

VILHELM BERGSØE

STUDENTERLEBEN OG STUDIELIV

DET NORDISKE FORLAG ERNST BOJESEN

STUDENTERLEBEN
OG
STUDIELIV

VILHELM BERGSØE

STUDENTERLEBEN OG STUDIELIV

ERINDRINGER FRA MIDTEN AF FORRIGE AARHUNDREDE

KØBENHAVN
DET NORDISKE FORLAG
ERNST BOJESEN
1903

OPLAG: 2000 EKSPL.

H. H. THIELES
BOGTRYKKERI

FORORD

De efterfølgende Skildringer af mit Studenterliv, som omfatter Perioden fra 1854—1861, har jeg paa Grund af svigtende Synsevne ikke selv kunnet korrigere, og jeg maa derfor gøre Læseren en Undskyldning for de mulige Fejl, der maatte forekomme, særligt hvad Navne og Citater angaar.

Da jeg kun delvis har været istand til at benytte mine Breve og andre skriftlige Optegnelser, har jeg fortrinsvis været nødt til at stole paa min, iøvrigt gode Hukommelse; men denne kan naturligvis paa enkelte Punkter have svigtet, saa der kan være fremkommet mindre Forskydninger i den kronologiske Rækkefølge.

Naar jeg udførlig har skildret Frederiksborgs Brand og den derefter følgende »Grevinde-Fejde«, kunde man mulig indvende, at dette ikke falder ind under Bogens Hovedtitel; men Enhver, som

har gennemlevet hine sørgelige Tider, vil erindre, hvor mægtigt disse Forhold og Begivenheder greb ind, ikke alene i det politiske, men ogsaa i hele det aandelige Liv, og derved særlig paavirkede ogsaa Studenterlivet. Desuden vil en Del deraf være ukendt for den nuværende Slægt, og jeg har derfor ment, at disse Meddelelser kunde have Interesse for den og vække svundne Minder hos de Ældre.

København, d. 29. Marts 1903

VILHELM BERGSØE

FØRSTE KAPITEL

Rusaaret. — Gabriel Sibbern og Rasmus Nielsen. — J. C. Schiødte og hans Elever. — Den gamle Studenterforening. — Skrivedjævelens Fristelser. — Convivium. — Valentin Lunding og Fru Mangor. — Examen philosophicum.

NÆST efter et Føl, der fra den mørke Stald slipper ud paa den blomsterbevoxede Eng, kender jeg ingen Skabning saa jublende glad, som den unge, forsorne Rus.

Overgangen fra Skolens mørke, trange Stuer til Universitetets lyse Høresale, fra den af Læreren hundsede Fux til velbestaltet Herre i Aandernes Rige er saa uendelig stor, at han bliver kaad som et Kid, selvbevidst som en Nordmand og tummelumsk som en Flagermus. Alt løber rundt for ham i Storhedsdrømme, og midt under disse jubler det i hans Sjæl: Jeg er fri, jeg er Student.

Med Friheden var det dog saadan sin egen Sag, thi inden man naar ind i det rigtige Examenshelvede, kommer man først i en net lille Skærsild, som har det forunderlige Navn:

Examen philosophicum. Hvorfor den er stiftet og hvad den egentlig skal nytte til, er aldrig bleven mig klart, undtagen, at den muligvis er bestemt til at føde to filosofiske Professorer, som af de umodne, unge Russer anses for nogle overordentlig udmærkede Videnskabsmænd, indtil man en skønne Dag opdager, at al den Lærdom, som dette Aar har givet, er glemt, inden man har naaet at tage sin Embedsexamen.

De to filosofiske Herrer, som dengang imponerede os unge Russer, var Gabriel Sibbern og Rasmus Nielsen, to Mænd, der hver for sig havde udmærkede Egenskaber, men som dannede de mest forunderlige Kontraster til hinanden.

Sibbern var paa den Tid langt ud over den Alder, som er tilbørlig for en Professor, der skal have med unge Mennesker at gøre. I Militæretaten falder man for Aldersgrænsen, men ved Universitetet falder man kun for Døden, og Sibbern var i 1854 ikke meget fjern fra den.

Han var den humaneste, mest elskværdige Lærer af Verden, men hans Naivitet var voxet saaledes med Alderen, at den gav Anledning til de mest burleske Scener paa hans Forelæsninger, og naar hertil lægges en mærkværdig Distraktion, forstaar man let, at han egentlig ikke egnede sig til længere at tumle en Flok

kaade Russer, der endnu ikke havde rystet Skoledrengen af Ærmet.

Jeg ser ham endnu staa paa Kathedret med det rare Ansigt, det elskværdige Smil og et stort Stykke Kandissukker i Haanden, naar han skulde forklare, hvad Krystallisation var, og naar han saa havde forevist dette mærkværdige Kunstprodukt, purrede han Parykken skævt paa Hovedet, greb efter sit blaatærnede Lommetørklæde, rev en Smørrebrødspakke op tillige med det, og medens vi samlede de spredte Stykker op fra Gulvet, udbrød han beklagende: »Ak, mit gode Smørrebrød, jeg havde ganske glemt, at jeg havde det i Lommen.«

Saa gav han sig til at tale om, hvad Hukommelse var, og at »Glemmelse« ikke maatte forvexles med Distraktion, samt at Hukommelse var meget forskellig fra det, han vilde kalde Kommenpaaelsesevnen. Hvis nogen af D'Herrer har en svag Hukommelse, sagde han, vil jeg raade dem til hver Morgen at tage en Skefuld hvid Sennep, ikke den, man rører i Vand, men Sennepsfrø. Det gør jeg hver Morgen, og det styrker Hukommelsen vidunderligt. De faar den bedst hos Urtekræmmer — — ja nu kan jeg ikke huske, hvad han hedder, men det skal de ikke bryde dem om, for det er ikke Hukommelsen,

det her kommer an paa, nej, det er kun et Brist paa Kommenpaaelsesevnen.

Man vil vist ikke undre sig over, at vi unge Labaner brast i Latter, hvad der aldeles ikke lod til at afficere Sibbern, han var tværtimod utrolig godmodig lige over for vore mange kaade Streger. Jeg kunde fylde et helt Ark, hvis jeg vilde opregne disse, men som Bevis paa hans højst elskværdige Taalmodighed, skal jeg kun anføre en enkelt af disse mange burleske Scener.

For at kontrolere de Studerendes Flid holdt Sibbern, foruden de sædvanlige Forelæsninger i Logik og Psykologi ogsaa en Række Examinatorier, hvortil kun de færreste mødte; thi de fleste mente, at de nok kunde klare sig dem foruden; men da man af Erfaring vidste, at Sibbern ofte gav Examenskarakter efter Examinatorielisterne, var det naturligvis af Vigtighed at faa sit Navn anbragt der. Naar han da endte Examinatoriet, gik han ned mellem Examinanderne og lod dem skrive deres Navne paa sin Liste, som han dernæst rullede sammen og stak i Baglommen. Naar han saa naaede Kathedret, passede en eller anden paa at trække Listen op og løbe ud i Gangen, hvor de da i stor Hast fik dem til at tegne sig, som ventede der ude. Saa kom Listen ind, og naar Sibbern vendte tilbage

fra sit Værelse for at søge efter den tabte Liste, blev den ham højtidelig overrakt som funden paa Gulvet af en af de Tilstedeværende. Herved naaede saa omtrent alle lidt efter lidt at komme paa de ønskede Lister; men hermed var det ikke nok, man fandt paa endnu galere Streger.

En Dag, da Sibbern stod paa Kathedret og efter Sædvane raabte Navnene op paa dem, der skulde examineres, udbrød han pludselig:

Niels Juel, hvor er Niels Juel? —Ja, han er her ikke, lød det nedefra.

Saa—a, det var da mærkeligt, hans Navn staar jo dog her paa Listen.

Hvor er Ivar Hvitfeldt? —

Ja, han var ogsaa borte.

Men her staar jo Otto Rud, hvor er Otto Rud henne? Nu kunde vi ikke holde os længere, hele Auditoriet brast i Latter, men Sibbern sagde ganske rolig: Ja, jeg mærker jo nok, at D'Herrer har moret sig med at faa Navnene paa vore berømteste Søhelte paa mine Examinatorielister, men det var dog bedre, om jeg fik deres egne. Forresten vil jeg ikke klage over dette, thi Ungdom er altid forbunden med Kaadhed og Ubesindighed. Nu er det heller ikke saa galt som tidligere; thi da hændte det mig engang, at saadan et ubesindigt Menneske

havde taget en Brand fra Kakkelovnen og stukket den ind under Kathedret, saa jeg ikke kunde begribe, hvor al den Røg kom fra. Se saadan noget sker nu ikke længere, — for, lagde han eftertænksomt til, nu har vi faaet Varmeapparater.

Som Modsætning til denne elskværdige men udlevede Lærer, stod Rasmus Nielsen, der dengang var i sin fulde Vigeur. Det var en sand Fornøjelse at høre hans naturfilosofiske Forelæsninger, uagtet de blev holdt i en Dialekt, der stærkt mindede om hans Ophold i Viborg Latinskole.

Han var en aandfuld og livlig Docent, men hans Vittigheder afløstes ikke saa sjældent af rene Brandere, og hvad hans Kundskab til Naturvidenskaben angik, var den endnu i 1854 saa ringe, at den absolut maatte vække Anstød hos de enkelte, der tilfældigvis studerede en eller anden Gren af den.

Han hørte med Iver forskellige naturvidenskabelige Forelæsninger, særlig Steenstrups, læste talrige naturvidenskabelige Skrifter, mest i populær Form; men da han selvfølgelig ikke kunde overkomme at sætte sig ind i Naturvidenskaben som Helhed, kom han undertiden til de mest overraskende Resultater.

Da han saaledes en Dag havde læst »Over Havet og dets Beboere«, udbrød han: Men hvorfor har Fiskene koldt Blod? Jo, det kommer af, at de er besatte med blanke Skæl, som kaster Lysstraalerne tilbage, saa at disse ikke formaar at varme dem. En saadan Udtalelse blev naturligvis vel optaget af dem, der ikke var Zoologer, men for mig viste den tydeligt, at Rasmus Nielsen endnu havde meget tilbage at lære, inden han kunde optræde som paalidelig Naturfilosof.

Naar jeg skal være ganske ærlig, kedede de filosofiske Forelæsninger mig i Længden overordentligt. Sibberns Foredrag over Logik var lige saa tørre som Planterne i et Herbarium, og Nielsens Forelæsninger, der ofte var ligefremme Fyrværkerier af Aandrighed og glimrende Veltalenhed, fængslede mig ikke, fordi de manglede den grundige Basis, hvorpaa de skulde være byggede. Men hvad der mest af alt hindrede mig i at fordybe mig i det filosofiske Studium var den Overbevisning, at man kun af de exakte Videnskaber kunde øse noget virkeligt Udbytte, og skønt jeg forudsaa Muligheden af at gaa rejekt til Sommeren, var hele min Tid dog viet Eschrichts Forelæsninger og de

fortsatte Studier under Professor J. C. Schiødtes Vejledning.

Disse fandt Sted et Par Gange om Ugen i Schiødtes Hjem paa den gamle Svanemosegaard ved Ladegaardsaaen. Vi samledes paa Kvisten i hans ikke meget rummelige Studereværelse, og her gik det løs snart med Analyse, snart med Dissektion og snart med at bestemme de Fund af danske Insekter, som vi havde gjort. I et Værelse ved Siden af stod Schiødtes i videnskabelig Henseende uvurderlige, danske Insektsamling, og det maa betragtes som et stort Held, at den naaede Universitetsmusæet uden at blive fortæret af Ild i den gamle, brandfarlige Træbygning.

Schiødte stræbte at danne en videnskabelig Skole, som optog hans Ideer, lærte hans Teknik og fik det videnskabelige Syn paa Naturstudiet, der var ham saa ejendommeligt. Hans første Læresætning var, at Naturforskeren kun burde øse af én Kilde, Naturen selv, hans anden, at man kun kunde vinde Navn af Naturforsker ved at præstere selvstændigt Arbejde, hvorimod han foragtede al Kompilation af andres Værker, al Undersøgelse, der kun hvilede paa Studium af Literatur, og som Følge deraf al Examenslæsning, baseret paa Haandbøger og Roden i

zoologiske Musæer. Al Kundskab, sagde han, hentes kun ved Selvstudium, og intet er værre og mere fordærveligt end den populariserende

Prof. J. C. Schiødte.

Retning, som Videnskaben har taget, og som her hjemme finder sit Udtryk i Lütkens naturhistoriske Tidsskrift og de naturvidenskabelige Røverromaner, der kom frem paa Philipsens

Forlag, thi disse er kun egnede til at bibringe Folk den Tro, at de forstaar sig paa Naturvidenskab, medens de i Virkeligheden kun har faaet en Hob løs Snak i Stedet for Videnskabens sande Kærne; thi denne vindes kun ved mangeaarigt, ihærdigt Arbejde.

Disse Ytringer, som tilfulde viste, at Schiødte var Autodidakt, sigtede for en Del til Steenstrup og hans Elever, om man kunde kalde de unge Medicinere saaledes. Jeg anede ikke den dybe Bitterhed eller rettere Had, som dengang herskede mellem Schiødte og Steenstrup, der hver for sig var saa grundforskellige i deres videnskabelige Opfattelse; men af meget kunde jeg allerede dengang mærke, at Schiødte nærede stor Aversion for alt videnskabeligt Studium, saavidt det vedrørte Universitetet.

Et saa begrænset Felt som Entomologien, kunde naturligvis ikke samle mange Elever, og af de faa, der deltog i Schiødtes Øvelser, skal jeg nævne Frederik Meinert, nuværende Inspektør ved det zoologiske Musæums entomologiske Afdeling, Gosch, nuværende Attaché ved Legationen i London, som indgaaende har skildret saavel Schiødtes private Liv som hans Betydning for Videnskaben, og endelig Tauber, der senere blev Lærer i Naturhistorie og fik sin

Doktorgrad forkastet, efter at den var antaget ved Universitetet. Senere kom Jonas Collin, Peter Müller og Johan Ludvig Lund til.

Foruden disse Øvelser deltog vi ogsaa i en Række Exkursioner, og det herved indvundne Udbytte krævede en meget betydelig Tid, dels til den omhyggelige Præparation, som var Schiødte egen, dels til videnskabelig Bestemmelse. Intet Under da, at jeg havde det meste af min Tid besat med alt andet end Studiet af Filosofi.

Desuden kræver Studenterlivet ogsaa sin Ret hos den nybagte Rus, især naar han ikke er anlagt for det selskabelige Salonliv. For mig havde dette kun saare liden Tiltrækning; derimod stod Samlivet med jævnaldrende Studenter i den gamle Studenterforening som et af de Maal, jeg havde glædet mig til allerede i Skolen. Studenterforeningen laa dengang paa Hjørnet af Boldhusgade og Admiralgade, og Musasønnerne husedes i denne Hjørnebygning, hvis forfaldne Tapeter og støvede Værelser er forevigede i den gamle Ruskantate.

Det var med en vis Bæven, at jeg første Gang gik der op; thi man havde fortalt mig, at Russerne hyppigt blev modtaget paa samme Maade som »Den pantsatte Bondedreng«, og at man ofte drev de kaadeste Løjer med dem.

Hertil mærkede jeg dog intet, derimod var min Indtræden betegnet ved en lille Begivenhed, der virkede højst imponerende paa mig.

I Hjørneværelset, hvor det gamle, forstemte Klaver stod, sad en lang, mager Herre og spillede Bold med nogle Skakbrikker. Efter at have betragtet mig nogen Tid kastede han en af Brikkerne hen til mig. Zpiller De Zkak, spurgte han med en stærkt læspende Stemme, og paa mit bejaende Svar tilføjede han, zaa zet Dem ned her, zaa zkal jeg kalde paa Jenz. Han ringede og fortsatte. Ja, vi zpiller ikke om Penge her oppe, men helst om Kaffe med Flødeboller, og idet han vendte sig mod Jens, tilføjede han: Bring os to Kopper Kaffe med Flødeboller, den Herre dér betaler.

Jeg saa lidt forbavset paa ham; thi jeg var en ganske god Skakspiller, men uden at dette imponerede ham, spurgte han: Paa hvilket Felt ønsker De saa at blive mat. Studsende pegede jeg paa Midterfeltet, og han tilføjede: Bliver De ikke mat dér, betaler jeg Kaffen.

Spillet begyndte, og snart efter var vi omringede af en opmærksom Tilskuerflok, der alle havde Alvorens Helgenglorie om deres Hoveder. Jeg kæmpede som en fortvivlet, men jaget fra Sted til Sted naaede min Konge ud paa Midten

af Brættet, og min Mat faldt netop paa det Felt, jeg havde bestemt.

Zaaledes zpiller vi her oppe, sagde den lange Mand idet han rejste sig, De har endnu meget tilbage at lære.

Højst imponeret over et saadant Mesterskab i Skakkunsten rejste jeg mig noget flov, men følte mig i det samme taget under Armen af Vilhelm Rode, som jeg kendte saa godt fra det Hammerichske Pensionat.

Det skal Du ikke bryde Dig om, sagde han, det Kunststykke gør Plesner med enhver Rus, — han har Kaffe og Flødeboller frit hele Efteraaret, — men lad mig nu tale et Øjeblik med Dig, for vi har noget at bede Dig om.

Rode var Senior, og at en Senior kunde have noget at bede en Rus om, forekom mig højst mærkværdigt.

Ser Du, sagde han, vi skal have en Række Vinterforedrag, men de er ofte bandsat kedsommelige. Vi faar altfor megen Jura, Historie og Theologi, kunde Du ikke til Afvexling holde et naturvidenskabeligt Foredrag?

Jeg forestillede ham, at jeg som ung, umoden Rus ikke turde indlade mig paa sligt; men han lo og svarede: Aa, Du har jo studeret Naturhistorie allerede i Skolen, find nu paa et

eller andet og kom med det, vi skal ikke pibe Dig ud. Det er ligegyldigt, hvad Emne Du vælger, det gælder kun om ét — at holde Tilhørerne vaagne.

Aldrig glemmer jeg den Aften, da jeg i Slud og Regn vandrede til Studenterforeningen, stadigt repeterende mit Foredrag som en Skuespiller sin Rolle. I Senioratsværelset var der øde og mørkt, jeg var af lutter Pligtfølelse kommen for tidlig og trak mig tilbage i en Krog, da de høje Seniorer traadte ind, mønstrende mig med kritiske Blikke. Saa kom Vilhelm Rode med sit gemytlige: Nu kan Henrettelsen begynde, og lidt efter stod jeg paa Kathedret oppe i den Sal, hvor Foredragene holdtes.

To Lys og en Vandkaraffel dansede rundt for mine Øjne, og ude i det halvmørke Rum saa jeg Rækker af hvide Ansigter, hvis Øjne alle var rettet paa mig. Aldrig i mit Liv har jeg været saa befippet, og havde det ikke været for Skams Skyld, var jeg løbet min Vej. Med rystende Stemme tog jeg til Orde og begyndte mit udenad lærte Foredrag, der handlede om Myrernes Statsliv, men næppe havde jeg ræmset ti Linier op, før jeg hørte en kritisk Rømmen nede fra Senioratsbænken og mødte et Blik af

Vilhelm Rode. Han maa have haft en Medusas Øjne, thi i samme Øjeblik svandt alt, hvad jeg havde lært, bort for mig, de hvide Ansigter blev borte og jeg havde en Følelse af, at jeg skulde gaa baglængs ned ad Kathedret.

Der kom en kort Pause, under hvilken jeg tænkte: Du maa improvisere. Alt, hvad Du har skrevet, er glemt.

Saa tog jeg da fat efter Schiødtes Methode, kort, klart og koncist, men lidt efter lidt kom der Fart i Foredraget; inden jeg vidste noget deraf, havde jeg Ordet fuldkommen i min Magt, og den ene Række Billeder afløste den anden. Jeg paaviste, hvorledes Statslivet blandt Dyrene finder sit højeste Udtryk hos Insekterne, hvor der findes Arbejdere, Krigere og dovne Aristokrater, der kun lever som Don Juaner for senere at gaa til Grunde. Jeg omtalte Myrernes Røvertog, hvorledes de skaffede sig sorte Slaver til Arbejdere i deres Tue, omtalte Herodots Beretning om Afrikas guldsøgende Myrer og oplyste, at de formodede Guldkorn var guldgule Hirsefrø, som Myrerne høstede og førte hjem til deres Boliger til Vinterforraad. Jeg omtalte Brasiliens Amazonmyrer, som paa et Par Dage kunde gøre hele Landskaber ubeboelige, og endte med en livlig Skildring af Pa-

rasolmyrerne, som under deres grønne Blade skærmer sig for Solen og skjuler sig for deres Fjender. Endelig paaviste jeg ved en Række Exempler, at Ordet Instinkt maa stryges for disse Dyr, der under vanskelige Forhold handler efter en fuldstændig overtænkt Plan, saa at de bliver Fornuftvæsener i samme Grad som de højere staaende Dyr.

Da Foredraget var endt hørte jeg som i Drømme en underlig bragende Lyd, jeg saa ud over Salen og øjnede en Mængde Hænder, der fægtede i Luften. Det var den første Applaus, jeg fik i mit Liv, og den virkede højst forfriskende.

Da jeg gik ned for at spise til Aften med Seniorerne, stod en høj Mand skødesløst lænet op til en Dørstolpe.

Det var et morsomt Foredrag, sagde han og nikkede venligt til mig, men det om Myrernes Fornuft kan jeg dog ikke gaa ind paa.

Hvem var det, spurgte jeg Vilhelm Rode.

Kender Du ikke ham, det var Ploug.

Han er skam langt klogere end alle dine Dyr tilsammen.

Fra den Aften fik jeg Tilnavnet Myre-Bergsøe, og til min store Forbavselse et Tilbud fra Lütken om at lade mit Foredrag trykke i hans

naturhistoriske Tidsskrift. Det blev altsaa mit første Forfatterskab, og da jeg nogle Dage efter mødte Professor Tyge Becker, sagde han leende: Naa, er Skrivedjævelen nu ogsaa faret i Dem, saa kondolerer jeg, for ham slipper De ikke hele Deres Liv.

Og Tyge Becker fik Ret; thi hvor ofte har jeg ikke hos mig selv gentaget Henrik Hertz's Ord:

For at leve maa jeg skrive,
om jeg aldrig saa var stemt,
for at leve maa jeg drive
Muserne til Spøg og Skæmt.
For at kunne gaa og drive,
for at sværme hist ved Stranden,
maa jeg skrive, skrive, skrive,
ak — forskrive mig til Fanden.

Og allerede i dette Aar begyndte ogsaa Digterdjævelen at friste mig.

Ganske vist havde jeg i Skolen skrevet et større Poem om en af mine Kammerater, der kørte i Kane med sin Elskede omkring Hesten paa Kongens Nytorv, men paa en ynkelig Maade blev attraperet og henrettet af vor Latinlærer; men dette Digt havde indbragt mig en saa vældig Dragt Prygl, at Digterdjævelen for lang Tid var banket ud af min syndige Krop. Nu dukkede han imidlertid pludselig frem, og inden

jeg vidste et Ord deraf, skrev jeg Vers, som jeg ganske vist omhyggelig gemte i min Skuffe, da jeg frygtede for, at min Fader vilde blive aldeles fortvivlet, hvis jeg paa én Gang baade skulde blive Naturforsker og Digter.

Men Skrivedjævelen er nu af dem, som aldrig lader En i Ro. Har man skrevet, maa man enten lade det trykke eller dog læse det op for en eller anden god Ven, og af dem havde jeg dengang flere — alle fra Borgerdydskolen paa Kristianshavn. Vi blev da enige om at slaa vore Pjalter sammen og danne en lille æstetisk, videnskabelig Forening, som fik det velklingende Navn »Convivium« — en Kreds, hvori jeg har tilbragt mange glade og hyggelige Timer.

Stifteren var Albert Andresen, Klassens dygtigste Mathematiker og nu Direktør i Statsanstalten for Livsforsikring. Af andre fremragende Medlemmer skal jeg nævne Carl Drebolt, senere Kontorchef i Skattedirektoratet, Angelo Petersen, nu Distriktslæge i Svendborg, Valentin Lunding, en Søn af Fredericias tapre Forsvarer, og Peter Holsøe, hvis Fader var Præst ved Frederiksberg Kirke.

Møderne holdtes snart i Kastellet hos Lunding, snart i den gamle Frederiksberg Præstegaard eller ude ved Søerne hos Angelo Peter-

sen, som beboede en af de første Bygninger, der rejste sig der ude. Her holdtes en Aften et vældigt Gilde paa en Aal, der var fanget i Kælderen, hvortil den havde fundet Vej gennem et i Søen udlagt Rør. Takket været Københavns daværende Vandvæsen var den usædvanlig stor og fed.

De Arbejder, som Medlemmerne leverede, blev oplæste med stor Andagt, kritiserede og endelig druknede i et Glas af Datidens Studenterpunsch. Det første, som blev præsteret af Angelo Petersen, var en Dampmaskine, som paa en Gang kunde kradse Pibehoveder ud og stoppe dem, men praktisk Anvendelse tror jeg dog aldrig den fik. De øvrige Bidrag var væsentligt af æstetisk Natur, thi Andresens Forsøg paa at indføre Mathematiken blev kun ved et eneste humoristisk Foredrag, og Nutidens let spundne Noveller faldt ikke i Medlemmernes Smag. Produktionen bestod hovedsagelig i kaade Studenterviser efter Datidens Mode og enkelte lyriske Digte af meget ideel Natur. Det hele gik naturligvis ikke ud over, hvad en Flok flinke, velbegavede Russer i Almindelighed kunde præstere, og det eneste Bidrag, som blev trykt, var Drebolts Vise »Kejseren af Kinesiens

Land«, som han solgte i et nok ikke usædvanligt Anfald af Pengetrang.

Blandt »Conviviums« Medlemmer var Vallentin Lunding den, til hvem jeg nærmest sluttede mig, og som i mange Aar blev min uadskillelige og fortrolige Ven. Allerede i Skolen havde vi sluttet Fostbroderskab, beseglet med Blod, som vi havde spist paa et Stykke Klatpapir. Intet Under altsaa, at Venskabet holdt sig, lige indtil han som uhelbredelig syg skiltes fra mig for bestandig.

Hans Fader, Oberst, senere General Lunding, var dengang Kommandant i Kastellet, og hans Onkel Cabinetssecretair hos Frederik den Syvende.

Om Sommeren var Kastellets gamle Have med de omliggende Bastioner en prægtig Tumleplads for os Drenge, og om Vinteren furede vore klingende Skøjtejern Isen paa de gamle Grave. Vi blev begge to dristige Skøjteløbere, og dette fristede os til en Udflugt, der nær havde kostet os Livet. Over Søerne gik det til Ladegaardsaaen for at naa vort Maal — Damhuskroen. Lunding løb foran med Øjet fæstet paa en Flok trækkende Vildgæs og saa derfor ikke, at der tværs over Aaen var hugget en bred Vaage. Først i yderste Øjeblik bemærkede jeg den og fik netop Tid til at raabe

Ordet »Vaage«, da Lunding med et mægtigt Spring satte over den uden at falde.

Fra Damhuskroen, hvor vi indtog en lukullisk Frokost, gik Vejen hjemad over Søen. Lunding løb atter foran og bemærkede derfor ikke, at jeg standsede for at faa mit ene Skøjtejern bragt i Lave; men i samme Øjeblik som jeg hævede Foden for at rette paa Bagkappen, hørte jeg et underlig Suk fare hen over Søen og i næste Nu lukkede Vandet sig over mit Hoved. Da jeg kom op, saa jeg Lunding styre mod Land, spænde Skøjterne af og — trods mine Nødraab — løbe sin Vej. Skønt jeg kæmpede med den skøre, klingende Is, som uafbrudt brast under mine Hænder, og skønt jeg syntes, at mine Skøjtehorn havde fat i Bundens Vandplanter, var jeg dog saa forbitret over dette Forræderi, at jeg skældte af alle Kræfter, hver Gang jeg fik Hovedet over Vandet.

Det viste sig imidlertid snart, at Lunding havde handlet som en fornuftig Kammerat ved ikke at vove sig ud til mig; thi sammen med et Par Arbejdere kom han løbende med en lang Stige, og ved Hjælp af den lykkedes det at hale mig i Land, hvorpaa vi fortsatte Løbet.

Da jeg naaede mit Hjem var min Vinterfrakke saa stiv, at den kunde staa paa Gulvet,

og mærkelig nok tog jeg ikke ringeste Skade af det voldsomme, kolde Bad.

I den Lundingske Kreds traf jeg en elskværdig gammel Dame, som jeg vil omtale med et Par Ord, fordi hun er godt kendt i en vis Gren af den danske Literatur. Det var Lundings Bedstemoder, Fru Mangor, Forfatterinde til »Madam Mangors Kogebog«.

Hun beboede en Lejlighed i Gothersgade, hvor hun stadig tilberedte nye Retter efter Opskrifter, som hun modtog fra hele Landet. Som »Smagsdommere« fungerede Lunding og jeg, og aldrig var den gamle Dame mere fornøjet, end naar vi tog for os af Retterne og roste deres Tillavning.

En Dag fortalte hun os følgende:

Jeg havde mistet min Mand og vidste slet ikke, hvorledes jeg skulde slaa mig igennem for Fremtiden. Saa fandt jeg paa at samle Opskrifter paa alle Slags Retter, Kager og Salater, skønt jeg, — det véd den gode Gud, — ikke havde Raad til at spise dem. Da jeg saa havde samlet i flere Aar, faldt det mig ind, at disse Opskrifter maaske kunde blive til Nytte for andre, og saa ordnede jeg det hele sammen til en Kogebog; men alle Mennesker lo ad mig og

spurgte, om jeg ikke troede, Folk kunde lave deres Mad selv.

Saa tog jeg en Dag mit Manuskript i min Sypose og gik med det til Reitzel; men da jeg

Fru Mangor 1862.

kom i Porten, blev jeg saa benovet, at jeg gav mig til at græde og ikke turde gaa op, før jeg havde bedet ret inderlig til Gud om, at han vilde stemme Hjertet mildt paa den rige Boghandler.

Reitzel modtog mig meget venligt; men da han saa mit Manuskript og hørte, at det var en Kogebog, rystede han paa Hovedet og stak det i Posen igen. Jeg fik Taarer i Øjnene, men saa sagde han pludselig: Naa, naa, det skal De ikke tage Dem saa nær, det kan jo være, at den gaar, og saa kom Manuskriptet til at ligge paa hans Pult. Dengang tænkte jeg ikke, at min lille Bog skulde opleve saa mange Oplag, at den i mange Aar gav Føden til mig og mine Børn.

Ved Fastelavnstide kom der en Begivenhed i Studenterforeningen, som nær havde hindret mig i at tage Filosoficum. Programmet for Fastelavnsløjerne var et antikt Drama i burlesk Stil, som endte med en Ofring til Guderne.

Levin var Offerpræsten, Mazar de la Garde Oxen, og højt oppe under Loftet sad paa en Balustrade, hvis Papirdraperier forestillede Skyer, let klædte Nymfer og Gudinder; men da Ofringen skulde foregaa, gjorde Oxen sig rebelsk, vilde stange Præsten og kom derved til at vælte Alteret, hvis Spiritus som en flammende Strøm gød sig hen over Gulvet. Venus og Juno satte med et mægtigt Spring over Flammerne, Jupiter fik sin Paryk sveden, og jeg selv blev saa uheldig kastet omkuld, at jeg kom til at ligge

mellem Væggen og Kakkelovnen uden at kunne røre mig. Til al Lykke blev jeg bemærket, halet ud og fik kun mine Skørter svedne, hvortil Holten bemærkede, at nu saa jeg mere brandgul ud end før. Festen sluttede med et animeret Bal af Guder, Gudinder og almindelige dødelige, men den kunde let have faaet et meget sørgeligt Udfald.

Imidlertid nærmede Foraaret sig og med det Fallittens store Dag — Examen philosophicum. En skøn Morgen opdagede jeg, at der var de bedste Udsigter for mig til at gaa rejekt og endnu flere for min gode Ven Lunding, der havde taget en Huslærerplads hos min Onkel Meincke paa Maribo Ladegaard »for at kunne læse i Ro«.

En Dag kom han aldeles bestyrtet op til mig med den korte Erklæring, at han ganske vist havde læst med mine Fættere, men at Filosofien var ham et fuldkommen terra incognita, som jeg maatte hjælpe ham at betræde. Nu kom min Bekendelse, at jeg var som en Diogenes uden Lygte, og meget tankefulde tog vi os en Tur paa Smedelinien, hvor vi blev enige om, at en Manuduktør maatte hjælpe os ind i Filosofiens forjættede Land.

Der var dengang to saadanne Menneskevenner, som for en billig Betaling hjalp unge

Studenter ud over Examens Rædsler. Den ene, »Skyggen«, var Broder til Rasmus Nielsen, den anden en theologisk Kandidat, som Lunding og jeg gav Navnet »Pumpen«, fordi han altid manuducerede gaaende op og ned ad Gulvet med Piben i venstre Haand og store, pumpende Bevægelser med højre, som vilde han ramme Kundskabens Postetræ ned i sine Manuducenter.

Det blev almindelig sagt blandt os Studenter, at »Skyggen« i Regelen skaffede sine Tilhørere gode Karakterer; men da vi henvendte os til ham, var han aldeles »besat«, som Lunding udtrykte sig, saa mægtigt havde Tilløbet været. Vi maatte da nøjes med den theologiske Kandidat, der i mange Maader mindede os om Licentiaten hos Poul Møller. Iført en broget Katuns Slaabrok med utallige Blækstænk og Pletter, purrede han op i sit uredte Haar, medens han spekulativt spankede frem og tilbage, snart udstødende vældige Røgskyer, snart lærde, filosofiske Fraser, som begge gjorde os lige øre i Hovedet.

Jeg har allerede bemærket, at Rasmus Nielsen ikke var meget stiv i den exakte Naturvidenskab, men med »Pumpen« var det aldeles forfærdeligt. Han kunde komme med de gyseligste Misforstaaelser, udtalte med den mest overlegne Pathos,

og docerede paa Basis af disse sig selv og os andre ind i et saadant Kaos af filosofiske Bevisførelser, at det hele mildest talt blev til Vrøvl.

En Dag foredrog han saaledes, hvad Rasmus Nielsen havde sagt om Elektriciteten og anvendte dette paa Kærlighedsforholdet mellem Mand og Kvinde.

Der er, udraabte han, medens Røgskyer hvirvlede bag efter ham paa hans ivrige Gang, to Former af Elektricitet, positiv og negativ. Den første er rød og tilhører Manden, den anden blaa og ejes af Kvinden. De tiltrækker hinanden som Elektromagnetisme, og kommer begge Polerne hinanden nær, slaar de ud i den flammende Gnist, som kaldes Kærlighed. Her tillod jeg mig at briste i en ubehersket Latter, medens Lunding forsvandt under Bordet; men »Pumpen« traadte gravitetisk hen foran mig, bankede mig med Piberøret paa Skulderen og udbrød: Ja, nu griner De, men den Dag kommer, da De vil græde hos Rasmus Nielsen.

Iøvrigt fik jeg ved disse Timer et godt Begreb om, hvad Examensmanuduktion egentlig vil sige. Enhver Professor har sin Kæphest, som han rider baade ved Forelæsningerne og Examinatorierne, og som atter tages frem, naar der skal holdes Examen. Her gælder det om

at kende ikke alene Hesten, men ogsaa de Spring og Kaprioler, som Professoren lader den gøre, og heri laa Styrken baade hos »Skyggen« og »Pumpen«, som hvert Aar havde overværet Examinationerne i de enkelte Fag. De havde ligefrem Tabeller, hvorefter de omtrent kunde udregne, hvilke Hovedspørgsmaal, der særlig vilde komme for, og disse blev da terpede ind i os som særlig vigtige, medens alt øvrigt omtrent blev sprunget over. Det hele var et Slags Lotteri, hvor man kendte de vindende Numre og lod Nitterne skøtte sig selv.

Da vi havde endt den sidste Time, standsede »Pumpen« profetisk midt paa Gulvet, udstrakte Piben som et Scepter over vore Hoveder og nævnede de Karakterer, som han antog enhver af os vilde faa; men da han naaede Lunding og mig, standsede han og sagde med et let, ironisk Buk: Ja, de to Herrer har jeg jo den Fornøjelse at se til næste Aar.

Tak Skæbne! tænkte vi og gik.

Saa kom endelig Dommens frygtelige Dag; med bævende Hjerte satte jeg mig ned foran Rasmus Nielsen, der betragtede mig skarpt som noget ukendt, han ønskede at gaa tilbunds i.

Kunde De, begyndte han paa sit rammeste jydsk, sige mig, hvad Aristoteles mener med sit

bekendte Ton epaamai klorofoon hippodas katalan epidovros, sammenholdt med, hvad Newton udtaler i samme Anledning.

Det sortnede for mine Øjne, og jeg havde en ubestemt Følelse af, at nogen vendte Kolbøtte, men om det var Rasmus Nielsen eller mig, kunde jeg i Øjeblikket ikke afgøre.

Af det græske Citat forstod jeg ikke et levende Ord, og jeg antager, at mine Læsere er i samme Situation. Hvad Newton havde sagt »i samme Anledning« kunde jeg derfor heller ikke faa Rede paa; det eneste, jeg i Øjeblikket vidste, var, at Aristoteles var Græker, Newton Englænder og muligvis Jøde, siden han hed Isaac, alt det andet var forresten Hebraisk for mig.

Til al Lykke havde jeg hørt Eschrichts Forelæsninger, og paa disse havde denne lærde Fysiolog udtalt sig meget vidtløftig om Aristoteles, af hvem han var en stor Beundrer.

Hvad Newton angik, havde jeg for nylig læst en Afhandling, som jeg endnu huskede Indholdet af, og paa Basis heraf begyndte jeg at skildre disse to mærkelige Naturforskere, idet jeg naturligvis vel vogtede mig for at komme ind paa det fortvivlede græske Citat. Bedst forstod jeg at skildre Aristoteles med hans alsidige Viden, og Rasmus Nielsen nikkede

flere Gange bifaldende, indtil han endelig sagde: Men De kommer jo slet ikke ind paa den Læresætning, som Aristoteles har udtalt og som jeg har lagt til Grund for alt det øvrige.

Med Fortvivlelsens Frækhed svarede jeg: det behøves heller ikke, thi den af Professoren fremsatte Læresætning indeholder in nuce, hvad der var Kærnen i Aristoteles' Livsbetragtning og hele videnskabelige Lære, nemlig det, at kun i den exakte Erkendelse af Naturgenstandene lægges Grundstenen for Menneskeslægtens Viden.

Rasmus Nielsen kneb Øjnene sammen og grundede i nogle Sekunder paa, hvad jeg havde sagt. Saa klarede hans tankefulde Aasyn paa en Gang op, og med et fornøjet Smil sagde han: De har Ret, det behøves virkelig ikke; men kunde De saa til Slutning sige mig, om man kan tænke sig Statsformer udenfor Fornuftvæseners Kreds.

Nej, svarede jeg, thi selv i Dyrestaterne handles der ikke efter Instinkt, men efter Beregning, saaledes som François Huber har viist det i sin l'histoire des abeilles og hans Søn senere i l'histoire des fourmis.

Rasmus Nielsen vendte sig forbavset mod mig og spurgte med en interesseret Mine: Véd De noget om disse Naturforskere?

Nu var jeg paa min rette Hylde. Med rivende Veltalenhed skildrede jeg først den mærkelige François Huber, som trods sin Blindhed havde gennemforsket Biernes Liv til de mindste Detailler ved Hjælp af sin trofaste Tjener, som var det iagttagende Øje, medens Huber var den ledende Tanke.

Saa gik jeg over til Sønnen, kom ind paa Myrernes Statsliv, sammenholdt det med Hvepsernes og endte med at give en Skildring af de mærkelige tropiske Termiter, som trods deres Blindhed opfører deres forunderlige Boliger snart paa Jorden, snart paa Træernes Grene og snart i Menneskers Boliger.

Rasmus Nielsen lyttede opmærksomt efter, hans Ansigt klarede mere og mere op, og endelig spurgte han: Kender De Bergsøes Afhandling om Myrernes Statsliv?

Ganske vist, for jeg har selv skrevet den, bemærkede jeg.

Naa, saa De er den Bergsøe, svarede Rasmus Nielsen, ja, saa er det mer end tilstrækkeligt.

Jeg luskede af lidt uvis om, hvad han egentlig mente med de sidste Ord, thi mer end tilstrækkeligt betød ikke altid noget godt hos Rasmus Nielsen; men da han saa senere traadte ud paa

Gangen og nævnede mit ug., gik jeg som en befriet Sjæl ind til gamle Sibbern, hvor der efter min Formening var Fred og ingen Fare.

Men her gik det ikke efter Ønske. Sibbern var gnaven og syntes at have faaet sit Sennepskorn forkert i Halsen; thi paa alt, hvad jeg sagde, svarede han: Ja, det er meget rigtigt, men det er ikke, som der staar i Bogen.

Disse Ord gentog han omtrent ved hvert Svar, jeg gav, og da jeg endelig afleverede den bekendte Definition: Livet overhovedet er en af en indre Kilde kommende og med en indre Kraft sig fremarbejdende, organiserende, individualiserende og under en evindelig Vexlen af Stof reproducerende Virksomhed og Virksomhedsproces o. s. v., opklaredes hans Ansigt, og med et huldsaligt Smil sagde han: Ja se, det var godt, det var just mine egne Ord, saaledes skulde De ogsaa have svaret paa det andet. Saa gav han sig til at rode i nogle forkrøllede Ark, vendte og drejede dem og spurgte endelig: Hedder De ikke Bergsøe? Jo, svarede jeg, men hvis det er Examinatorielisterne, som Professoren søger i, finder De ikke mit Navn.

Ikke det, udbrød han aldeles forbavset. Har De da slet ikke været paa mine Examinatorier?

Nej, svarede jeg, og Sibbern kradsede noget, som senere viste sig at være to g'er, skønt han gentagende havde erklæret, at jeg havde svaret »fuldkommen rigtigt«.

Hvad Lunding angik, havde han været saa heldig at komme op paa en rigtig god Kæphest hos Rasmus Nielsen og et Par næsten lige saa gode hos Sibbern. Han kom straalende ud af Auditoriet med tre mg., og med disse Sejrstrofæer ilede vi sporenstregs til »Pumpen«, hvem vi heldigvis traf hjemme.

Rejekt! sagde han, idet han lukkede Døren op. Ja, jeg tænkte det jo nok.

Nej, jeg sagde vi gik ikke rejekt, svarede Lunding. Bergsøe fik endogsaa præ ceteris hos Rasmus Nielsen, og jeg kommer med tre Lauder.

»Pumpens« Ansigt antog et Udtryk af uforstilt Forbavselse, saa bukkede han for os med et ironisk Smil og sagde: Maa jeg gratulere, det Held, de har haft, bekræfter ganske det gamle Ordsprog: Jo mindre Viden des bedre Lykke; men de har givet Eftertiden et højst demoraliserende Exempel.

Leende ilede vi ned ad Trapperne og ud i den friske, lysegrønne Skov, hvor Kammeraterne

ventede os til det filosofiske Gilde. Atter klang fra Fileværkets Banker under de tætte Hvidtjørne, med en lille Variant, Chr. Winthers bekendte Sang

»Herrer vi er i Aandernes Rige,
naar Manuduktøren vi bare forstaar.«

Og hermed var Rusaaret til Ende.

ANDET KAPITEL

Turen til Bornholm. — Amtmand Wegner. — Møllen ved Blykobberaaen. — Helligdomsgaarden. — Dueodden. — Fyret paa Hammeren. — Hjemfart.

OVRE paa Bornholm, i den gode Stad Rønne, ligger eller rettere laa en stor, gammeldags Bygning — en Mellemting af Præstegaard og Skovriderbolig, langstrakt, lavlænget med svære Bjælker under Loftet og med en dejlig, gammeldags Have, hvor Morbærtræerne udfoldede sig i al deres Fylde med mørkegrønne Blade, der skærmede over de sorte, saftige Frugter. Selvherskeren i denne Gaard og forresten over hele Øen var Amtmanden, Kammerherre Wegner, en god Ven af min Fader, og da denne til min usigelige Forbavselse havde næret en højst ubegrundet Frygt for, at jeg skulde have overanstrengt mig under mine filosofiske Studier, havde han brevvexlet med Wegner, og Frugten heraf var en Indbydelse, om at

tilbringe Sommerferien paa Bornholm i Amtmandens gæstfrie Hus.

Under de daværende Omstændigheder kunde intet være mig mere kærkomment; thi Bornholm var dengang et terra incognita, hvor en Turist var lige saa sjælden som en Tiger. Desuden havde Øen sine store Naturskønheder og Naturejendommeligheder forskellig fra det øvrige Danmark. Skandinaviens Granitfjælde stod klædte med Sveriges Birke, Norges Graner og Danmarks Bøge. I dybe Dale med rivende Smaaelve groede en frodig og paa mange Maader højst ejendommelig Plantevæxt, og hertil knyttede sig en særegen Insektverden, der for mig frembød den allerstørste Interesse.

Intet Under altsaa, at jeg med stor Glæde modtog Indbydelsen, og et Par Dage efter førte det kgl. Postdampskib mig over til den fortryllende Ø.

Jeg har i det store illustrerede Værk »Danmark« gjort udførlig Rede for Bornholms Ejendommeligheder, og adskilligt fra min første Ungdomsrejse har fundet Plads i den Beskrivelse. Jeg tillader mig derfor ganske at gaa udenfor dette Emne og kun meddele nogle enkelte Hændelser, fordi de nær havde gjort Ende paa al videnskabelig Forsken.

Allerede under Overrejsen havde jeg i den slingrende Søgang følt nogle smertelige Jag i mit ene Ben, uden at jeg havde givet videre Agt derpaa; men da jeg var kommen til Ro under Wegners gæstfrie Tag, blev disse Smerter stærkere og Foden mere besværlig at flytte. Imidlertid vilde jeg dog ikke give tabt, dertil var jeg altfor opsat paa at komme den bornholmske Natur tillivs, og det første Par Dage vandrede jeg trods mine Smerter omkring i Rønnes Omegn, hvor jeg gjorde rige og højst interessante Fund; men da jeg en Dag vilde bestige en af Blykobberaaens Skrænter, svigtede Kræfterne mig, og jeg styrtede hovedkulds ned ved Kanten af Aaen. Her blev jeg fundet af en Bonde, som kørte mig tilbage til Rønne, en Læge blev hentet, og denne gamle Stiftsfysikus erklærede, at der havde dannet sig en Absces dybt inde i Benet, og at Tilfældet var livsfarligt, saafremt jeg ikke strax blev opereret.

Sjældent i mit Liv har jeg følt mig saa ulykkelig, ikke for Operationens Skyld, men fordi hele den dejlige Sommerferie, hvortil jeg havde knyttet saa store Forventninger, nu var ødelagt.

Den gamle Læge kom med sine gammeldags Instrumenter, foretog et vældigt Snit, for-

bandt mig og erklærede, at nu vilde jeg nok komme paa Benene igen. Uagtet jeg virkelig følte betydelig Lettelse, havde Smerterne dog været saa store, at jeg faldt hen i en halvt sovende, halvt besvimet Tilstand, og da jeg vaagnede af denne, syntes det mig, at jeg laa i Vand. Jeg slog Tæppet til Side, opdagede det var Blod, som sivede gennem Forbindingen, og følte mig pludselig en Afmagt nær.

Heldigvis kom Wegner i det samme; men næppe saa han mit blodige Leje, før han barhovedet og i sin grønne Damaskes Slaabrok styrtede afsted efter Lægen, til stor Forbavselse for Rønneboerne, der aldrig før havde set Amtmanden have saa travlt.

Det viste sig nu, at en lille Arterie var overskaaren, den blev underbundet, og fjorten Dage efter var jeg virkelig paa Benene igen.

Nu gjaldt det om at komme Øen rundt for at bese dens mærkeligste Steder, og forsynet med talrige Anbefalinger fra Amtmanden stod jeg klar til Rejsen. Ved Afskeden sagde Wegner: Der er tre Ting, som jeg vil bede Dem lægge Dem paa Hjerte. Kom aldrig i Klammeri med nogen Bornholmer, thi her som i Sverige sidder Kniven temmelig løst i Skeden. Svøm aldrig ud fra aaben Strand eller Klippekyst, thi

her gaar en rivende Strøm, og bestig aldrig bratte Fjældsider, den bornbolmske Granit er ikke altid at lide paa, og i dens Revner ligger Hugormen skjult.

Mit første Opholdsted gjaldt en Møller ved Blykobberaaen, hvis gamle Vandmølle nede i den dybe Dal godt kunde have faaet Plads i en af Goethes Romancer. Alt var saa stille, saa gammeldags, saa hyggeligt der nede. Duerne kurrede paa Taget, Hønsene kaglede i Gaarden, Forellerne sprællede i Dammen, og naar man havde nydt al denne Naturpoesi, kom de stegte paa Middagsbordet med Dessert af sorteblaa Brombær.

Allerede den første Aften overraskede Mølleren mig ved sit dybe Kendskab ved Behandlingen af en Toddy, men endnu mere overrasket blev jeg, da Konen om Aftenen førte mig til mit Soveværelse. Midt paa Gulvet stod en vældig Himmelseng, og over dens 3—4 Dyner laa den sorte, russiske Rigsørn stukket paa gult Silke og med forgyldt Krone paa sit dobbelte Hoved. Forbavset spurgte jeg, hvor hun havde faaet dette sjældne Tæppe fra, og hun forklarede da, at det havde tilhørt Chefen for den russiske Fregat »Archimedes«, som for nogle Aar tilbage var strandet Nord for Rønne. Der

var stor Auktion, sagde hun, og saa købte min Mand dette Tæppe for to Rigsdaler.

Fra Blykobberaaen gik Vejen til Helligdomsgaarden, en uanselig og noget forfalden Bondegaard, som nu er omdannet til Badested og Turisthotel, forsynet med alle Nutidens Bekvemmeligheder. Dengang laa Stedet øde, og Ejeren gik med Træsko, selv røgtende sine Køer, hvilket var til stort Held for mig, da jeg i modsat Fald aldrig var kommen til at skrive disse Linier.

En smuk, varm Augustaften kom jeg vandrende fra Dynddalen, hvor jeg havde gjort udmærkede Fund. Vejen gik langs Stranden og endte ved den smalle Skovsti, der i maleriske Bugtninger snoede sig gennem den lille Lund, som hørte til Helligdomsgaarden. Bøgen, Rønnen og Birken voxede her i frodig Yppighed lige op ad den brune Granit. som i sælsomme Skred og Styrtninger væltede sine Stenbølger ud i det mørkegrønne Hav. Det hele dannede en Skærgaard i det smaa, en Række firkantede Klippekamre, hvor Søjler af forsprængt Granit — de saakaldte Lys — steg lodret i Vejret.

Vejen bøjede nedefter, og snart stod jeg ved et af disse Kamre, hvor Bølgerne i sagte,

skvulpende Dønninger steg og faldt, medens Bunden saas gennem det krystalklare Vand som en Række slagne Stenkæmper, væltet over hver-andre. Dagen havde været varm, Vandet saa saa lokkende ud, og i disse indesluttede Kamre kunde der jo ikke være Fare for rivende Strøm. Trods Wegners Advarsel kastede jeg Tøjet og snart efter tumlede jeg mig som en Fisk i disse rene, krystalklare Bølger, der var forunderlig kolde, men netop derfor dobbelt forfriskende.

Vandets Kølighed, som hidrørte fra de mange Væld, der som usynlige Aarer banede sig Vej gennem Klippens Bryst, blev mig snart for stærk, og med nogle raske Tag satte jeg ind mod Land. Klipperanden laa omtrent en halv Alen over Vandet, men idet jeg greb fat i den, gled min Haand pludselig ud, som havde den været besmurt med grøn Sæbe, og til min Forbavselse saa jeg nu, at Klippens sorte Overflade hidrørte fra en mørkegrøn Alge, der som et slimet Overtræk dækkede hele Kyst-linien. Jeg svømmede hen imod et af Skærene, forsøgte at komme op, men gled atter tilbage. Overalt havde denne væmmelige, grønsorte Alge lagt sine lumske Traade, der ved Berøringen gled ud til en fuldstændig sæbeagtig Masse.

Vandets Kulde begyndte at paavirke mig,

og som et Lyn gik det op for mig, at jeg var i Livsfare midt i dette rolige, stillestaaende Vand, der havde lokket mig med sine glasklare Bølger. Jeg kastede mig om paa Ryggen for at udhvile, vuggedes blidelig frem og tilbage, men Kuldefølelsen tiltog stærkt, og saa gav jeg mig da endelig til at raabe om Hjælp af alle Kræfter.

Min Stemme kastedes tidobbelt tilbage af de lodrette Klippevægge, ud over Søen maatte den kunne høres, men ind over Land lød den næppe ret langt, og hvem vilde paa denne Tid af Aftenen vandre gennem Lunden deroppe. Mine Tænder klaprede af Kulde, jeg udstødte endnu et Par fortvivlede Raab, og saa hørte jeg et Par Sten ramle ned i et af Skærene.

Er der nogen der nede, hørte jeg en grov Stemme raabe, og nogle Sten trillede atter ned mod Vandet.

Hjælp jeg drukner! skreg jeg saa højt, jeg kunde, og saa hørte jeg tunge, faste Træskotrin nærme sig Klipperanden. Det var min Vært, som havde været ude at flytte Køer og fra Marken var kommen gennem Lunden.

Se nu De kan komme op af det Hul, sagde han og rakte Haanden ud, for ellers bliver De

den tredje, som drukner i det. Hvad Fanden vilde De dér, det er jo snart Sengetid.

Fra Røs sorte Granitklipper og lyse Løvskove gik Vejen til Dueodden, hvor jeg kom til at bo i en enlig Udflyttergaard, fjernt fra alt Menneskeliv. Øde og stille laa den i det store Sandhav med fattige Rug- og Havremarker, med forkrøblede Pile, der halvt skjulte sig i Sandet for Stormens mægtige Sus. Yderst mod Havet laa Klitrækken som høje, skinnende Snebjerge, og uden for den kom Vandet glidende stille, lydløst, snart stigende snart faldende, men uden at der var nogen Grænse mellem Havet og det faste Land.

Denne Klitformation, der saa levende mindede om Skagens, havde de samme Scener som der, Strandinger, Forlis og Menneskevtab; thi dengang var der ikke de to frelsende Fyr, som nu knejser højt over Klitterne.

Gaarden, hvori jeg boede, var gammel og forfalden, der var langt til den nærmeste Købmandsbod, og Traktementet var yderst tarveligt. Den ene Dag saltet Lammekød og Kartofler, den anden Øllebrød og saltet Sild, og den tredje et Forsøg paa noget, som kaldtes Skinke; der hørte en sand kristelig Taalmodighed til at døje dette store Saltmadsfad. Uagtet jeg havde

faaet Storstuen anvist til Opholdssted, var der raat og koldt, mørkt i de begyndende Aftener og ikke et Sted, hvor man kunde hvile sig, med mindre man krøb i Seng. Indboet var over al Beskrivelse tarveligt, mit Vadskebord prangede med et stort bornholmsk Lerfad, som jeg savnede, da jeg ved Middagstid vendte tilbage fra min første Excursion; men jeg gjorde snart Bekendtskab med det igen, thi da Konen kom ind med Grøden, var den serveret i det samme Fad, som jeg havde vadsket mig i om Morgenen. Det hele var saa primitivt som vel muligt.

Og saa Folkene. Konen, en lille, skrutrygget, vissen Tingest, Manden, en skulderbred, bornholmsk Kæmpe med rødgult Skæg, der naaede ham til Bæltet, en køn Karl, som øjensynlig havde giftet sig med Gaarden og ikke med den lille Edderkop, som hørte til den.

En Aften, da jeg var vendt tilbage fra min daglige Vandring i Klitterne, var jeg ivrig beskæftiget med den foreløbige Præparation af de interessante Former, jeg havde fundet der ude. Jeg havde faaet et skrækkeligt Uhyre af en Lampe, og ved dens matte Skin var jeg just i Færd med at lægge den sidste Haand paa mit Arbejde, da jeg hørte nogen banke haardt paa Døren. Forbavset over et saa sent Aftenbesøg

vendte jeg Hovedet om og stirrede paa min Vært, der saa usædvanlig oprømt og spøgefuld ud. Uden at sige God Aften langede han en Stol fra Væggen og kastede sig paa den, idet han stak sit store, buskede Skæg ned i Bunden paa en af mine Insektkasser.

Hvad er det? spurgte han.

Det er det, jeg samler til Apotheket.

Naa saadan. Er det det, de laver Myggefedt af?

Akkurat, svarede jeg og vilde tage Kassen fra ham.

Det er ellers nogle forbandede smaa Tingester, bemærkede han, man kan jo næsten ikke se dem.

Saa prøv dette, sagde jeg og gav ham et Forstørrelsesglas, se paa den Græshoppe.

Jøsses Kors! raabte han og stirrede igen gennem Glasset, den bliver jo lige saa stor som en Hest.

Saa prøv denne, sagde jeg og gav ham en engelsk Loup.

Han famlede noget med den, inden han fik den i Focus, men saa brølte han aldeles overrasket: Nej Pinedød, om jeg har set noget saa galt. Den lille Loppe, der hænger og dingler

der paa Naalen, har jo et Hoved, som kunde det æde mig. Hvad koster ellers den Tingest?

Den kan jeg ikke undvære, svarede jeg og vilde tage Loupen fra ham.

Ja, men jeg vil nu ha' den, for saadan en Tingest kan man ikke faa andre Steder, sagde han højrøstet og paa en noget truende Maade.

Wegners Ord om, at man ikke skulde tirre en Bornholmer, faldt mig ind, og jeg svarede derfor: Det er en dyr Tingest, jeg har faaet den fra London, den koster et Pund Sterling.

Hvor meget er det, spurgte han og saa temmelig glubsk ud.

Ni Rigsdaler, svarede jeg.

Naa ikke andet, sagde han haanlig og rev en stor Tegnebog op af Brystlommen. Du tror maaske ikke, jeg har Penge.

Jo, det ser jeg.

Han lagde ti Rigsdaler paa Bordet foran mig og puttede Loupen i Lommen. Derpaa tog han mit Kort over Bornholm, foldede det ud og spurgte: Hvad er det for en Las?

Det er Mansas Kort over Bornholm.

Hvad bruger Du det til?

Til at finde Vej efter. Naar jeg har det og mit Kompas, kan jeg finde Vej over hele Øen; den er tegnet af med Byer, Møller og Gaarde.

Kan man da ogsaa se min Gaard, spurgte han ivrig.

Ja—a, den ligger dér, sagde jeg og pegede med en Passer paa en lille firkantet Plet, der laa ganske isoleret.

Død og Plage, er det min Gaard, raabte han, saa maa jeg ha' det Kort med. Hvad koster det?

Tyve Rigsdaler, sagde jeg for at stoppe Munden paa ham.

Naa, det kan man da komme ud af, svarede han og tog fire Sedler op af Tegnebogen. Men hvad er det for en Tingest, der render rundt under det Glas.

Det er Kompasnaalen, den blaa Spids dér peger altid mod Nord, naar den kommer i Ro.

Det var som Satan, hvorfor gør hun det?

Aa, det er saadan en Vane, den kan nu ikke lade være, svarede jeg og vilde i Hast bjerge mit Kompas.

Nej hende maa jeg s'gu ha' raabte han, det er noget for Mor, for hun kan aldrig hitte rede i noget, naar hun render der ude i Klitterne og samler Lyng. Hvor meget koster saadan et Kunstpas?

Ja—a, det er lige saa dyrt som Kortet, sagde jeg.

Det er jo ingenting, svarede han, men den Gaffel maa jeg ha' med, for at jeg kan maale paa Kortet.

Ja, men den koster ogsaa tyve, bemærkede jeg.

Aa, Fanden i Vold med det hele, sagde han og tog de sidste Sedler ud. De kan s'gu gerne tage hele Klatten og Tegnebogen med, for jeg har Penge nok; men saa maa jeg ogsaa ha' de Naale og den Naalepude, for det er noget for vor Mor til at sætte Strimler op med.

Tegnebogen var nu tom. Han sad lidt og grundede med Blikket stift hæftet paa Kompasset, saa sank hans Hoved langsomt ned mod Bordet, Øjnene lukkede sig og han snorksov.

Fuld som et Bæst, tænkte jeg, ruskede i ham og raabte: Skal De ikke i Seng. Han fór fortumlet op, gned sine Øjne, samlede alle de Genstande, der laa paa mit Bord, og forsvandt ravende ud af Døren.

Da Konen den næste Morgen bragte mig det Cichorievand, som hun kaldte Kaffe, saa hun forgrædt og elendig ud. Hun sagde imidlertid intet, men gik og nørkede omkring i Stuen, som vidste hun ikke levende Raad. Saa gik hun ud, og jeg hørte hende parlamentere med Manden,

der ganske havde mistet sit ellers saa friske Mæle

Lidt efter bankede det sagte paa Døren, Kæmpen viste sig i en noget krumbøjet Skikkelse og blev trods mit venlige »God Morgen« staaende ydmyg ved Døren. Endelig sagde han ganske lavmælet: Jeg var mægtig drukken i Gaar Aftes.

Ja, det var De nok, svarede jeg tørt og lod som om jeg vilde til at gaa.

Jeg synes ogsaa, at jeg købte en Del Ting af Dem, som jeg ikke har megen Brug for, i det mindste siger vor Mor, at jeg har handlet som en Tosse.

Nej virkelig. Ja hun kender det maaske bedre end jeg, Køb er Køb.

Han saa sløvt men bønlig paa mig, jeg lod som slet ingenting, indtil han pludselig brast i Graad som et Barn og hulkede: Aa, kan De ikke lade det Køb gaa tilbage, det var alt, hvad jeg fik hos Købmanden i Forskud paa min Høst.

Jo, svarede jeg, paa én Betingelse, men den skal De holde.

Ja det véd den levende Gud jeg skal, sagde han, det lover jeg Dem.

Jeg tog Tegnebogen frem bag Hovedpuden,

hvor jeg havde skjult den, og sagde: Betingelsen er, at De aldrig mere drikker noget hos Købmanden, naar De er inde for at handle om Deres Høst, og dernæst, at jeg faar alle mine Sager tilbage.

Aa, Gud velsigne Dem, jeg tænkte nok, at De ikke var saa haard, som vor Mor sagde. Aa Mor, kom herind med Studentens Sager, de ligger paa mit Bord.

Der var formelig Fest i Huset hele den Dag. Jeg blev trakteret med tommetykke Pandekager og syltede Rønnebær, hvilket ikke bekom mig videre vel. Efter den splendide Dinér spændte Bonden for sin Vogn og kørte mig ad de tunge Veje lige til Sandvig, uden at ville tage en Skilling i Betaling.

I Tvillingbyen Sandvig og Allinge boede jeg hos en Enke, der havde et saa mærkeligt, gammeldags Hus, at man kunde tro sig hensat til Kristian den Femtes Tid. Alt var barokt, og paa de velpudsede, gammeldags Dragkister stod de mærkeligste Opstillinger af Glas og Fajance, medens Køkkenet skinnede af blankt polerede Kummer og Kar. Hun ejede en Formue i Antikviteter uden at ane det, men er vist senere ogsaa bleven lettet derfor.

Opholdet i denne Enkes Hus var Glans-

punktet i min Bornholmsrejse. De vidunderlige Klippekyster med deres sønderrevne Blokke og Skær, de dybe Dale med deres Blomster og Bregner, de mærkelige Ruiner af det gamle Hammershus og endelig Hammeren selv, denne mægtige Granitknold, der endnu ikke var furet af Tyskernes griske Hænder, alt laa for mig som et Vidunderland, hvor jeg i dejlige, varme Sommerdage sværmede om lige saa ivrig som de Bier, der sugede Lyngens Blomster.

En Aften havde jeg været nede ved Salomons Kapel, hvor Tangbræmmen skjulte en Mængde læsøgende Insekter, og saa fordybet var jeg i min Søgen, at Mørket faldt paa, inden jeg mærkede det. Vejen var imidlertid let at finde, jeg behøvede blot at følge Hammerens stejle Afhang, og netop nu tændtes Fyret der oppe som en enlig, blinkende Stjerne. Da jeg havde gaaet nogle Hundrede Skridt, forekom det mig, at en jævnt skraanende Sti førte op ad Klippens Afhang, og da den vilde være en betydelig Genvej, begyndte jeg at vandre op ad den. Lidt efter lidt syntes Stien at tabe sig i Mørket, jeg blev usikker staaende og opdagede først nu, at jeg slet ikke var inde paa nogen Sti, men paa et Skred; thi store af Frosten udsprængte Blokke laa dybt under mig, og andre

sprang som Karnapper ud fra Klippen og spærrede mig Vejen.

Jeg maatte altsaa tilbage, men Mørket var nu blevet saa tæt, at jeg ikke kunde finde Stien, men hang omtrent som en Mursvale klinet op ad Klippen. Det syntes mig lettere at entre til Vejrs, hvor jeg dog kunde tage for mig med Hænderne, end gaa tilbage paa de Blokke, jeg ikke kunde se, og saa arbejdede jeg mig da opad, stadig i Frygt for, at en eller anden Hugorm skulde lure i Klippespalterne. Sveden haglede ned ad mig, af og til løsnedes Graniten under mine Fødder og trillede med hule Drøn ned mod Skredet, men jeg vedblev at hage mig fast til jeg naaede Klippens øverste Rand, og aldeles udmattet kastede jeg mig her i det korte, mosblandede Græs.

Lidt efter blinkede en Lygte i det fjerne, og en svær Skikkelse raabte paa Afstand: Hvem er De, hvor kommer De fra.

Nede fra Stranden, svarede jeg, idet jeg rejste mig.

Manden kom nærmere, holdt Lygten op for mit Ansigt og sagde: Det er s'gu Løgn. Nu har jeg været Fyrmester paa Hammeren her i ti Aar, men aldrig er nogen Sjæl kommen levende op ad den Vej.

Jeg gik op, der hvor Skredet begyndte og entrede saa til Vejrs, det er det hele.

Det hele, sagde han og lod Lygten synke. Ja tak De Gud, at De selv er hel; men nu er det vist bedst, jeg følger Dem paa Vej, thi paa Hammeren kan man lige saa godt knække Halsen nedad som opad. Hvor bor De?

Jeg nævnede mit Navn og min Bopæl, og Fyrmesteren udbrød forbavset: Naa, er De Studenten fra Rønne, for om ham har jeg et Brev fra Amtmanden. Vil De se Fyret?

Jeg takkede og krøb med Fyrmesteren op til den mægtige Lanterne, hvis Straaler lyste vidt ud over Søen, saa fulgte han mig lige til Sandvig, men ved Afskeden sagde han: Jeg maa vel nok hilse Amtmanden fra Dem, naar jeg skriver til ham.

Jeg takkede og tænkte ikke noget videre derover, men otte Dage efter kom der et Brev fra min Fader, hvor han uopholdelig kaldte mig tilbage til København.

Wegner sagde intet ved Afskeden, men jeg tror, han var ganske glad ved at blive mig kvit; thi han var en højst elskværdig, men i mange Maader meget ængstelig Mand.

Saa drog jeg da atter ombord paa »Skirner« og dampede ud under en haard Nordvest, men

selv denne korte Rejse skulde lære mig, hvor forsigtig man bør være under ukendte Forhold. Vi havde naaet Hammervandet, det kulede stærkere op, og Stormen begyndte at sætte høje Søer ind over Skibet. Langt ude laa den allierede fransk-engelske Flaade, som havde bombarderet Bomarsund og nu var for hjemgaaende. Da vi nærmede os disse vældige Kolosser, skrumpede vort kgl. Postdampskib ind til en forsvindende Nøddeskal — ikke stort større end de Dampbarkasser, der fulgte de svære Orlogsskibe, og da vi endelig var klar af dem, forsvandt de lidt efter lidt som sorte, vuggende Svaner i det fjerne. Vinden tiltog i Styrke, »Skirner« duvede svært, de faa Passagerer blegnede og forsvandt efterhaanden ned ad Kahytstrappen, saa at der til Slut ikke var andre paa Dækket end Kaptajnen, Rorgængeren og en køn, lille Skibsdreng, der tillige fungerede som Medhjælper hos Kokken.

Pludselig saa jeg ham komme ud af Kabyssen med et Stykke Lunge i Haanden, og en stor, sort Skibshund fulgte bjæffende af Glæde. Drengen holdt Kødet højt i Vejret og morede sig med at lade Hunden springe efter det; men pludselig satte den med et vældigt Spring Forpoterne lige paa hans Bryst, Skibet

krængede over og med et højt Skrig saa jeg den ulykkelige Dreng styrte baglængs ned i Maskinrummet.

Der blev øjeblikkelig slaaet stop, men Stemplet fik dog Tid til endnu en Gang at bore sig ned i Cylinderen og knuste derved Drengens Baghoved som en Nøddeskal. Han blev baaret op paa Dækket, hvor Kaptajnen og jeg stod bøjede over ham, men alt Liv var udslukt. Saa kom Matroserne halende med en Presenning, Liget svøbtes deri og atter dampede vi videre over mod Ystad, hvor Drengens Forældre boede.

Vi førte Signalet »Lig ombord«, paa Stortoppen, men da vi nærmede os Havnen, kom Karantænelægen ud og forbød os at lægge til, før han havde undersøgt hele Skibets Besætning. Forgæves forestillede vi ham, at Drengen var død ved et Ulykkestilfælde, vi blev følt paa Pulsen og set paa Tungen allesammen, og først da denne latterlige Ceremoni var til Ende, fik vi Lov at lægge til ved Bolværket. Liget blev halet i Land, men ingen af os andre maatte gaa fra Borde, selv Postsækken blev stukket i Land paa en lang Stang og røget med Svovl, saa stor var Svenskernes Frygt for Kolera dengang.

TREDJE KAPITEL

Fremtidsplaner. — Jeg bliver Mediciner. — Den gamle botaniske Have. — Eschrichts Kælder og Forelæsninger. — Memento mori. — Det kirurgiske Akademi. — Hammerichs Skole. — Mine Elever. — Biskop Monrad. — Hummeltofte. — Chr. Winther. — Aakanderne. — Donatis Komet. — Sølyst.

TUREN til Bornholm, de mange rige Fund, jeg havde gjort og mine Samtaler med Schiødte bevirkede, at jeg nu mere end nogensinde var bestemt paa at blive Naturforsker. En Dag kaldte min Fader mig ind i sit Værelse og spurgte mig om, hvad jeg egentlig havde tænkt paa at studere, thi dette med Insekterne førte jo ikke til noget.

Jeg aabenbarede ham nu hele min Livsplan, og den var eventyrlig nok til at skræmme en Mand med saa konservative Principer som min Fader. Jeg vilde slet ingen Examen tage, men uddanne mig som Entomolog under Schiødtes Vejledning. Saa vilde jeg gaa til Brasilien som rejsende Naturforsker, besøge den berømte Zoolog Lund, der havde gjort sig saa bekendt

ved sine Undersøgelser af Knokkelhulerne i Brasilien, og naar jeg saa vendte tilbage, rigt ladet med Tropernes zoologiske Skatte, vilde jeg træde i Forbindelse med de europæiske Musæer og foretage videre Undersøgelsesrejser for dem.

Fader hørte i al Tavshed paa mig og sagde saa med bævende Stemme: Men den gule Feber, min Dreng, skal jeg da miste Dig saa tidlig.

Jeg mente, det havde ingen Nød, men Enden paa Samtalen blev, at jeg skulde konferere med Professor Steenstrup og Schiødte og saa rette mig efter, hvad de mente.

Herover var jeg sjæleglad, thi jeg var overbevist om, at begge vilde billige mine Planer, og fuld af Fortrøstning traadte jeg ind i Profossor Steenstrups Studereværelse paa Nørregade. Steenstrup sad ved sit Skrivebord, og det var klart, at jeg kom paa en ubelejlig Tid. Han rejste sig, skød Brillerne i Vejret og sagde: Naa er det Dem, lille Bergsøe, hvad har De nu paa Hjerte.

Jeg forklarede ham begejstret mine Fremtidsplaner, han sad urolig og rokkede paa Stolen, rystede paa Hovedet, gjorde nogle underlige Grimasser og sagde endelig: Ja ser De, uden Examen bliver man ikke noget her til-

lands; men hvorfor vil De egentlig være Naturforsker?

Fordi jeg har Lyst dertil.

Ja Lyst, Lyst, men det er ikke nok, der maa ogsaa Flid, Talent og et langt, ihærdigt Studium. Lad mig se, hvor gammel er De?

Tyve Aar, og han svarede: Ja, saa kan De jo tage Magisterkonferens, men det vil jeg ikke raade Dem til, med mindre De har Lyst til Skolevejen. Skolevejen! udbrød jeg forfærdet. Ja, De kan jo blive Adjunkt og mulig Overlærer, men studér De hellere Medicin, saa faar De et fast Holdepunkt, kan senere tage ud paa Landet som Distriktslæge og drive Entomologien for Deres egen Fornøjelse. Ved Universitetet er der ingen Pladser, og de faa Poster ved Musæerne er alle besatte.

Vent lidt, lad mig se, hvor er mine Briller? han ragede rundt paa Skrivebordet, opdagede pludselig, at de sad i Panden og sagde ligesom lidt irriteret: Ja lille Bergsøe, jeg har meget travlt i Dag, jeg skal møde i Videnskabernes Selskab. -- — Farvel.

Fra Steenstrup vandrede jeg med mine knuste Forhaabninger lige ud til Schiødte, der sad og mikroskoperede ved Lampelys, i Færd med at overføre nogle af sine Tegninger paa en vox-

belagt Kobberplade. Ogsaa her kom jeg i Utide, og Samtalen var meget kort, dens Resultat var: Ingen Examen, grundigt Studium, stadig Færden i Naturen og saa — hugge sig igennem saa godt man formaaede.

Meget nedstemt gik jeg om Aftenen til min Fader, som tavs hørte paa min Beretning, saa vandrede han et Par Gange op og ned ad Gulvet, lagde Haanden paa min Skulder og sagde: Ja saa bliver det, som vi har aftalt, Din Bedstefader var en dygtig Læge, og Du vil med Ære følge i hans Spor. I Morgen haaber jeg, at Du besøger de medicinske Forelæsninger.

Jeg sov ikke den Nat, det var som om en ubarmhjertig Haand havde knust alle mine Forhaabninger, kastet mig bort fra min naturlige Bestemmelse og tvunget mig ind i noget, jeg ikke formaaede at magte. Lidt efter lidt kom jeg dog nogenlunde til Ro, thi det faldt mig ind, at Forelæsningerne i Fysiologi, Anatomi, Zoologi og Botanik dog alle var en Forberedelsesskole for et dyberegaaende Naturstudium. Disse Forelæsninger vilde tage et Par Aar, og til den Tid kunde jo meget have forandret sig.

Saa begyndte jeg da at studere som den bedrøvede Mediciner, der vidste, at han aldrig vilde komme til at køre i Karet. Hvorfor Me-

dicinernes Forberedelsesexamen hedder Kantussen, véd jeg ikke, men jeg maatte stadig tænke paa Mester Jakel, naar jeg traadte ind paa Steenstrups Forelæsninger, hvor jeg til min Forbavselse saa Rasmus Nielsen sidde som en andægtig Tilhører med Notebogen i Haanden. Naar man docerede Zoologi for vordende Læger, syntes det mig underligt, at man ikke dvælede ved saadanne Dyreformer, der havde en indgribende Betydning for Hygieine, hvad enten de anvendes som Lægemidler eller optræder som Fjender af den menneskelige Organisme; men Steenstrups Forelæsninger var planlagt efter van der Hoewens kedsommelige Lærebog og gav mig ikke mere zoologisk Kundskab, end jeg havde i Forvejen; hvorimod hans Forelæsninger for viderekomne, som jeg senere hørte, var rige paa nye Iagttagelser.

Der, hvor Gammelholm nu knejser med mægtige Lejekaserner og kedsommelige Gader, laa den botaniske Have med sine gammeldags Bygninger, sine Drivhuse, Espaliers og prægtige Træer. Det var en Fornøjelse at færdes her nede i det lune, varme Solskin for at fordybe sig i de mange ejendommelige Planter, der stod paa Geled i snorlige Rader, som var det Floras Soldater. Tæt op til den gamle Mønt

laa et stort Bassin, som modtog Dampkedlens Spildevand og derfor altid havde en høj Temperatur. Her blomstrede mægtige Vandplanter, og blandt disse Trapa natans, der har givet Sophus Bauditz Motivet til en af hans større Fortællinger. Hvis Forfatteren til denne havde vidst, at jeg i al Hemmelighed havde udsat denne mærkelige Vandplante i nogle af Frederiksdals Tørvegrave, vilde han rimeligvis have sendt sin Helt derhen i Stedet for til Sverige. Planten synes imidlertid ikke at kunne taale vor Vinter, thi efter et Par Aars Forløb forsvandt den ogsaa fra dette Sted.

Over den botaniske Have herskede dengang Professor Liebmann, en højst elskværdig og godmodig Docent, men jeg skal ikke nægte, at jeg i allerhøjeste Grad harmedes over hans Auditorium. Før Forelæsningerne blev der paa Kathedret lagt en mægtig Buket af de Planter, som senere skulde demonstreres, men inden Liebmann kom, var Buketten plyndret for sine skønneste Blomster, og under Forelæsningerne var der et stadigt Bombardement med Æbler, Pærer og Nødder, som man havde reddet ude i Haven. Liebmann lod, som om han ikke mærkede disse Drengestreger, men da en uvoren Forstmand en Dag satte ham en Kejserinde-

pære lige i Panden, udbrød han: Jeg maa virkelig bede de Herrer forholde sig rolige, thi ellers gaar jeg. Nu blev der Ro, men nogen Tid efter begyndte Spektaklerne paany, indtil nogle af de værste Urostiftere blev fjernede.

Da jeg stadig havde Lund og Brasilien i Tankerne, og da jeg tillige vidste, at Steenstrup betragtede Knokkellæren som en meget vigtig Del af Zoologien, var det naturligt, at jeg søgte at sætte mig ind i disse Forhold, og hertil frembød Eschrichts Musæum den bedste Lejlighed. Musæet eller »Eschrichts Kælder«, som det almindelig kaldtes, laa under Universitetet og bestod af en Række store, underjordiske Rum, hvor mægtige Hvaler, kolossale Elefanter, Giraffer, Strudser og Næshorn stod opstillede. Det storslaaede i disse Dyreformer tiltrak sig altid de besøgendes Opmærksomhed, og særlig var den mægtige Grønlandshval, i hvis Gab ti Personer kunde tage Plads, Genstand for Publikums Beundring.

Eschricht selv gik om som en stille, spagfærdig Mand mellem alle disse zoologiske Skatte, men naar han saa Folk staa og gabe paa Hvalen, rystede han paa Hovedet og sagde ved en saadan Lejlighed til mig: Det er ligesom paa Dyrehavsbakken, altid skal de hen og se paa

Kæmpeslangen, men det allerfineste bryder de sig ikke om. Naar De engang rejser udenlands og kommer til de zoologiske Musæer, vil man ogsaa vise Dem Skeletter af Hvaler og Elefanter, men det er ingenting, det er kun et Pengespørgsmaal. Nej se en Gang her, véd De, hvad det er, der staar i denne Glaskasse, det er Skelettet af vor almindelige Sild. Der mangler ikke et eneste Ben, det hele er, som var det spundet af ganske fine Glastraade. Naar man saa viser Dem de store Elefanter, spørg saa, hvor De vil i Europa, om de har Skelettet af en Sild, saa skal De høre, hvad de svarer. Han klappede Glaskassen, som var det en ung Piges Kind, og tilføjede, det gør ingen mit Musæum efter.

Men foruden Musæet tiltrak ogsaa Eschrichts Forelæsninger mig i allerhøjeste Grad. Jeg vil ikke sige, at han docerede moderne Fysiologi, men han var i Besiddelse af en stor Kundskabsmasse, og han vidste at foredrage den paa en særegen, interessant og fængslende Maade. Underlig drømmende kunde han staa paa Kathedret, fortælle om Aristoteles og Galén, falde i Tanker og saa pludselig fare op med et inderligt: Ja, det er mærkeligt, hvilke Aander de var.

Denne Distraktion førte undertiden til sør-

gelige Resultater, som han imidlertid tog med stoisk Ro. En Dag havde han saaledes forklaret, hvorledes man ifølge en arithmetisk Formel kunde beregne Menneskets Blodmængde, naar man kendte den Mængde Vand, der var indsprøjtet i Aarerne. Han satte Formlen op paa Tavlen, regnede og regnede, strøg ud, regnede paany og saae endelig aldeles forbavset paa Tallet To Tusinde og sex.

Ja, mine Herrer, sagde han ganske spagfærdig, efter denne min Beregning skulde altsaa Blodmængden i et Menneskes Legeme være to Tusinde og sex Pund, men det maa jo aabenbart være forkert. Han regnede paany, tørrede sig med sit store Silkelommetørklæde og sagde saa tilsidst: Det er dog mærkværdigt, da jeg gik hjemmefra havde jeg det altsammen i Hovedet, og nu staar det forkert paa Tavlen. Ja — saa maa vi vente til næste Gang.

Saadanne smaa Uheld havde han ogsaa i Videnskaben, hvad der jo forresten hænder enhver Videnskabsmand.

Under den Frygt der herskede for Koleraen, havde man fra Bornholm sendt Tarmindholdet af en Dreng, der var død under mistænkelige Symptomer, til Sundhedskollegiet i København. Ved den foretagne Undersøgelse fandtes i

dette en mærkelig Organisme, som man tilskrev Dødstilfældet, og denne fik Eschricht sendt fra Sundhedskollegiet. Han undersøgte den og kom til det Resultat, at man her havde Koleraens egentlige Aarsag for sig, og Udbyttet af Undersøgelsen blev en lærd Afhandling over den tvehornede Skabning, som foraarsagede Sygdommen. Denne Opdagelse vakte betydelig Opsigt, indtil endelig Jacobson oplyste, at den nye Organisme slet ikke var andet end Kærner af umodne Morbær, som Drengen havde overfyldt sig med.

Da saa Eschricht ved et Møde i Videnskabernes Selskab kom i Strid med Molbech om et sprogligt Emne, hvorpaa Eschricht ikke havde Forstand, sagde Molbech sarkastisk: Kære Eschricht, »Memento mori«*), og under almindelig Latter var Striden til Ende.

I Hammerichs Skole havde jeg haft en fortræffelig Naturhistorielærer, Daniel Bølling, der nu er havnet som Læge i Ringsted. Altid i godt Humør, ivrig for sit Fag, elskværdig i sin Optræden var han Klassens erklærede Yndling, og da han nu tilbød at vejlede mig i Ana-

*) Memento mori betyder nemlig baade: Husk paa Døden, og: Husk paa Morbærret.

tomiens Begyndelsesgrunde, tog jeg med Glæde mod hans Tilbud. Højt oppe paa et Gaardværelse i Raadhusstræde havde han sin Bolig, og her begyndte vi saa at gennempløje hele det store Kort af Muskler, Nerver, Sener og Knogler, som danner det menneskelige Legeme.

Timerne var fornøjelige nok, men jeg indsaa snart, at hvis jeg ikke tillige tog Del i Dissektionsøvelserne paa kirurgisk Akademi, var Bøllings teoretiske Lærdom spildt. Foreløbig var der ingen Plads derude, men efter Jul kunde jeg tage fat.

Saa vandrede jeg en Julemorgen derud for at tage Lokaliteterne i Øjesyn. Det var en høj klar Frostdag med varmt Solskin, Gaderne laa saa stille, snehvidt pudrede, Juleklokkerne kimede og Folk vandrede til Kirken. Saa naaede jeg Akademiet, ringede Portneren op og fik Lov til at gaa ned i Dissektionssalen. Hvilken Overgang. — Hist ude den friske Luft, den klare Sol, den skinnende Sne, her inde en modbydelig, kvalm Atmosfære — en Blanding af raadden Spiritus og muggen Kælderluft. Paa de lave Borde Stumper af Menneskelig flængede og flaaede, halvt tildækkede med skidne Klude, og for Enden af Salen et grinende Skelet med Grankviste om Hovedet og en Julekage i Haan-

den. Det hele paavirkede mig saa modbydeligt, smagte saaledes af Medicinerraahed, at jeg snarest kom ud i det Fri og vandrede op paa Kastelsvolden, for om muligt at møde Lunding.

Jeg traf ikke ham, men en anden lille Bekendt, der tillige er en god Ven af Læseren. Jeg havde taget Plads paa Flagbatteriets yderste Pynt, hvor Solen skinnede varmt, og sad mellem to gamle Jernkanoner, der endnu laa som Minder fra 1848. Jeg saa ud over det dejlige, blaa Sund, øjnede Skovshoveds sneklædte Pynt i det fjerne og følte saa pludselig en sagte Berøring paa min Kind. Jeg greb til og holdt i min Haand en lille, syvprikket Mariehøne, som af den varme Sol havde ladet sig forlokke til at forlade sit Vinterkvarter.

Jeg er ikke overtroisk, har aldrig været det, men i dette Øjeblik forekom det lille, glinsende Insekt mig at være et Bud fra den Dyreverden, jeg stod i Begreb med at svigte. Jeg lod den krybe op paa min Haand, den steg op paa Spidsen af min Finger, foldede de fine Vinger ud og fløj bort i det glimrende Solskin, indtil den som en rød Bloddraabe forsvandt under Sneen. Lundings Familie var i Kirke, og da

jeg kom hjem, vendte Fader tilbage fra sin Kirkegang.

Du ser saa alvorlig ud, hvad er der hændet, spurgte han.

Intet af Betydenhed, men ét vil jeg sige Dig, Læge kan jeg ikke blive.

Hvorfor ikke?

Fordi jeg ikke har noget Kald dertil, fordi jeg i Dag har faaet en bestemt Afsky for et Studium, hvortil jeg aldeles ikke er skikket. Lad mig følge mit Kald, jeg kan ikke blive Læge.

Saa ender Du som Adjunkt, sagde Fader sukkende, husk vel paa det.

Nej, det gør jeg bestemt ikke, det føler jeg paa mig selv; men hellere vil jeg som Jacobsen sidde i Sorø med Frihed til at undersøge dens Skove og Damme, end køre i Karet til Syge, som jeg dog ikke kan hjælpe.

Fader sukkede, gik et Par Gange op og ned ad Gulvet og sagde saa: Vil Du da rejse til Brasilien?

Nej, jeg skal ikke forlade Dig. Han trykkede min Haand, og fra dette Øjeblik blev jeg atter Naturforsker.

Min første Vandring var naturligvis til Steenstrup, som blev yderlig forbavset over, at jeg

var brudt ud af Medicinernes Række. Jeg bad ham om en Studieplan, og han svarede: Ja ser De, lille Bergsøe, det er en meget vanskelig Opgave, thi De vil jo være Videnskabsmand. Saavidt jeg véd, er De jo allerede Elev af Professor Schiødte. Da jeg havde bejaet dette Spørgsmaal, fortsatte han, ja saa maa jo Planen lægges større end ellers. Under Etatsraad Forchhammer maa De høre Forelæsninger i Geologi, Danmarks Geognosi, Mineralogi, Krystallografi og mindst i to Aar deltage i Øvelserne paa hans kemiske Laboratorium. Dernæst maa De kende alle de danske Planter samt deres Morfologi og Fysiologi, og hvad Zoologien angaar, saa beror det paa, fra hvad Ende De vil tage fat paa Systemet.

Det er vel bedst at begynde fra neden af med Infusorierne, bemærkede jeg.

Det tror jeg ogsaa. Saa kan De begynde med at gennemgaa Ehrenbergs store Værk, og naar De er færdig med det, kan vi jo altid tales ved.

Jeg fik fat i dette Opus, en mægtig Foliant med Masser af Tavler og Figurer, jeg gjorde Excerpter, kopierede Hovedformerne, og da jeg efter tre Maaneders Forløb var bleven færdig med disse besynderlige Skabninger, gik jeg

atter til Steenstrup og fortalte, at nu havde jeg sat mig ind i »Ehrenberg«.

»Ehrenberg!« udbrød han ganske forundret og skød Brillerne op i Panden, Ehrenberg, han er jo aldeles forældet.

Men De sagde jo, at jeg skulde benytte hans Værk.

Det maa være en Mis— en Misforstaaelse, stammede Steenstrup. Ved »benytte« mente jeg ikke studere, men blot gøre Dem literært bekendt med, hvad der er skrevet om Infusorierne. Til Studium af disse maa De bruge langt nyere Kilder, Ehrenberg har ikke en Gang Opfattelsen af, hvilke Organismer der er Dyr og hvilke Planter.

Jeg gik bort med Opskriften paa nogle nyere Forfattere, men nu havde jeg faaet nok. Skulde jeg gennemgaa Zoologien literært fra Aristoteles til Cuvier, kunde jeg blive lige saa gammel som Aristoteles selv. Schiødte morede sig kostelig over den lille Episode, og fra nu af gik jeg mine egne Veje.

Det viste sig imidlertid snart, at det Studium, jeg havde valgt, var saa kostbart, at det langt overskred mine pekuniære Kræfter. Ikke alene maatte jeg have Mikroskop, mangfoldige Redskaber, men fremfor alt en stor Mængde

videnskabelige Værker, hvis Anskaffelse faldt min Fader svært for Brystet. Hvad skal det ende med, udbrød han en Dag, Du vil da ikke anlægge Dig et helt Bibliotek. Alene dit engelske Mikroskop kostede 400 Rigsdaler.

Ja saa maa jeg se at slaa Mønt, svarede jeg muntert, og to Dage efter havde jeg modtaget forskellige indbringende Privatinformationer og ladet mig indrullere som Lærer i den gamle Borgerdydskole paa Kristianshavn.

Hvor det var underligt at træde ind i disse gamle, velkendte Klasser, hvor jeg havde siddet som Dreng og kedet mig saa ganske umenneskeligt. Jeg lovede ved mig selv, at dette skulde ikke blive Tilfældet med mine Elever, og da jeg den første Dag besteg Kathedret, sagde jeg: Hvis I nu vil høre godt efter, skal I blive fri for Lütkens Lærebog og dog gøre en god Examen. Vi har to Timer om Ugen, i den første holder jeg frit Foredrag for Eder, og I maa da nedskrive Hovedpunkterne af, hvad jeg siger. I den anden examinerer jeg, og saa gør vi af og til, naar Vejret er godt, en Excursion i det Fri; thi Skoven er den bedste Læremester.

Det var mærkeligt, hvor den Methode vandt mig alle mine Elevers Kærlighed. Jeg sad ikke

som de andre Lærere og docerede tørt fra Kathedret, men midt i Klassen, ligesom gamle Svenningsen, og rundt om mig havde jeg spændte og lyttende Tilhørere.

Blandt disse udvalgte jeg atter de flinkeste, med hvem jeg dels læste i mit Hjem og dels tog med paa Udflugter i det Fri. Disse Excursioner var højst opmuntrende for os alle, og kun til én knyttede der sig et sørgeligt Tilfælde, hvori jeg heldigvis ikke var Skyld. Blandt mine Elever var ogsaa en Søn af Oversætteren Moltke, en flink og opvakt Dreng, som med gode Evner forenede en brændende Lyst til at gøre sig bekendt med Skovens mange Vidundere.

En Dag skulde vi samles ved Østerport for at vandre til Charlottenlund, men da jeg kom op paa Volden, saa Vejret truende ud, og kort efter begyndte det saa smaat at regne. Moltke var allerede paa Pletten, udrustet med Taske og Samlerglas; men da jeg forestillede ham, at hele Udbyttet af vor Excursion vilde blive en vaad Trøje, bad han mig ret indstændigt om ikke at opgive en Vandring, hvortil han havde glædet sig saa meget.

Vi fulgtes ud ad Østerport, men nu øsede Regnen ned, og vi skiltes da for at gaa hver til sit.

Den næste Dag var Moltke ikke i Skole, og faa Dage efter erfarede jeg, at han i det fugtige Vejr var styrtet ned ad et Stendige i Charlottenlund og havde brækket Foden i Anklen. Otte Dage efter var han død af Stivkrampe, og da jeg fulgte den smukke, kærlige Dreng, tænkte jeg med Smerte paa, at han mulig kunde have levet endnu, hvis jeg havde hørt hans indstændige Bønner om at ledsage ham.

Blandt de andre af mine udvalgte Elever mindes jeg særlig Chr. Heering, Carl Jacobsen og fremfor alt Viggo Monrad, der var en højst begavet og elskværdig Discipel, til hvis Hjem jeg senere nøjere blev knyttet.

En Sommerdag vandrede jeg efter Sædvane ud til Lyngby, hvis store, blomsterrige Mose allerede i Otto Frederik Müllers Tid var bekendt som en rig Samlingsplads for mangfoldige Vand- og Landinsekter. Jeg gik med mit Net og ketsede ude langs Randen af Ellebuskene, da en Mand fra Fodstien raabte mig an og spurgte, hvad jeg bestilte.

Jeg var saa vant til at blive forstyrret af uvedkommende, at jeg ikke gad svare, og nu raabte den svære Mand ud til mig: Samler De Frø? Paa Grund af Afstanden hørte jeg fejl og raabte ærgerlig tilbage: Nej, kun Skruptudser.

Nu smøgede Manden sine Benklæder op og gav sig til at trave hen imod mig. Det var en bredskuldret, anselig Skikkelse med skarpe, graa Øjne, buskede Bryn og et særegent bestemt Træk om den brede, fastsluttede Mund.

Jeg antog det var Mosens Ejer, der kom for at jage mig bort; thi han saa ikke opmuntrende ud, og jeg skyndte mig derfor med at tømme den Fangst, jeg havde i Nettet, over i mine Glas.

Han saa opmærksom paa mig og sagde saa med en lidt skelmsk Betoning: Nu véd jeg, hvem De er, De hedder Vilhelm Bergsøe.

Jeg saa forundret paa Skikkelsen og spurgte: Hvoraf véd De det?

Det har min Søn Viggo fortalt.

Nu fik jeg Hatten af i en Fart, thi den svære Skikkelse, som jeg havde antaget for en vred Lodsejer, var ingen anden end Biskop Monrad, og paa hans venlige Opfordring fulgte jeg nu med ham til Hummeltofte.

Denne Ejendom, som Monrad havde forpagtet bort, var meget ulig den pragtfulde Bygning, der senere har rejst sig derude. Det var en hvidkalket, langstrakt toetages Bygning, som paa sin nordre Side vendte ud mod Landevejen, mod Syd til Haven, hvorfra der var den skøn-

neste Ud- eller rettere Nedsigt til den dybe, skovbevoxede Dal, hvorigennem Lyngbyaa bugter sig.

I Haven traf jeg to kendte Skikkelser. Den

Biskop D. G. Monrad.

ene var Chr. Winther, som sad magelig henslængt paa en Bænk i Nydelsen af sin Cigar, den anden Professor Holten, som forgæves bestræbte sig for at ryste nogle Kejserindepærer ned af et Træ. Monrad gik hen imod ham og

sagde: Kære Holten, jeg synes Du skulde tage Dig noget bedre for end ryste Pærer, de er ikke modne endnu.

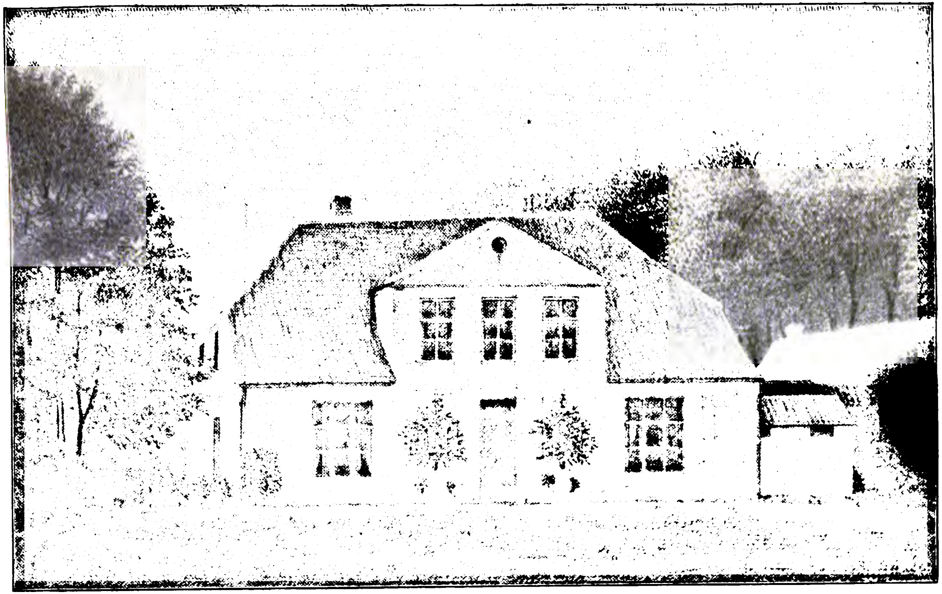
Ja, hvad skulde det være, svarede Holten og langede ud med en Stang efter en af de øverste Grene.

Du skulde se at gøre en eller anden stor Opdagelse, saadan en som Hans Chr. Ørsted gjorde.

Ja—a, sagde Holten med et bredt Smil, men ser Du, disse store Opdagelser sidder saa forbandet fast, og derfor prøver jeg hellere med Pærerne.

Chr. Winther lo, men Monrad kneb Øjnene sammen paa den ham ejendommelige Maade og sagde: Du er altfor letsindig, Holten, og saa gik vi ind i Havestuen.

Her blev jeg forestillet for Fru Monrad i et Hjem, som var højst ejendommeligt i hele sin Udstyrelse. Her var ikke Plads for de moderne, ofte smagløse Møbler, alt Bohavet var kunstnerisk udarbejdet og hele Ensemblet lige til de mindste Markbuketter ordnet paa en saadan Maade, at man overalt anede en Haand, der ikke alene kendte Hygge, men ogsaa Skønhed. Et Skakbord stod tæt ved Vinduet, Monrad

Det gamle Hummeltofte.

satte sig ned og sagde uden videre Indledning: Kom nu Bergsøe, saa skal jeg gøre Dem mat.

Jeg drev dengang Skakspillet som en Slags aandelig Sport, havde spillet meget i Foreningen, endnu mere med gamle General Lunding, og det varede derfor ikke ret længe, inden min Medspillers Konge begyndte at tage sig en Tur. Monrad rynkede Brynene, saa lidt hvast paa mig, men Kongen maatte videre paa sin Vandring, og jeg havde allerede udset den Plads, hvor den skulde blive mat, da Monrad rejste sig og sagde til Viggo, der stod ved Siden af og saa til: Nu kan Du gøre Spillet færdig, Viggo, og dermed gik han ud i Haven. Viggo gjorde ogsaa Spillet færdig ved at stryge alle Brikkerne ned i Skuffen, og vi lo begge ret hjertelig ad Monrad, som ikke vilde lade sig gøre mat.

Chr. Winther var allerede dengang noget til Aars, hans store Knebelsbart begyndte at graane lidt, han bar Paryk, men var endnu livlig og munter, og for mig var det naturligvis en stor Glæde at træffe en Digter, hvis Værker jeg elskede saa højt. Jeg vilde tale om Æstetik, men han afbrød mig hurtig med den Bemærkning, at da jeg var Naturforsker, maatte jeg let kunne sige ham Besked om, hvor de bedste,

spiselige Svampe fandtes, og dette var mig jo en let Sag, da Otto Frederik Müller herude havde skrevet sin Afhandling om »Rørsvampens velsmagende Pilse«.

Store Mænd har gerne en eller anden lille

Chr. Winther.

Svaghed, og hos Chr. Winther var den af en højst uskyldig Natur. Fra det nærliggende »Spurveskjul«, hvor han havde sin Bolig, vandrede han i de dejlige, friske Sommermorgener afsted med en Kurv paa Armen for at høste Svampe, blandt hvilke han især foretrak »Cantarellen«

eller »Lukullen«, som han kaldte den, fordi han syntes, at den var Lukullus værdig. Jeg lovede ham min Bistand, og da jeg i de følgende Somre tilligemed min Familie flyttede ud til Hummeltoftes Forpagterbolig, havde jeg rigelig Lejlighed til at indvie Chr. Winther i Svampenes Mysterier.

Hver Morgen drog vi ud paa Vandring, og stor var hans Glæde, naar han langs Randen af de dugtindrende Grøftevolde traf de gule, skinnende Pletter, som forkyndte, at her havde »Cantarellen« dannet sine Hexeringe, men lige saa stor var hans Ærgrelse, naar et saadant Sted allerede var plyndret af andre, og dette var ikke saa sjældent Tilfældet, thi Svampesamleriet havde fra den Monradske Familie bredt sig til ikke faa Landliggere. I et Digt, som findes i Digtsamlingen »I Ny og Næ« har jeg skildret en af disse landlige Morgenture med Chr. Winther.

Var han en Elsker af Efteraarets spraglede Svampeflor med alle dets sære Farver og Former, saa yndede Fru Monrad Sommerens Blomsterflor, baade Havens og Markens frie, naturlige Børn. Haven, som var fuld af Frugttræer, havde ogsaa et glimrende Blomsterflor, der som et broderet Tæppe, strakte sig ned mod den langsomt rislende Aa, der forbinder Furesøen

med Lyngby Sø, og som dengang løb i sit bugtede og sivbevoxede Leje. Ud til Aaen gik store Engdrag, som hvert Foraar prangede med et broget Blomstertæppe, og naar dette forsvandt, kom Turen til Aakanderne, som var Fru Monrads Yndlingsblomst.

Hver Morgen var hun paa Færde for at smykke store Fade med denne Nordens Lotusblomst, og ofte gjorde vi smaa Udflugter alene for at finde den. En Aften var vi tagne ud paa Bagsværd Sø, hvor vi i den stille Sommeraften roede omkring paa maa og faa, lyttende til det prægtige Ekko og beundrende den glimrende Solnedgang, i hvis røde Straalenet Tusinder af Døgnfluer opførte deres luftige Danse. Vi var allerede et godt Stykke paa Tilbagevejen, da Fru Monrad pludselig udbrød: Aa, hvor det var dumt, nu glemte vi at plukke de dejlige Aakander ovre i den lille Bugt.

Vi kan jo ro derover igen, bemærkede Monrad, som sad til Rors. Det kan ikke hjælpe, svarede jeg, Aakanderne er forsvundne. Forsvundne! sagde Monrad med et polisk Blink i Øjet, det er nok snarere Dem, som ikke har Lyst at ro tilbage.

Baaden var heller ikke let at ro, men det var ikke Grunden, og jeg sagde derfor til Mon-

rad, at Aakanderne trak sig ned under Vandet, saasnart Tusmørket indtraadte.

Nej virkelig, udbrød han, det har jeg dog nok Lyst til at se, og dermed vendte han Baaden.

Lidt ærgerlig trak jeg paa Aarerne, og da vi naaede Stedet, satte jeg Baaden saa haardt ind i Rørene, som jeg formaaede. Pluk nu! sagde jeg.

Monrad saa sig omkring. Vi laa i en Ø af de brede, hjerteformede Aakandeblade, men ikke en Blomst var at øjne. Se, se, sagde han. Ja, Bergsøe skal jo altid have Ret, og dermed roede vi tilbage til Landingsbroen.

Nogle Dage efter fortalte Fru Monrad, at hun oppe fra Bakkerne havde set en hel Hærskare af Aakander, som hun desværre ikke kunde naa, da de svømmede inde under Rørene paa den anden Side Aaen. Da jeg gerne vilde gøre hende en Tjeneste, fik jeg fat i en Kurv og vandrede ned til det betegnede Sted, hvor Aaen ved sin Krumning dannede en saakaldet Hulke, paa hvis Overflade Aakanderne vuggede sig som store, duftende Snedun; men det var mig ikke muligt at naa derud uden ved Svømning. Bag nogle Ellebuske fik jeg i Hast Klæderne af, tog Kurven paa Armen, min Tollekniv i

Munden, og snart var jeg inde i den blomstrende Ø, hvor jeg begyndte at skære løs til højre og venstre.

Det varede imidlertid ikke ret længe, før Kurven drev af med Strømmen, og da jeg vilde svømme efter den, mærkede jeg pludselig, at jeg hang fast i Aakandernes talrige, sammenfiltrede Stængler, saa at jeg ikke kunde komme af Stedet. Jeg plaskede noget omkring, men filtrede mig derved endnu mere ind i det grønne Plantenet, og pludselig syntes jeg, at noget trak mig ned ved den ene Fod, saa at jeg kom under Vandet. Jeg kom op igen, men Strømmen drejede mig rundt, og nu gik det op for mig, at jeg var i en virkelig Livsfare. Jeg kom atter under Vandet, men denne Gang var jeg saa heldig at faa overskaaret nogle af de værste Stængler, og med et Par kraftige Tag fik jeg de andre til at briste, saa at jeg atter kom ud paa blankt Vand og hurtig naaede den anden Side af Aaen. Aldrig har jeg været saa nær ved at drukne som dengang, og den lille Tildragelse, der gjorde et dybt Indtryk paa mig, har jeg symbolsk benyttet i mit Digt »Huldrens Roser«.

I Juni 1858 flyttede vi ud til Forpagterboligen paa Hummeltofte, hvor jeg tilbragte en af de skønneste Somre i mit Liv. Navnlig var Efter-

aaret ganske pragtfuldt, og da de lyse Nætters Tid var forbi, viste der sig et Syn, som det kun er forundt faa Mennesker at beskue. Oppe over Skovens mørke Rand tegnede sig, naar Solen var sunken, et hvidt, lysende Skær, som lidt efter lidt tiltog i Styrke og Form. Højere og højere steg Lysningen, og henad Klokken ti straalede paa den vestlige Himmel Donatis mægtige Komet, et uhyre Tugtens Ris, hvis Hoved lyste med en særegen, sitrende Glans, medens Halen, som efter astronomisk Beregning havde en Længde af ti Millioner Mile, spændte over tresindstyve Grader af Himmelbuen. Det var et pragtfuldt, imponerende Syn, som vi Aften efter Aften stod i tavs Beskuelse af. Saa blev Kometen mindre og mindre, indtil den endelig forsvandt paa sin Flugt i det uhyre Himmelrum.

Det næste Aar var Schimmelmanns kendte Landsted »Sølyst« ved Emiliekilde gaaet i Arv til min Onkel Ole Suhr, og her aabnede sig en ny Plet af Naturskønhed. Her var det ikke Furesøens rolige, sejlløse Overflade, der fængslede Øjet med sine Skove og Banker, det rullende Øresund havde taget dets Plads, og fra den gamle Høj i den dejlige Have strakte Synet sig milevidt, indtil det landede ved Hveen eller Landskronas blinkende Ruder.

Den bugtede Kanal, som snoede sig gennem Haven under Birke- og Elletræer, var dog det mest yndede Opholdsted, og her samledes jeg med mine smaa Kusiner om Aftenen for at ro dem ind under de hængende Elle, hvor jeg maatte fortælle dem alle Slags Eventyr. Jeg begyndte med dem jeg havde læst, men da disse hurtigt slap op, og der stadig forlangtes nye, maatte jeg til at improvisere, og hver Søndag Aften maatte jeg saa at sige paa staaende Fod lave et eller andet spændende Eventyr, hvortil jeg tog Handlingen snart fra Frederiksdals Skove, som jeg befolkede med Trolle, Ellepiger og Røvere, snart fra det gamle Kronborg, — hvor jeg dengang ogsaa var en velset Gæst hos General Lunding, — med sine mørke, uhyggelige Kasematter og store, spøgelsesagtige Sale. Det hele var en Leg, Børnestreger, men for mig havde det sin Betydning; thi jeg fik Øjet op for, at jeg havde Fortællerevne, og dette gav mig senere Mod til at gaa videre paa samme Vej.

Naar saa Aftenen sænkede sine Skygger, maatte jeg tilbage til det fjerne Hummeltofte, og her gik Vejen gennem Dyrehaven. I den lyse Sommertid var denne Vandring behagelig, men da Efteraaret kom med sit Mørke, sin sivende Regn og det brølende Kronvildt, blev

Turen fra Klampenborg til Fortunen af en mindre opbyggelig Natur. Rundt om i den mørke Skov raslede og puslede det ofte paa en saa sælsom Maade, at jeg næsten blev lige saa uhyggelig til Mode som mine Kusiner, naar jeg fortalte dem altfor spøgelseagtige Eventyr. Det var vel et Pindsvin, en Snog, nogle sjaskende Ænder, men i det dybe Mørke kunde disse Naturlyde klinge saa forunderligt, at jeg tilfulde forstod den paniske Skræk, der kan overfalde Vandreren i ensomme Skove.

En Aften var jeg kommen senere fra Sølyst end sædvanlig og vandrede paa Fodstien op mod Fortunen. Det blæste koldt, og store Skyer, som drev forbi Maanen, gav Skoven snart et uklart Halvlys, snart et Mørke, som Øjet næppe kunde gennemtrænge. Pludselig saa jeg foran mig en Busk, hvis Grene ragede frem over Stien og da jeg antog, det var en Gren, som var styrtet ned over Gangstien, gik jeg lige løs paa den. Da rejste Busken sig med et Brøl, der som en Metaltrompet sitrede gennem Skoven, en mægtig Kronhjort strakte sit ludende Hoved lige imod mig, udstødte et nyt, skingrende Brøl, og i samme Nu laa jeg paa Hovedet i Grøften. Det var den sidste Gang, jeg gik gennem Dyrehaven.

FJERDE KAPITEL

Nattevandring til Kronborg. — General Lunding. — Flagbatteriet. — En Nat i Kachotten. — Spøgeriet paa Kronborg. — Den gamle Vejtromle. — Hamlets Grav. — Nattevandringer i de lyse Nætter.

ENDNU et tredje Sted maa jeg omtale, fordi det gemmer nogle af mit Sommerlivs bedste Minder, og fordi jeg dér i mange Aar knyttedes til en Familie, som viste mig mere end dansk Gæstfrihed. Kort efter at jeg var bleven Student, var nemlig General Lunding bleven Kommandant paa Kronborg og havde her en Embedsbolig, stor nok til at huse en hel Bataillon af Gæster. Som Valentin Lundings bedste Ven, var jeg naturligvis en velset Gæst paa Kronborg, hvorhen jeg valfartede omtrent hver Ferie. Undertiden blev Lysten hos os begge saa stor, at vi ikke skyede en Fodvandring for at naa det gamle Slot, og en af disse havde en saa eventyrlig Karakter, at den nær havde kostet os begge Livet.

Vi havde den foregaaende Nat været paa Bal, og da vi om Aftenen mødte nogle Kammerater paa Langelinie og spøgende ytrede, at nu kunde det være morsomt at gaa til Kronborg, blev vi erklærede for nogle Pralhalse, som paatog os mere, end vi formaaede. Det ene Ord tog det andet, der blev indgaaet et Væddemaal, og vi gik begge hjem for i al Hast at forsyne os med de fornødne Rekvisiter til Rejsen. I Mulm og Mørke fandt vi saa hinanden ved Østerport, og nu travede vi afsted med den faste Beslutning at naa Kronborg. — Det koste, hvad det vilde.

Det var haard Vinter, der var falden megen Sne, men Fodstien paa Strandvejen var kastet, og uden videre Besvær naaede vi op imod Strandmøllen; men nu viste der sig Forhindringer, som vi ikke havde forudset. Nord for Strandmøllen begyndte enkelte Snedriver at hæve sig, og da vi naaede Vedbæks høje Skrænter, havde Sneen pakket sig saaledes sammen, at Vejen næsten var ufremkommelig. Ikke et Lys var at øjne, en skarp Nordost havde vi lige i Ansigtet, Sneen gav sig til at fyge, og i det ravnsorte Mørke havde jeg kun én Fornemmelse, den, at jeg røg brændt Træ i Stedet for Tobak, hvilket, som jeg senere opdagede, hid-

rørte fra, at jeg havde stoppet Pibekvasterne ned sammen med Tobakken. Flere Gange sank vi i Driverne til midt paa Livet, kom i Grøften i Stedet for paa Vejen, faldt over Vejbukke, som laa begravede i Sneen; men stadig gik det fremad, indtil vi endelig saa Kronborg Fyr blinke i det fjerne.

Midt om Natten naaede vi det gamle Slot, krøb op ad Vindeltrappen til vort lille Taarnkammer, og vakte næste Morgen stor Forbavselse hos Alle ved vort uventede Komme. Da General Lunding havde hørt vor Beretning, fik vi en lille Overhaling; men jeg kunde tydelig mærke, at der bag denne laa en stille Glæde over, at vi havde trodset os igennem uden at give op; thi det var netop Særkendet for Lundings Natur, hvad han havde sat sig i Hovedet, førte han igennem med en Sejghed, som hans Fjender kaldte Stædighed, medens den i Virkeligheden grænsede stærkt til Heroisme.

General Lunding var i Ordets egentlige Forstand fuldt ud Soldat, og jeg husker endnu hans venlige: »God Aften, Kammerat«, naar vi efter endt Vandring passerede Skildvagterne. I hans Værelse hang Trofæer fra Slaget ved Fredericia, tyske Pikkelhuer, som var spaltet lige ned til Midten af danske Dragoners Sabel-

hug, og Stykker af den Bombe, som slog ned i hans Vinkælder. Da Slesvigholstenerne blev saa nærgaaende, red han sammen med sin Adjutant op paa Volden og sporede sin Hest op paa Bastionens øverste Rand for at iagttage de fjendtlige Skanser. Naturligvis varede det kun et Øjeblik, inden Riffelkuglerne peb ham om Ørerne, men han vendte sig mod Adjutanten og sagde: Laan mig Deres Kikkert, jeg glemte min.

Adjutanten rakte ham den, men Lunding sagde: Hvad er det? Ryster De paa Haanden, saa maa De have Feber. Det er bedst, De rider hjem.

Med disse Ord tog han Kikkerten, mønstrede Skanserne og red saa langsomt tilbage.

Her oppe paa Kronborg var han Gæstfriheden selv, men alt gik paa en vis taktfast Militærmaade, baade vore Hugge- og Fægtetimer, vor Pistolskydning nede ved Stranden, ja selv vore Skakpartier havde sin bestemte Tid, og naar en af Sønnerne gjorde Vrøvl, lød det kort og godt? »Ordres parieren, oder nach Spandau marschieren, og saa var der ikke Tale om nogen Slinger i Valsen.

Lunding og jeg havde faaet anvist det vestre Taarn til Beboelse, og noget bedre Op-

holdssted kunde der ikke let gives. Vel var Vindeltrappen stejl og Taarnkamrene smaa, men til Gengæld havde vi til alle Sider den dejligste Udsigt af Verden. Som Søn af Kommandanten havde han tillige Adgang til alle Punkter af Slottet, selv til de mørke, dybe Kasematter, hvor Sagnet har gemt Holger Danske. Der var kun ét Sted, hvortil der behøvedes særligt Tegn, nemlig Flagbatteriet, og her maatte vi ikke komme efter Solnedgang, ligesom Cigar var Kontrabande.

En smuk Sommeraften havde vi spillet Skak oppe i Taarnkammeret, og da Partiet var endt, saa' jeg Flagbatteriet ligge neden under os i Maaneglansen, som kastede sin brede Sølvstribe hen over Sundet lige til Helsingborg. Luften i Taarnet var bleven kvalm, og jeg foreslog Lunding en Tur paa Flagbatteriet, inden vi gik tilsengs.

Skønt vi begge kendte Forbudet, var Fristelsen dog for stor, og ved at stige over Reduttens Murkant, naaede vi ind paa de forbudte Veje, hvor Salutkanonerne stod i Række, parat til at give forbisejlende Skibe en Hilsen eller en Kugle, alt som det kunde falde sig.

Ved slige Lejligheder sprang gerne en Del Ruder, naar Vinden bar ind mod Slottet, og den gamle General kunde blive aldeles rasende,

naar en tysk Pæreskude ikke vilde tone Flag, skønt Kuglen vandede foran dens Bov; thi et Skud i Skroget turde han ikke give den, og han fik derfor bevirket, at hele denne latterlige Trudselskydning blev opgivet.

Da vi havde passeret Flagbatteriet, kom vi ud paa den egentlige Strandpromenade, og nu varede det ikke længe, før vi hørte de taktfaste Trin af en sig nærmende Patrouille. Vi blev raabt an, forhørte, og skønt vi beraabte os paa det nære Slægtskab med Kommandanten, blev vi alligevel ført til Vagten. En ung Løjtnant modtog os særdeles høfligt, men beklagede, at der maatte gaa Melding til Kommandanten om det passerede. Vi trøstede os med, at det hele var en Form, men Løjtnanten lukkede en Dør op, idet han smilende bad os træde ind i det, han kaldte Venteværelse. Til vor Forbavselse hørte vi, at Døren blev laaset efter os, og da vi famlede om i Mørket, fandt vi ikke andet end et Par højst umagelige Træbænke, hvorpaa vi satte os til Hvile.

Lidt efter bankede vi paa og spurgte, om der ikke var kommen Bud fra Kommandanten. Der kom intet Svar, vi hørte kun Skildvagtens taktfaste Trin og den klagende Lyd af Vejrhanerne paa de høje Taarne. Vi ventede og

ventede, indtil det gik op for os, at vi var Arrestanter, og da Døren endelig aabnedes, skinnede Morgensolen lystigt ind i det mørke Hul og overbeviste os om, at vi virkelig havde siddet i Kachotten. Noget slukørede krøb vi tilkøjs, og da vi den næste Morgen mødte ved Thebordet, skævede Generalen til mig over sin Kop og spurgte med et sarkastisk Smil: Naa, har De sovet godt i Nat?

Udmærket, Hr. General, men Sengen var lidt haard.

Lunding lo, og saa blev der ikke talt mere om den Sag.

Naar det spøger paa gamle Herregaarde, er det en Selvfølge, at de gamle Slotte heller ikke gaar Ram forbi, og til Kronborg knytter der sig adskillige Historier, som det dog vilde blive for vidtløftigt at komme nærmere ind paa. At Holger Danske slumrer i Kasematternes Mørke, og at Karoline Mathilde i maaneklare Nætter ses vandre gennem det Værelse, der tjente hende til Fængsel, kan jo være forklarligt nok, men ganske uforklarlig var en Begivenhed, som hændte mig der oppe, og hvor Slottet selv paa en Maade optraadte som Spøgelse. Naar Høstvinden kom jagende med tunge, drivende Skyer hen over det gamle Slot, var der en aandeagtig

Larmen og Drønen, som om Kæmpeaander fór hen over de gamle Lofter, og Taarnfløjene peb dertil en sælsom, melankolsk Melodi, som hørte man Jammerskrig i det fjerne. Mangen Nat har jeg ligget vaagen og lyttet til disse natlige Toner, til denne Susen, Hvisken og Hvæsen, der fik frygtsomme Sjæle til at tro, at natlige Aander steg op ad Vindeltrappen og vandrede gennem de ældgamle Sale; men det uforklarlige der senere hændte, kom paa en mild, varm Sommernat, hvor Sundet laa blankt som et Spejl, og hvor en aandeagtig Stilhed hvilede over Slottet.

Vi sad atter i Taarnkammeret ved vort sædvanlige Skakparti, det lille Rum var fyldt af Tobaksrøg, og da Partiet var endt, vilde jeg lukke et Vindu op til Slotsgaarden. Øde og mørk laa den, kun en enlig Skildvagt vandrede med taktfaste Trin op og ned ad Brættet; men idet mit Blik faldt over mod Riddersalen, saa jeg, at alle Vinduerne i den var gennemstraalede af en mat, fosforagtig Glans, hvori Skygger syntes at glide frem og tilbage. Jeg kaldte paa Lunding, der saa det samme, og vi blev da enige om, at der maatte være Ild, saa meget mere, som der om Dagen havde været Haandværkere, der skulde istandsætte nogle

Gemakker til et forventet Besøg af Frederik den Syvende.

Forfærdet styrtede vi ned til Generalen, som i Hast kom i Klæderne, medens Ordonnansen blev sendt ned til Slotsforvalteren, der lidt efter kom tilstede med sit Nøgleknippe i Haanden.

Tavse gik vi over Gaarden, hvor Lysningen endnu var meget tydelig, steg op ad den snævre, bælgmørke Vindeltrappe og naaede Indgangen til Riddersalen. Slotsforvalteren stak Nøglen i Døren, Laasen knirkede, og idet Døren gik op, ventede jeg at se et eller andet vidunderligt Syn, som Karl den Ellevtes paa Stockholm Slot. Det er ikke let at sige, hvem af os der blev mest forbavset, Rummet laa bælgmørkt foran os, ingen var der at se, ingen Brandlugt at opdage. Da vi atter kom ned i Gaarden, laa Riddersalen mørk, og hvorledes det hele er gaaet til, er mig endnu en Gaade; thi Maanen var ikke oppe, og den Spejlglans, som Fyret plejede at kaste hen over Slottets Ruder, var af en hel anden Natur end den matte, fosforagtige Glød, som udstraalede fra Riddersalens talrige Vinduer.

Blandt de mange Aander, der er knyttet til Kronborg Slot, er der en, som endnu spøger i manges Hjerner, og som har gjort Danmarks

Navn mere omtalt i fjerne Lande end alle vore Digtere tilsammen. Som bekendt var der paa Frederik den Tredjes Tid, da Kronborg stod i sin unge Glans, og da Hoffet færdedes gennem dets pragtfulde Sale, et engelsk Skuespillerselskab, som gav Gæsteforestillinger paa Slottet. Paa samme Tid udkom den første Udgave af Anders Sørensen Vedels Oversættelse af »Saxos Krønike«, og denne Bog blev ført til England, hvor Shakespeare efter al Rimelighed maa have faaet Kundskab om den; thi over det gamle nordiske Amlets Sagn formede han sin »Hamlet« og lod Handlingen foregaa paa det nybyggede Kronborg Slot, om hvilket de engelske Skuespillere rimeligvis har meddelt ham deres Oplevelser. Skønt hele Tragedien saaledes er saa uhistorisk som vel muligt, er dens Indhold, der er meget lidet smigrende for vort Kongehus, gaaet over i de forskellige Nationers Bevidsthed og endelig havnet i den latterlige Forestilling, at Dramaet hviler paa historisk Sandhed. Dette faar nu at være, som det vil, men at vi danske selv søge at forvanske Historien er mindre heldigt, og dog saa' jeg den første Begyndelse hertil netop under mit Ophold paa Kronborg.

Oppe paa en af Markerne ved Marienlyst

Slot laa en gammel Vejtromle, sønderbrudt i Axehullet og derfor billig tilsalgs for lysthavende; men hvad kunde den anvendes til, ingen vilde købe den. Da kom en Dag en driftig Hotelvært fra Marienlyst spadserende forbi Tromlen, han standsede, saae paa den og fik en lysende Idé. Tromlen blev trillet ned, en mægtig Jordhøj opkastet paa et mørkt, melankolsk Sted ved en af de talrige Smaakløfter, hvorigennem en Bæk snoede sig, og hermed var »Hamlets Grav« færdig. Bækken fik Navn efter »Ophelia« som den, hvori hun i vanvittig Kærlighed endte sit ulykkelige Liv.

Det hele var Reklame, en fuldstændig latterlig Historie, næppe værd at omtale, hvis ikke »Hamlets Grav« var bleven fejret paa en saadan Maade, at man maatte anse den for en Virkelighed. Da Sarah Bernhardt mange Aar senere gav Gæsteforestilling her i København, ytrede hun Ønsket om at se den berømte Grav, og der blev da foranstaltet et Festtog til den tungsindige Høj, hvor Sarah Bernhardt under Taarer knuste sit Champagneglas mod den gamle Vejtromle, medens Robert Watt saa til i stille Rørelse. Der var ingen, som oplyste Skuespillerinden om, at hun stod ved en af Reklamens Milepæle, selv Kammerherre Worsaae, Direktør,

for Københavns historiske Musæum, lod hende blive i Vildfarelsen, og nu valfarte hver Sommer Hundreder af Fremmede til et Gravsted for en Helt, der aldrig har existeret uden i en Digters Fantasi.

Imidlertid maa man trøste sig med, at Danmark ikke er ene om den Slags Humbug. Da jeg første Gang kom til Verona, fik en driftig Fører fat i mig og trak mig afsted til en skiden Stald, hvor han med mange pathetiske Udbrud viste mig den Kiste, hvori Romeo og Julies Levninger havde været forenede i Døden. Kisten var en hvid Marmorsarkofag med mythologiske Fremstillinger, saavidt jeg husker et Bacchustog. I det ene Hjørne havde den et rundt Hul, som viste, at den senere var bleven anvendt som Vandingstrug; men nu havde Staldens Ejer en god Indtægt af at forevise denne Relikvie, som følsomme Englænderinder vædede med deres Taarer, medens stenhaarde Mylorder listede sig til i Smug at hugge et Stykke Marmor til Brug for deres excentriske Samlinger. Mulig vil Granittromlen lidt efter lidt gaa samme Vej.

Det var dog ikke det gamle Slot alene, der med saa stærk Længsel drog mig bort fra København i de lyse Sommerdage, endnu mere

var det det dejlige Øresund og de store, dybe Skove, hvori jeg færdedes snart som flittig Naturforsker, snart paa lystige Fodvandringer, der strakte sig langt op til Hornbæk og Tidsvilde. I Foraarets lyse Tid var disse Omgivelser navnlig af en særlig tillokkende Natur, og aldrig har jeg lært Skovensomheden saaledes at kende som dengang. Engang havde vi nemlig besluttet paa de lyse Nætters Tid at gennemstrejfe samtlige Nordsjællands Skove, men vi gjorde det paa den Maade, at vi kun vandrede om Natten i dens stille, dæmrende Halvlys, medens vi holdt Rast om Dagen. Den mægtige Gribskov var særlig Maalet for vore Vandringer, som afsluttedes paa en Maade, der nær havde betaget os Lysten til at fortsætte disse ensomme Ture.

Vejen, der først havde gaaet gennem et temmelig lyst Terrain, førte pludselig ind i et stort Granparti, hvor Mørket blev saa tæt, at vi jævnlig tabte Fodstien af Syne. Inde mellem de mørke Graner, hvor den dybe Stilhed kun afbrødes af Uglens Skrig, saa vi først en svag, sitrende Lysning, som derpaa, da vi kom nærmere, formede sig til en kæmpestor, luende Skikkelse med udbredte Arme og et spøgelseagtigt Dødningeansigt, hvis Øjne, der glimtede snart

svagere, snart stærkere, havde et grønligt, fosforagtigt Skær. Skikkelsen stod ubevægelig inde i den mørkeste Tykning, og saa lamslaaede blev vi ved Synet, at ingen af os vovede at gaa et Skridt videre. Snart lyste den ganske svagt, snart luede den atter op, idet blaalige Lysstriber skød op fra dens Fod og forplantedes helt ud i dens krogede Arme. Vi var en fem—sex i Følge, men ingen vovede at sætte over Grøften for nærmere at se denne Ildaand, der syntes at fæste sine luende Øjne paa os alle.

Som Naturforsker vidste jeg, at det bedste Middel mod Spøgelser bestod i at gaa dem lige paa Livet, og i et Spring satte jeg over Grøften, medens de andre retirerede ud paa Vejen.

Skikkelsen vedblev at lyse, men da jeg kom tæt hen til den, maatte jeg uvilkaarlig briste i Latter; thi den forfærdelige Ildaand viste sig at være en Opstabling af gamle, trøskede Elletrunter fra en nærliggende Mose. I et Nu var Glansen af det hele, Stablen blev under høje Jubelraab sprængt til alle Sider, og vi styrtede ud paa Engen, hvor vi i vildt Overmod stormede forskellige Høstakke for senere at bruge dem til Natteleje.

Da vi opad Formiddagen naaede en Bondegaard for at holde Frokost, kom Ejeren ind til

os og fortalte, at der havde været et fælt Spøgeri ude i hans Mose. Han havde hele Natten hørt det hyle og tude, og nu, da han kom derud, laa hans Enghø spredt til alle Sider. Det maatte vist være »Kong Valdemars vilde Jagt«, mente han, og vi lod ham blive i Troen.

Sølyst, Kronborg og Frederiksdal danner Trekløverbladet for min Ungdoms bedste Erindringer, men den sidste bærer dog Prisen for dem alle, og derfor danner dens Søer og Skove ogsaa Rammen om den første Del af »Fra Piazza del Popolo«. Paa Bankerne over Hjortholms Ruiner skrev jeg en stille Sommeraften nogle Linier, som bedre end alt andet vil vise, hvor stærkt jeg var bunden til disse spejlblanke Søer og dæmrende Skove:

Jeg kender en Plet af mit Fædrelands Jord,
et lysende Punkt for min unge Erindring,
hvor dybt i Dalen Bøgene gror
og skaffer mod Heden en kvægende Lindring,
hvor Aaen snor sig med brune Rør
bag Ellebuskenes fugtige Kroner,
mens Peder Oxes tungsindige Frør
fra Dybet sukker i klagende Toner —
et Sted, der snart indhyller sig tyst
i tætte Taager og skjulende Skyer,
snart atter højner sig klart og lyst
med blanke Søer og græsklædt Kyst
og længselsvækkende Vuer.

Hvor tidt har jeg ikke ved Morgenens Gry,
naar Solen steg op over Fursøens Flade
og kasted' hen over Skoven paany
et straalende Væld blandt blinkende Blade —
hvor tidt har jeg drømmende da ej forfulgt
en vigende Sky i dens Farveforandring,
en enkelt Libelle, der flagrede dulgt
af Sivet bort paa sin flygtige Vandring.
Hvor tidt har jeg ikke i Aftenens Glans,
naar Solen sank ned bag den rødmende Vove,
ved Søbredden lyttet til Bølgernes Dans,
som, rullende ind mod Borgmurens Krans,
fortalte Sagnet om Tove.

Thi her, hvor Bølgens og Tidernes Væld
har jævnet de mægtige Mure med Grunden,
her red Kong Volmer saa sent i Kvæld
at bede den Hind, han skjulte i Lunden.
Som Bølgen var hun, som Tiderne han,
nu muldnes begge som Borgmurens Tinde,
saa Bonden, der pløjer det genvundne Land
i Sagnet kun ejer et ubestemt Minde
om hvordan han bar hendes Lig under Ø
i Kisten, smykket med Guld og Rubiner,
hvorlunde hans flammende Hunde gø,
naar selv han jager fra Gurre Sø
til Hjortholms sjunkne Ruiner.

Kong Volmer! Jeg fatter din Smerte, thi den
har dulgt sig i Skovenes dæmrende Dybder,
den klinger i Fursøens Brusen igen,
som var det en Messe fra Domkirkens Krypter.
Jeg fatter din Længsel, den gaar som et Suk
i Aftenskumringen tidt gennem Lunden,

dit Vemod falder som kvægende Dug
paa Blomst og paa Blad, naar Solen er svunden;
men vild, som din Harmes fnysende Magt,
da hun blev lagt i de sydende Vande,
gaar Høststormens Sus over Skovenes Pragt,
og Bonden sig korser, naar Volmers Jagt
ved Midnat gaar over Lande.

Ja underlig sært og med vexlende Spil
har Minderne spundet sig hen over Egnen,
snart tindrer de lyse som Vaarsolens Ild,
snart falder de tunge som Efteraarsregnen.
Men Dalen ligner dog Volmers Hu,
som, hvor ustadigt det end maatte vanke,
dog aldrig slap i et eneste Nu
af Sinde sin dybe, sin lønlige Tanke;
thi som han samlede Land og Øer
til Helhed igen af de søndrede Dele,
har denne samlet af Skov og Søer
af Solglimtets Guld og Taagernes Slør
et Billed paa Danmarks Hele.

FEMTE KAPITEL

Vinterfornøjelser. — Det kongelige Theater. — Gamle Rosenkilde. — Theaterkrigen. — Studenterforeningens Lørdagssold. — Løvehovedet. — Min første Novelle. — Kampen om Casanova og Slaget ved Dau. — Dagbladet og dets Medarbejdere.

KJØBENHAVN var i Halvtredserne temmelig fattig paa offentlige Forlystelser og ingenlunde det moderne Babylon, som Erik Bøgh har sammenlignet det med i en af sine Viser.

Georg Carstensen, Byens Forlystelsesraad, havde i 1843 skabt Kjøbenhavns Sommertivoli, hvorved Dyrehavsbakken og dens idylliske Glæder Aar for Aar svandt ind til den sørgelige Fattiganstalt, som den nu repræsenterer. De talrige Varietéer, som nu dominerer Vesterbro, var dengang landlige Haver og Lyststeder. Kasino var af Carstensen grundlagt som et Slags Vintertivoli for den finere Del af Kjøbenhavns Befolkning, men da denne i Længden ikke skønnede paa at drikke The til Orkester, blev dettes Plads forvandlet til en dramatisk Scene, som

voldte Sprogmanden Levin megen Forargelse, idet han mente, at »Raahed og Vansmag« derfra vilde brede sig ud over Kjøbenhavn.

Som Modgift mod denne Fordærvelse in spe stod paa Kongens Nytorv det gamle kongelige Theater, og derhen styrede jeg mangen Aften mine Skridt, for at ofre til Parterret et af de Markstykker, jeg møjsommelig havde tjent i Skolen. Mangen Aften havde jeg ikke engang Raad dertil, men stod og frøs udenfor Theatret, indtil en medlidende Sjover satte Prisen ned til tolv Skilling, naar de første Akter var spillede. Men hvilken Glæde havde man da ikke af en saaledes tilkæmpet Forestilling, hvor varmt og lunt var íkke det simple Parterre med dets unge Russer, naar man kom fra det store, snedækte Torv, og hvor gribende og begejstrende lød saa ikke Ordene der oppe fra Scenen fra Fru Heibergs, Michael Wiehes, Nielsens, Phisters og Rosenkildes Mund.

Jeg har senere set megen Skuespilkunst rundt om i Europa, for ikke at tale om det berømte »Théâtre français«, men aldrig har jeg set et saa fuldendt Sammenspil, en saa fin Nuancering af Replikerne og en saadan Dybde i Følelsen som ved Opførelsen af Henrik Hertz' »Ninon«,

hvor Fru Heiberg og Michael Wiehe havde Hovedrollerne.

Og saa de komiske Figurer i Heibergs, Hertz' og Hostrups livsglade Vaudeviller, hvor mesterligt blev de ikke tolkede af saadanne Kunstnere som gamle Rosenkilde, Phister, Fru Sødring, Mantzius og mange flere, som nu er døde og borte.

Undertiden slog man Gækken ganske ualmindelig løs, og heri drev Mantzius og Schram det til Tider temmeligt vidt, men ingensinde har jeg set noget saa morsomt, som gamle Rosenkilde under Opførelsen af »Recensenten og Dyret«, hvor han spillede Trop med ganske uforlignelig Humor. Der havde været en Theatermiddag paa Skydebanen, saavidt jeg erindrer i Anledning af Fru Heibergs Genoptræden, og derfra tog Personalet i en meget løftet Stemning til det kgl. Theater, hvor jeg saae en Opførelse af »Recensenten og Dyret«, som jeg ikke let skal glemme.

Da Rosenkilde skulde ind paa Scenen, saae man først hans gamle Hat komme trillende over denne og bag efter galopperede han selv under Udraabet: Jeg tror, min Salighed, at jeg aldrig har været ude i saadan en Storm som i Dag, hvilken Replik indbragte ham et bragende Bi-

fald som Allusion til den Bifaldsstorm, der vilde rejse sig ved Fru Heibergs Indtræden.

Under et af Replikskifterne stillede han sig op i Nærheden af Kongelogen, slog ud med Haanden og udbrød: Det er dog ogsaa Pokkers, som Oldenborrerne sværmer i Aften. Kan De se, der oppe sidder en vældig en, men ham kan vi ikke faa fat paa.

Denne Allusion til Frederik den Syvende, der sad i Kongelogen, var meget dristig og vilde under Frederik den Sjette ganske vist have skaffet Rosenkilde adskillige Ugers Ophold i Blaataarn, men Kongen lo højt, vendte sig mod Grevinde Danner og hviskede hende noget i Øret. Dette bevirkede, at min Broder betragtede hende gennem Kikkerten; men dette syntes Frederik den Syvende ikke om. Han bøjede sig ud over Logeranden, satte sin Kikkert for Øjet og saa ned paa min Broder med en Mine, som hurtigt fik denne til at vende sine Øjne fra Grevinden; thi med hende taalte Kongen ikke, at man spøgte.

Vi Danske kan som bekendt ikke leve i Fred, og det var jo derfor ikke saa underligt, at der, da vi havde endt Krigen med Tyskland, strax udbrød en ny Fejde vel bekendt under Navn af Theaterkrigen. Denne er imidlertid

bleven saa nøjagtig beskreven i Fru Heibergs »Et Liv genoplevet i Erindringen«, at jeg ikke skal dvæle længere ved den, kun maa jeg udtale, at den Skildring, som Fru Heiberg deri giver af Krigens Ophavsmand, er i den fuldeste Overensstemmelse med Sandheden.

Jeg har kendt Høedt meget nøje baade som Dreng, senere som Voxen, set hans Komediespil, læst hans Bøger og derved dannet mig et bestemt Billede af hans Personlighed, som jeg i Korthed vil udtrykke saaledes, at hvis Theatret havde kunnet købe Høedt for den Skuespiller, han i Virkeligheden var, og solgt ham for den, han mente sig at være, vilde det have gjort en saa glimrende Forretning, at det i flere Aar havde kunnet undvære Statstilskud. Høedt var Søn af en Marskandiser, men havde i Borgerdydskolen vist gode Anlæg og i det hele taget faaet en omhyggelig Opdragelse under dygtige Læreres Vejledning. Han havde senere arbejdet videre først som Lyriker, saa i filosofisk Retning, indtil han endelig kastede sig over Skuespilkunst, hvor han valgte »Hamlet« til sin Helt og endelig gengav denne mærkelige Skikkelse efter ti Aars ihærdigt Studium. Trods dette stod hans Fremstilling af »Hamlet« slet ikke i Forhold til det uhyre Ar-

bejde, der var anvendt paa det. Hans Gestus var det bedste; men hans tørre og ligesom lidt sprukne Organ skadede Diktionen, og hvad der var det værste, her som i alle andre Roller kunde han ikke faa sin egen Person bort fra den Figur, han vilde fremstille. I den tragiske »Hamlet«, som i den flotte Garderofficer i »Den sidste Nat«, var og blev det Høedt, man saae, den betagende Illusion formaaede han ikke at skabe.

I en Pjece, hvori han behandler Kunstens Forhold til Kristendommen, faar man først det rette Begreb om, hvorfor han absolut vilde spille »Hamlet«. Han omtaler der de forskellige Kunstarter og sætter Malerkunsten som den laveste, fordi den kun kan fremstille sine Figurer paa en Flade. Derefter følger Billedhuggerkunsten, hvor ganske vist det plastiske kommer frem, men hvor Farven og Bevægelsen mangler. Dette findes først ved Skuespilkunsten, hvis laveste Trin er Balletten, fordi den mangler Ordet, som maa erstattes ved Musik. Saa kommer den egentlige Skuespilkunst, hvis laveste Grad er de borgerlige Stykker, indtil det gennem det højere Drama taarner sig op til Tragedie, hvis mest udformede Figur er Shakespeares »Hamlet«, og den, der kan fremstille ham, bliver saaledes

at sammenligne med Manden paa Frelsers Taarn, der stolt skuer ned paa Livets Sneglegang og alt det Kryb som tumler sig der nede.

Da nu Høedt var overbevist om, at han var en fuldendt Fremstiller af »Hamlet«, var han derved ogsaa den mest fuldkomne Skuespiller og saaledes fuldt ud i Stand til at tage Kampen op med en i dramatisk, digterisk og filosofisk Henseende saa ubetydelig Størrelse som Johan Ludvig Heiberg. Denne stred imod af alle Kræfter, men da han ikke vilde tillade Høedt at fremstille »Richard den Tredje«, sprængte Høedt det kongelige Theater og drog med sine Forbundsfæller til Hoftheatret, for at vise det forbavsede Kjøbenhavn, hvorledes der nu skulde spilles Komedie. Det var dog ikke »Richard den Tredje«, som opførtes her, hvorimod Høedt i »Berthas Klaver« og »Den sidste Nat« tog Publikum, navnlig de kjøbenhavnske Damer, med Storm.

Jeg saae ham optræde i det sidste Stykke, hvor han fremstillede en ung, fransk Garderofficer, der venter sin Død under Guillotinen.

Publikum var meget spændt paa Stykkets Slutning, og da Høedt traadte ind, iført en skarlagenrød, glimrende Garderuniform, lød der en bragende Bifaldsstorm, som fik det veltilfredse

Smil op i hans Ansigt, skønt det for mig syntes, at det mere var Uniformen, end ham, Publikum beklappede. Mulig var det hele kun en Demonstration mod det kongelige Theaters Chef.

Da saa endelig nogle unge Studenter fandt paa at udpibe Høedt, tog han sig denne dumme og drengeagtige Demonstration saa nær, at han helt trak sig tilbage til Privatlivet; men den Skuespiller, der bryder med Kunstens Genius, fordi han ikke kan taale at høre en Pibe, viser kun, at hans personlige Forfængelighed er større end hans dramatiske Kunst.

Naar saa Tæppet var faldet for sidste Akt, gik Vandringen gerne med et Par Kammerater til Studenterforeningen, hvor man ofte i stor Spænding ventede paa de nyopførte Stykkers Fald eller Succes. Her blev baade Stykket og Skuespillerne sat under livlig Debat, thi Foreningen var dengang overvejende æstetisk. Politikens Slange havde endnu ikke fundet Ly i Journalistikens Kundskabstræ, og Medlemmerne var som det Folk i Ninive, der ikke kendte Forskel paa højre og venstre.

Skønt der var mange Gamle blandt Foreningens Medlemmer, repræsenterede de dog alle Ungdommen med dens Liv, Lystighed og Glæde,

der navnlig kulminerede Lørdag Aften, hvor man havde hele Søndagen til at sove ud. I jublende Skarer samledes man saa om de lange, dugløse Træborde, hvor Punchebollerne dampede og Visebøgerne laa spredte som Oaser i Ørkenen. Soldet tog sin Begyndelse, ikke som nu med baiersk Øl, Pibetobak og politisk Snak, men under muntre, ofte højst vittige Taler, hvori navnlig Vilhelm Rode var en uforlignelig Mester. Altid slagfærdig afparerede han med en Franskmands Lethed ethvert Stød, som rettedes imod ham, og naar han saaledes stod med det spillende Blik og det aandrige Smil, slyngende den ene barokke Vittighed efter den anden ud i Salen, som rungede af Latter, mindede hele hans Ydre og hans improviserede Indfald om Herman Wessel i den norske Forening. Længere hen paa Aftenen kom Studenterkvartetten med sine fortræffelige Sangere, og derefter fulgte Slag i Slag de bekendte, morsomme Studenterviser af Helms, Otto, Wengel, de tre »Møllere« og flere, Viser, der i Reglen havde Hentydning til Døgnets Begivenheder, og som for det meste foredroges af Forfatteren selv, hvis ikke Zinck — den senere Skuespiller — overtog Rollen som Sanger.

Blandt Viserne var der en, som gjorde sær-

lig Lykke, fordi den vandrede rundt fra Aar til Aar, stadig forøget med nye Vers, saa at det til Slutning næsten blev umuligt at synge den til Ende. Visens Omkvæd: »Han er overmaade smuk«, faldt tidt paa det allerpudsigste sammen med de Figurer, den skildrede, blandt hvilke »Prins Feribrand af Brasiliens Land« ogsaa blev beskyldt for at være »overmaade smuk«.

Foran Soldet gik i Reglen et Foredrag eller en Oplæsning, snart af videnskabeligt snart af æstetisk Indhold, enten holdt af Forfatteren selv eller af Mantzius. som var en uforlignelig Forelæser. Ligesom der i Venedig fandtes et Løvehoved, hvori man kunde kaste Angivelser af sine Fjender til »Timandsraadets Dom«, saaledes var der ogsaa i Studenterforeningen et Løvegab, bestemt for unge Forfattere, som ikke paa nogen anden Maade kunde blive af med deres Produktion. En Gang imellem blev Løvehovedet aabnet; men i Reglen var dets Hjerne tom, eller ogsaa var det saa tynde Trevler, der fandtes deri, at de hurtig vandrede over i Senioratets Papirkurv. Grisen, som stod ved Siden af det, var ulige federe, og for at raade Bod paa dette Misforhold, besluttede Senioratet at udsætte Prisbelønninger for saadanne Arbejder, som kunde oplæses Lørdag Aften.

En af de første Opgaver lød paa en Fortælling med Titlen »Ballet«, og, da jeg den foregaaende Sommer havde overværet nogle Baller i Skovpavillonen ved Maribo, hvor Provinslivet blomstrede i hele sin Fylde og købstadsborgerlig Bornerthed, fik jeg Lyst til at løse Opgaven, skønt jeg forudsaa, at jeg vilde faa mange og dygtige Konkurrenter.

Jeg skildrede altsaa et »Marabutbal«, hvor den unge Pige mødes med sin Elskede i Skoven, opdages af Faderen, der naturligvis forbyder den paatænkte Forbindelse og kun vindes derved, at Elskeren kommer ham til Hjælp i en meget vanskelig Situation, da han skal holde Festtalen, hvortil han har glemt Texten hjemme.

Med nogen Beklemthed stak jeg det ned i Løvehovedet og ventede til næste Lørdag Aften, da Udfaldet skulde proklameres. Den ledende Senior traadte op paa Talerstolen og sagde: Der er indkommen en hel Del Besvarelser, det meste Vrøvl, dog er der en af Vilhelm (mit Hjerte bankede) Rode, føjede han til, som Senioratet tilkender Prisen; men saa er der det mærkelige Tilfælde, at der er en af Vilhelm Bergsøe, som Senioratet ogsaa tilkender Prisen, og Skuespiller Mantzius har faaet begge For-

tællinger tilsendte for at oplæse dem de kommende to Lørdage.

Naar man er saa ung, som jeg var dengang, bliver man glad over enhver nok saa lille Paaskønnelse, og at jeg havde sejret sammen med Vilhelm Rode var noget, hvoraf jeg ikke mindst var stolt. Hans Fortælling behandlede et Kjøbenhavnerbal og var skrevet med al det morsomme Lune, hvorover han raadede, saa jeg frygtede for, at min Fortælling vilde falde stærkt igennem ved den næste Lørdagsforelæsning.

Jeg gik naturligvis op i Foreningen, valgte mig en Plads i Baggrunden af Salen og blev ikke lidet befippet, da pludselig en af Seniorerne kom farende og trak mig ned paa Forfatterpladsen i Linie med det høje Seniorat. Mantzius traadte op paa Talerstolen og begyndte Forelæsningen i en jævn, fortællende Tone, men da han kom til Personerne selv, blev hans Oplæsning dramatisk, og med uforlignelig Humor tildelte han hver Figur sin særegne Tone og Stemmefald, saa at man syntes at være midt i Balsalen selv. Den ene Lattersalve faldt efter den anden, og skønt det var mit eget Arbejde, kunde jeg ikke lade være at le med alle de andre. Navnlig var Købmandens Tale under den idelige Sufleren fra Elskerens Side af stærk

komisk Virkning, og ved Fortællingens Slutning lød et enstemmigt Bifald. Saa blev jeg taget under Armene, ført ned i Senioratets Værelse og som en anden Prytanist bespist paa Foreningens Bekostning, og til Slutning blev Prisen, Paludan Müllers Digte, mig overrakt.

Denne Bog ejer jeg endnu, og naar jeg har dvælet ved denne lille Begivenhed, er det nærmest fordi den gav Anledning til, at jeg senere skrev »Fra Piazza del Popolo«.

Manuskriptet til Fortællingen havde Mantzius med sin sædvanlige Flothed strax laant til en af sine Venner paa Regensen, og her var det vandret fra Haand til Haand, indtil det endelig var havnet hos en Broder til Boghandler Philipsen, som havde moret sig meget over dets Indhold. Da jeg ti Aar efter laa blind og syg, kom Philipsen til mig og opfordrede mig til at skrive et større, æstetisk Arbejde, og da jeg forbavset spurgte ham, hvorledes han var faldet paa det, sagde han, at hans Broder havde raadet ham dertil, fordi han havde læst min første Fortælling.

Studenterforeningens Komedier, Baller, Karnevaler og Skovture indtog i de Tider en høj Rang og holdtes snart i Foreningen selv, snart paa offentlige Steder, hvor baade det kunstne-

riske Arrangement og Indhold var lige fortræffeligt; men hvad der mest af alt morede mig ved Studenterlivet var dog Foreningens mageløse Generalforsamlinger, disse Møder, som Hostrup har parodieret i »Genboerne«, hvor Klint saa rigtig siger, at Udbyttet af en Studentergeneralforsamling i Reglen er det, at man til Slutning stemmer stik imod, hvad man i Begyndelsen har tænkt paa.

Paa disse Generalforsamlinger var det helt andre Tropper, der førtes i Ilden, end ved de æstetiske og kunstneriske Frembringelser.

I Reglen gjaldt det om at omstyrte Senioratet, og man var snart lige saa ivrig, som man nu er i det politiske Liv med at sparke et Ministerium ned af Taburetterne. Der blev diskuteret, agiteret paa kryds og tværs, men i Reglen ikke raisonneret, og naar Modpartiet mente at have samlet et tilstrækkeligt Antal Stemmer, brød Stormen løs, ofte af en eller anden ganske ubetydelig Aarsag, der blev erklæret som casus belli.

Saaledes havde det ulykkelige Læseudvalg en skønne Dag anskaffet en tysk Udgave af »Casanovas Memoirer«, og da denne udkom i Hæfter, laa gerne et eller flere af disse spredte paa Bordene til behageligt Udvalg for de unge

Russer, der med Begærlighed greb denne slibrige Forfatter og ikke var til at drive ud af Sofaerne, naar de først havde faaet fat i »Casanova«. Saa var der en Del Medlemmer, som mente, at de unge Russer ikke havde godt af denne Lekture, og i Ankeprotokollen regnede det ned med Veklager over Tidens Umoralitet og de unge Russers Fordærvelse. Der blev talt pro et contra, Lidenskaberne tog Fart, og Foreningen delte sig i Casanovister og Anti-Casanovister, der bekæmpede hinanden som fordum Guelfer og Ghibelliner, indtil det endelig blev slaaet fast, at Sagen skulde afgøres paa en Generalforsamling, og at Senioratet maatte blive paa Valpladsen sammen med den dydsfordærvende »Casanova«.

Salen var den Aften stuvende fuld, man stod Skulder ved Skulder, kunde næppe arbejde sig op til Talerstolen, og Dydsdragonerne, som havde beregnet dette, syntes derfor i første Øjeblik at skulle gaa af med Sejren. Da hørte man langt nede i Salen en læspende Stemme, som raabte: Maa jeg komme frem, og nu saa man Plesners lange, magre Skikkelse albue sig op mod Talerstolen. Forpustet naaede han endelig derop, og hans første Ord ud over Forsamlingen var: Jenz, lad mig faa en Arrakstoddy!

og da denne var skaffet tilveje, fortsatte han: Mine Herrer! Jeg finder, at »Cazzanova« er en kulturhistorisk Bog. Jeg finder, at »Cazzanova« er en moralsk Bog. Ja, jeg kan gerne sige min Mening rent ud. Jeg finder. at »Cazzanova« er en religiøs Bog.

Det er i hvert Fald en himmelsk Bog, raabte en Stemme langt nede i Salen, og nu blev Latteren saa overvældende, at Plesner med samt sin Arrakstoddy maatte træde af for at give Plads for en af »Casanovas« Modstandere, der med stor Dygtighed paaviste, at disse Memoirer, der tilhørte en fremmed Literatur og var af et ubestrideligt obscønt Indhold, ikke egnede sig til Fremlægning paa Læsestuen og mindst til Aftenlæsning for unge Russer efter et Sold. Stemningen slog øjeblikkelig om, men saa hørte man en bekendt Stemme raabe: Maa jeg be' om Ordet, og som en moderne Goliath travede Levin paa sine store Fødder op mod Talerstolen. Da han vel var naaet derop, kastede han et langt Blik ud over Forsamlingen og begyndte saa langsomt, men med stærk stigende Fart: Danske Studenter! Véd I, hvad det her i Aften drejer sig om? Ikke om Udskejelser af en livlig Italieners letfærdige Fantasi; thi »Casanova« er ikke Digt, men Historie, anbefalet af

Goethe selv. Lad saa Modstanderne kun tage Maske paa og erklære, at de taler i Dydens og Anstændighedens Navn, det er hverken Dyd eller Anstændighed, det her drejer sig om. Nej, det drejer sig om der skal lægges Baand paa Studenternes aandelige Frihed, om man skal gøre danske Studenter umyndige, behandle dem som Børn og krænke den Frihed, der er givet os ved Frederik den Syvendes Grundlov. I denne hedder det, at Censuren for bestandig er afskaffet i Danmark og aldrig nogensinde kan genindføres, end ikke ved Lov. Det er denne Paragraf, som vore Modstandere agter at omstøde, de vil paa egen Haand genindføre Censuren, lægge Baand paa det trykte Ord, og hertil tror de at kunne bruge de samme danske Studenter, hvis Fædre var med til at give os Grundloven. Nu spørger jeg: Skal vi finde os i et saadant Brud paa vor aandelige Frihed? Jeg gad dog se, hvor mange der vil række Haanden i Vejret for at faa Reiersen og hans Rødkridt tilbage.

Da Carl af Anjous harniskklædte Riddere fra deres Klippebaghold styrtede ind over den sidste Hohenstaufers sejrende Hær, var Slaget tabt, og paa samme Maade gik det her. Dydsdragonerne maatte flygte, Senioratet blev hen-

rettet, og »Casanova« vedblev endnu i lang Tid at høre til Russernes Aftenfornøjelse.

Men ved Siden af slige burleske Generalforsamlinger kunde der ogsaa komme ret alvorlige, hvor Lidenskaberne ofte voxede til samme Højde, som i virkelige politiske Kampe. Som i alle Foreninger var der naturligvis en Kreds af ældre og mere fremragende Medlemmer, som i Reglen valgtes til Seniorer, ofte modtog Genvalg og derved ligesom dannede Foreningens faste Stok, »Roderiet«, som det kaldtes, fordi Vilh. Rode var et af dets virksomste Hoveder.

Yngre og ældre Medlemmer valgtes da til ihærdig Agitation ved Senioratsvalget, og blandt de sidste saas altid en lang, mager Skikkelse ved Navn Dau. Han var theologisk Kandidat med en meget ringe Karakter og hørte til Foreningens faste Inventarium. Ingen Premiére kunde gaa paa det kongelige Theater, ingen Generalforsamling holdes, uden at man saa Dau i travl Virksomhed, i første Tilfælde for strax at kunne bringe Efterretning til Foreningen om Stykkets Udfald, i sidste ivrig ifærd med at samle de spredte Stemmer og bringe Senioratet Sejr.

Paa de store Studentertog bar han Banneret, og stolt var det at skue den tre Alen lange

Dau komme marscherende med det sex Alen høje Banner, som han bar strunk og stolt lige indtil han, overvældet af Bancos Aand, maatte lægge sig paa Dækket med Banneret over sig. Iøvrigt var han en skikkelig, godmodig Fyr, som aldrig gjorde en Kat Fortræd, og endskønt hans lidt burleske Skikkelse af og til blev Genstand for en godmodig Latter, havde han næppe en eneste Fjende i hele Foreningen. Stor var derfor Jubelen, da man erfarede, at Dau havde faaet et lille Præstekald ovre paa Jyllands Vestkyst, og man besluttede nu at hædre den gamle Veteran ved at holde en Fest for ham inden hans Afrejse til de jydske Klitter.

Heri var vistnok alle enige, og hvis Gildet var bleven holdt privat udenfor Foreningen, vilde ikke én Stemme have hævet sig mod det; men Senioratet, som paa mange Maader var Dau Tak skyldig, begik det Misgreb at foranstalte Festen afholdt i selve Foreningen og paa dens Bekostning, saa at det hele fik Udseende af et Slags Æresgilde, — en Hæder, som tidligere kun var tilstaaet Oehlenschläger og Thorvaldsen.

Der blev i den Anledning et stærkt Røre i Foreningen, og man forsøgte ved mindelige Forestillinger at faa Senioratet til at forandre sin

Plan, men forgæves, Gildet skulde holdes i Studenterforeningen.

Saa snart denne Beslutning var bleven bekendt, opstod der et vældigt Spektakel, som hurtigt udartede til den bitreste Partistrid, og Ankeprotokollen flød over med de mest nærgaaende Angreb dels mod Senioratet dels mod den ulykkelige Dau, som nu fik at høre, hvad han i Virkeligheden duede til. Då Sagen ikke kunde ordnes paa anden Maade, blev den gjort til Genstand for en Generalforsamling, hvor Studenterforeningens mest begavede Talere mødte op, og hvor det kom til en parlamentarisk Kamp, som fra begge Sider førtes med overlegen Dygtighed. For Dau kæmpede Vilhelm Rode, Knud Wallø, Brødrene Abrahams og flere andre dygtige Talere. Paa det andet Parti stod først og fremmest de to begavede Brødre Carl og Sofus Nissen, Botanikeren Peder Heiberg og Filologen Adam Hauch, til hvilke jeg havde sluttet mig.

Ploug dirigerede, og Striden antog lidt efter lidt en saa bitter Karakter, at der kom Forslag op om at exkludere de Medlemmer, der fra først af havde rejst Oppositionen mod Daus Gilde.

Nu fór Carl Nissen op og angreb Senioratet

i saa skrappe Udtryk, at Ploug bad ham moderere sine Udtalelser, da Dirigenten ellers ikke vilde indestaa for noget.

Aa, jeg faar vel ikke Prygl, sagde Nissen paa sin ungdommelige Maade, hvortil Ploug tørt bemærkede, at det turde han dog ikke svare for.

Resultatet af Forhandlingerne blev en Godkendelse af Senioratets Gilde for Dau, hvilket havde til Følge, at jeg sammen med mange andre foreløbig traadte ud af Foreningen, indtil jeg i 1864 blev livsvarigt Medlem og i 1885 Foreningens ledende Senior. Mange Generalforsamlinger har jeg senere overværet, men ingen saa voldsom som Slaget ved Dau.

* * *

Baade i Kampens og i Fredens Dage stiftede jeg i Studenterforeningen Bekendtskab med en Mængde Kammerater, hvoraf de fleste nu ere døde og borte. Blandt disse skal jeg særlig nævne en ung, kvik Student eller rettere filosofisk Kandidat, som havde opnaaet den i mine Øjne udsøgte Lykke at være musikalsk og dramatisk Anmelder ved Dagbladet, hvis Redaktør

C. St. A. Bille jeg ogsaa havde truffet i Studenterforeningen.

Hjerrild var en højst elskværdig Person, livlig, munter, meddelsom, og naar vi vandrede sammen fra Theatret, oftest i stor Henrykkelse over, hvad vi havde set, men stundom ogsaa i det modsatte Hjørne, diskuterede vi Aftenens Forestilling, og det morede mig da at se, hvorledes adskillige af mine Domme gentog sig i hans Kritik, og da jeg en Dag spøgende gjorde ham opmærksom derpaa, svarede han leende: Ja, hvad kan Du forlange mere, Bladene skal jo fremfor alt bringe Publikums Dom over Stykket, og det er derfor ganske naturligt, at jeg lader en af Publikum tale. Naar det lod sig gøre, skulde de gerne faa Ordet allesammen.

Men saa gaar jo Originaliteten tabt, indvendte jeg.

Tror Du da virkelig, at jeg er original, udbrød han og brast i en saa hjertelig Latter, at jeg maatte le med.

Dagbladet havde mange særdeles dygtige Medarbejdere, saa at det ikke var noget Under, at det fra sin ringe Begyndelse som et af Krigens Skillingsblade hævede sig til den betydelige Højde, som det senere indtog under Billes fortræffelige Redaktion. Kort efter, at det var

blevet stiftet, sagde min Fader en Dag til mig: Du kan gaa op og abonnere paa Dagbladet, og paa mit Spørgsmaal om, hvorfor han ikke vilde gaa selv, svarede han, der var opvoxet under Frederik den Sjettes konservative Regimente: Det skal nok være meget liberalt, men tillige noget drengeagtigt, og af den Grund gider jeg ikke gaa derhen, men med Dig er det en anden Sag.

Da jeg kom op ad Trappen til Dagbladets Kontor, hørte jeg en vældig Skoggerlatter indenfor Helligdommens Dør, og ikke lidt forbavset herover traadte jeg ind for at tegne mig som Abonnent.

Hvad vil Du? spurgte en lille, tyk Mand med lyst, krøllet Haar og rejste sig fra Sofaen med en lang Pibe i Munden.

Jeg forebragte mit Ærinde, og Manden fortsatte: Hvorfor kommer din Fader ikke selv og abonnerer. Jeg refererede hans Ord, og Manden raabte skoggerleende ind i den anden Stue: Kom herind, Bille, her er en Dreng, som vil abonnere paa Dagbladet, fordi hans Fader siger, at vi baade er liberale og drengeagtige.

Atter lød en vældig Latter, og en Stemme raabte: Lad ham saa faa to Exemplarer, vi maa jo gøre noget for den opvoxende Ungdom.

Meget tilfreds med denne Besked gik jeg hjem, men jeg vil ikke undlade at tilføje, at — noget for den opvoxende Ungdom — kom der ikke; derimod gemte min Fader Bladet meget omhyggeligt hver Gang, han havde læst det.

Blandt Dagbladets Medarbejdere var ogsaa Rudolf Varberg, som Paludan-Müller i sit bekendte Digt »Luftskipperen og Atheisten«, havde brugt til Model for sidstnævntes Vedkommende. Varberg var ganske vist Fritænker, men saaledes, som han er bleven tegnet af Paludan-Müller, var han ikke, thi han havde næppe ladet sig omvende af en jesuitisk Aëronaut, der i Ordets bogstavelige Forstand sætter ham Pistolen for Brystet

Dette Digt blev anmeldt i Dagbladet af Erik Bøgh, og kort efter blev Varberg syg, saa at han maatte fratræde sin Funktion som Anmelder af naturvidenskabelig Literatur, og det gjaldt nu om at finde en, der kunde træde i hans Plads. En Dag modtog jeg et Par Ord fra Bille, hvori han bad mig om en Samtale, og i denne foreslog han mig til min store Forbavselse at overtage den ledige Post og tillige levere populær Naturvidenskab i Artikler, naar Bladet krævede det.

Uagtet jeg fuldt ud følte det vanskelige ved denne Stilling, modtog jeg den dog med Glæde; thi skaffede den mig ikke andet Udbytte, tvang den mig dog til at gennemgaa en stor Mængde Literatur, som kunde blive mig til Nytte under min forestaaende Examen. I pekuniær Henseende var den sandelig ikke misundelsesværdig, thi man læser ikke naturvidenskabelige Bøger saa let, som man flyver gennem en Roman eller en Novelle. For at skrive en Artikel paa et Par Spalter, maatte jeg tidt anvende fire eller fem Aftener til Gennempløjning af det ofte trættende Stof, og Lønnen for dette Arbejde var foruden et ringe Honorar, de anmeldte Bøger og saa en god Portion Uvenner baade mellem Forfattere og Forlæggere.

Nutildags, hvor Viktoriapressen ruller sine stereotype Valser hen over milelange Flager af Papir, tager man det ikke saa nøje med Fejltagelser, Urigtigheder og Trykfejl, men dengang var det ganske anderledes. Bille var ikke alene en udmærket Redaktør en chef, men han var tillige en højst nøjeregnende Censor med Hensyn til Indhold og Form. Hver Aften Klokken syv samledes vi til Korrekturlæsning, og viste der sig saa senere en eller anden meningsforstyrrende Trykfejl, kunde man være vis paa

at faa en ordentlig Tilrettevisning om at passe bedre paa for Fremtiden.

Skønt Arbejdet kunde være strengt nok med de ofte temmelig kedsommelige Tidsskrifter,

Hjerrild, Falkmann og Carl Carstensen.

var det dog en sand Fornøjelse at arbejde under Billes Administration. Han selv var en lige saa ypperlig Stilist som han var en ganske fortræffelig Taler og dertil altid i et glimrende Hu-

mør, som virkede smittende paa os andre. Kundskabsrig og begavet som faa havde han den misundelsesværdige Evne, altid at være slagfærdig overfor ethvert Angreb, og hans paa én Gang vittige og rammende Svar bragte selv de dygtigste af hans Modstandere til Tavshed.

Foruden Bille som Redaktør havde Bladet en hel Række elskværdige og fornøjelige Medarbejdere, hvoraf nogle endnu staar i Journalistikens Tjeneste. Først og fremmest maa jeg nævne Prahl, denne godmodige og dog sarkastiske Journalist, der i mange Henseender stod Bille nærmest. Dernæst Grove, som endnu i 1864 fulgte Armeen ved Dybbøl, Digteren Chr. Molbech, der har udgivet sine Artikler under Titlen: »Fra Danaidernes Kar«, og endelig Hjerrild, Falkmann og Carl Carstensen, af hvilke de to sidste endnu er knyttede til Nationaltidende og Dagbladet.

SJETTE KAPITEL

Pepita de Oliva. — En Aften i Casino. — Klubben af ottende Maj. — Frederik Algreen-Ussing og Frederik Bøgh. — Kjøbenhavnske Ildebrande.

Af de mange Virtuoskometer, som nu tildags paa deres excentriske Baner gennemkrydser Rummet for af og til at støde paa vort nordiske Athen, var der dengang faa eller ingen. Under Kristian den Ottende havde et italiensk Operaselskab, hvis Stjerner var »Torre« og »Rossi«, bragt Kjøbenhavn til Begejstringens Toppunkt, men under det ny Regimente var Hoftheatret lukket, indtil først Høedt og senere Lange fik Tilladelse til at give Forestillinger paa dette iøvrigt lidet hyggelige Theater. Casino, som begyndte at føle Konkurrencens Tryk, besluttede da at gøre noget extra, og Resultatet blev, at den spanske Danserinde Sennora Pepita de Oliva skulde nyde de samme Triumfer, som hun tidligere havde fejret i Leipzig og Berlin.

Reklamen var dengang i sin Barndom. Man havde ingen Fotografier i Boghandlervinduerne, ingen alenhøje Plakater, ingen Reportere men blot Kunstkritikere, og i dette Tilfælde kun saadanne, som havde deres koreografiske Begreber fra Bournonvilles Balletter, hvor de tre Søstre Price glimrede som yndefulde, nordiske Sylfider; men om lidenskabelig, sydlandsk Naturdans havde disse endnu ikke den fjerneste Forestilling.

Kjøbenhavn har altid haft det Uheld at faa sine udenlandske Theaterstjerner saa sent, at Ungdommens første bedaarende Glans er gaaet tabt. Sennora Pepita, som i 1852 havde ført sit sejrende Triumftog gennem Tyskland, stod heller ikke i Ungdommens Vaar, da hun endelig naaede til os; men forunderlige var de Rygter, der ilede forud for hende. Ja, det sagdes endog, at hun havde forsvoret sig til Djævelen mod en evig Ungdom og en Dans, der skulde kunne bedaare selv de mest gudfrygtige Sjæle.

Det mærkeligste ved hendes Optræden var, at hun egentlig kun havde en eneste Dans paa sit Repertoire, den berømte »El Ole'« en spansk Nationaldans, som illustrerer en ældgammel Skik blandt de unge, giftefærdige Piger. Naar disse er samlede for at raadspørge Oraklet, sker det

paa den Maade, at en stænker nogle Oliedraaber ud over den dansende Skare, og den, som en af Draaberne rammer, vil da ufejlbarlig blive gift inden Aaret er omme.

Det var dog ikke denne Scene, som Dansen fremstillede, men derimod den unge Pige, der først sky og undselig søger efter den mystiske Olieplet, saa bringes til Fortvivlelse over ikke at finde den, og derpaa til den højeste Extase ved pludselig at opdage, at den hellige Olie har indviet hende til Ægtestandens Glæder.

Det varede da heller ikke ret længe, før der skete et formeligt »Run« til Casinos Theater, og sjældent har jeg set en saa hensynsløs, larmende Begejstring, en saadan Regn af Blomster og en saadan Masse Fremkaldelser som dengang. Hele Casinos store Sal var et Hav af Hoveder, hvis Øjne i spændt Opmærksomhed rettedes mod Tæppet, som endnu skjulte Divaens vidunderlig skønne Skikkelse. Saa hørte man Klangen af Kastagnetter, ikke disse matte, klangløse Slag, som kendes fra det kongelige Theaters italienske Danse, men Kastagnetter, der lød som Metal med ubændig Lidenskab i de hurtig skiftende Rytmer. Saa fløj Tæppet til Vejrs, og midt paa Scenen stod hun som en levendegjort Statue. Hovedet bøjet lidt tilbage, det lange,

ravnsorte Haar bølgende ned over Ryggen og med et underligt, drømmende Blik i de store, kulsorte Øjne. Hun bøjede sig langsomt forover, strakte Armene ud og gik sagte, søgende frem, som for at forvisse sig om, at ingen iagttog hende. Med jomfruelig Ynde løftede hun Fligen af sin Kjole, undersøgte dens Folder, rystede sørgmodig paa Hovedet, indtil hun som greben af en pludselig Aabenbaring standsede ved en enkelt Fold, hvor den mystiske Draabe havde skjult sig. Her slog Dansen pludselig om, den blev fra vigende, søgende til extatisk Begejstring, og endte under bragende Bifald i en bakkantisk, jublende Dans, under hvilken hun pludselig forsvandt fra Scenen, for saa atter at komme frem under en Regn af Roser og Laurbær.

Det var i Sandhed ikke muligt at modstaa denne fortryllende Danserinde, hvis Øjne havde en saa bedaarende, dæmonisk Glans, at de henrev selv de koldsindigste til Begejstring, og Pepita-Manien blev lidt efter lidt ligefrem epidemisk. Men var hendes Fremtræden henrivende og bedaarende, saa havde hun dog ogsaa sine Modstandere dels blandt kvindelige Moralister, som følte sig forargede over hendes Skørters Korthed, dels blandt saadanne Kunstdommere, som var vant til den strenge, akademiske Dans.

Blandt disse sidste var naturligvis Bournonville, der paa Kunstens Vegne mødte op en enkelt Aften i Parkettet. Ved Dansens første Scene sad han stille, stirrende paa den skønne Spanierinde, men da hun pludselig fra den blide, søgende Vestalinde forvandledes til en vild Menade, tog han sig til Hovedet, fór op og raabte: Lad mig komme ud! dette her er jo ikke Dans men Galskab.

Blandt Moralisterne fandtes der et skikkeligt Præstepar, som fra deres idylliske Landsbykirke var kommen ind til det moderne Babylon og der forlokkede til at se den fremmede Danserinde. Det gik dem som Bournonville, men paa en lidt anden Maade; thi da Bakkantindedansen begyndte, trak Præstekonen sin Mand i Ærmet og sagde: Lille Mand, dette her er ved Gud for uanstændigt, lad os dog se at komme ud; men Præsten, som sad hensunken i tavs Henrykkelse, svarede: Den gode Gud, som ser alt, er ogsaa med til dette, og kan han gøre det uden Forargelse, saa sømmer det sig for en af hans Tjenere at gøre ligesaa, og dermed blev Præsten, medens hans Kone gik udenfor og udgræd sin Sorg over Verdens Fordærvelse hos Garderobemadammen.

Men langt større end de forargede var dog Skaren af de begejstrede, og hver Aften saae

man et Syn, som til Slutning vakte Publikums udelte Opmærksomhed. I første Parket stod altid en Plads tom saa længe de lette Vaudeviller spilledes, men næppe havde Orkestret intoneret til Dansen, før en lang, mager Skikkelse banede sig Vej hen til den ledige Plads. Som en spansk Don Quixote skred han med stolt Holdning fremad, pressende til sit Bryst en høj sort Hat, som han derpaa omhyggelig gemte under Stolen. Saa sank han hen i drømmende Beundring over den skønne Spanierinde; men naar det extatiske Punkt kom, halede han en mægtig Buket op fra Hattens hemmelighedsfulde Dyb og kastede den under høje Bravoraab langt ind paa Scenen.

En Aften var han saa uheldig, at den faldt lige foran hendes Fødder, hun gled ud i Blomsterbladene, var lige ved at falde, og med et rasende Spark slyngede hun den ulykkelige Buket langt ud i Salen.

Jeg tror ikke, at hendes Tilbeder vandt noget ved denne opsigtvækkende Hyldest; thi da hun rejste, stod han atter med sin Rosenbuket ved den Kupé, som indesluttede den »Skønne«. Da gik Døren op, med en yndefuld Bevægelse hilste hun paa sin Beundrer, men i samme Øjeblik sprang en ung, medicinsk Student ind i det Blomsterhav, som næsten dækkede Kupeen.

Signalpiben lød, Toget rullede afsted til Korsør, og Pepitas ulykkelige Ridder var til den Grad bankerot, at man fortalte, at han tog hjem til sin Faders Præstegaard i broderede Morgensko, Underbuxer og Slaabrok. Saa vidt kan Pepita-Manien bringe et Menneske.

Jeg skulde dog nødig spotte med disse ulykkelige; thi — for at være ganske ærlig — var jeg selv lige saa gal som de andre, og da jeg snart opdagede, at mine smaa Indtægter ikke strakte til, maatte der jo findes paa Udveje for at slaa Mønt til de temmelig dyre Billetter.

Jeg fandt da paa at tage hele Sagen humoristisk, og da jeg under mine talrige Besøg havde studeret Publikum tilstrækkeligt, var der Personer nok. Jeg skildrede da en skikkelig, kjøbenhavnsk Bryggerfamilie, hvis enkelte Medlemmer samles i en Loge, hvorfra de giver deres Beundring eller Mishag Luft i livlig skiftende Repliker. Den usalige Dans fremkalder den største Meningsforskel, Bryggeren bliver rasende over Svigersønnens altfor store Enthusiasme, forlanger sin Vogn, og ved at tage fejl af Udgangene stiger han med Kone og Datter ind i den Vogn, som venter paa Danserinden. Næppe har den naaet Sct. Annæ Plads, før den omringes af begejstrede Studenter, som under høje Jubelraab spæn-

der Hestene fra og trækker Bryggerfamilien til Hotel d'Angleterre. Først her opdages Fejltagelsen, Familien kommer i øjensynlig Livsfare, men reddes saa af Pepita, hvis Vogn er fulgt lige efter, og som beroliger Mængden ved gentagende Gange at vise sig for dem.

Det hele var en Bagatel, men det var et Ord i rette Tid, og Satiren ramte, som den skulde.

Paa Kongens Nytorv mødte jeg en ældre, meget anset Mand, som spurgte, hvor jeg skulde hen. Jeg fortalte, at jeg vilde tage Billet til Forestillingen i Casino og kom derved til at omtale Kjøbenhavnernes store Begejstring; men han afbrød mig med de Ord: Aa, nu er det forbi! Har De ikke læst »En Aften i Casino«? Jeg kunde med god Grund svare nej, da jeg endnu ikke havde set Dagbladet, og han fortsatte: Der er intet Mærke under den Feuilleton, saa det er naturligvis Bille, som har skrevet den, men jeg kan ikke begribe, hvor han har faaet de Personer fra.

Da jeg nogle Dage efter passerede Vimmelskaftet, standsedes jeg af en ung Mand med de Ord: Højstærede Sir! De skulde vel ikke have Lyst til at vorde Medlem af »Klubben af ottende Maj?«

Jeg saae paa den mærkelige Skikkelse, der

stod foran mig, en ung, elegant klædt Mand med spillende brune Øjne, opstrøget, ravnsort Haar og et halvt sarkastisk, halvt godmodigt Smil om den velformede Mund, og sagde: Ja,

Frederik Algreen-Ussing.

det kan jeg ikke svare paa, jeg véd jo ikke engang, hvad det er for en Klub.

Ærede Sir, fortsatte han, til Minde om den Sorgens Dag, da jeg til Forskrækkelse for Menneskeheden kom til Verden, er denne Klub bleven stiftet. Dens Formaal er at modvirke Idiotismens Udbredelse i Danmark og fremme Tilvirkningen

af smaa Knækbeinere og stive Arrakstoddyer, hvorfor dens Nachspiel eller rettere Nachtspiel gerne holdes hos Schucani, Pedrin, à Porta eller et andet afsides hyggeligt Sted, hvor en lille Basseralle ikke vækker Bræstrups Opmærksomhed.

Da jeg endnu mere forbavset stirrede paa ham, vedblev han: Kender mig maaske ikke, bedste Sir? Søn af mit Ophav, den gamle Frihedsmand Ussing — nuværende Konferensraad — blev jeg født til Drengestreger og døbt med Bindestreger som Frederik Algreen-Ussing, ogsaa kaldet Flotin eller »sorte Ussing« i Modsætning til min Broder »hin hvide«, skønt han i enkelte af sine Hjertekroge dog er temmelig sort. Bopæl paa Hjørnet af Amagertorv og Israelsstræde øverst oppe paa Kvisten, hvor intet Navn staar paa Døren. Beder Dem anskaffe en Portnøgle for kommende Tilfældes Skyld samt tage Dem i Vare for at møde min Gamle paa Trapperne, da han — unter uns gesagt — som forhenværende liberal ikke længere ynder Klubbens Formaal.

Adjøs so lang', au revoir.

Nogle Dage efter fik jeg et Brev, hvori jeg truedes med at gøres til Æresmedlem, saafremt jeg ikke snarest muligt indmeldte mig, og saa-

ledes kom jeg da ind i »Klubben af ottende Maj«, hvor jeg senere overværede en lang Række af Møder, som minder mig om min Ungdoms fornøjeligste Timer.

Klubben var i det væsentligste en Gentagelse af Livet i det gamle »Convivium«, men i en mere potenseret Form og med større Udbytte i æstetisk Henseende, da vi jo ikke længere var ganske unge Russer. Der var en temmelig rig Produktivitet, og talrige Digte, Fortællinger og halvvidenskabelige Opsatser blev foredragne i Møderne, men hvad der egentlig udgjorde Glanspunktet ved disse Sammenkomster var det Gilde, der fulgte efter Mødet, og hvor Ussing som humoristisk Taler udfoldede et Talent, som var ganske enestaaende. Med den største Lethed kunde han begynde i Øst for under en Regn af Vittigheder, Brandere og sarkastiske Udfald at udsende sine satiriske Pile mod alle mulige Forhold, uden at skaane selv sine allernærmeste Venner og Bekendte. Disse Taler blev holdt under en uafbrudt Latter, saa at det en Aften endog endte med, at vi af Hensyn til vor Sundhed maatte bede ham høre op. Saa foreslog han at kalde paa Bræstrup, hvilket i hans Jargon betød at skaffe Orden i Tingene, og dikterede os derpaa alle en Mulkt, fordi vi som

Idioter ikke kunde høre en Vismands Tale til Ende.

Klubben havde iøvrigt ikke ret mange Medlemmer, da disse efter Formandens Mening kun bragte Vrøvl i Papirerne. Som de mest fremragende skal jeg nævne Frederik Ussing, Jacob Scavenius, Carl Carstensen, Frederik Bøgh, en Fætter til Erik Bøgh, Carl Drebolt og Kandidat Bandholtz, der som Bondeven var en stadig Skive for Formandens sikkert rammende Pile.

Det var dog ikke saa meget Klubbens Produktion, der vinkede mig bort fra Hjemmet til disse ofte temmelig bakkantiske Møder, men langt mere Omgangen med dens enkelte Medlemmer, af hvilke jeg særlig sluttede mig til Ussing og Frederik Bøgh, skønt de stod som diametrale Poler, der hver paa sin Maade virkede magnetisk tiltrækkende paa mig.

Frederik Ussing var et ganske særlig begavet Menneske, fuld af Liv og Lune men tillige i Besiddelse af en beundringsværdig Arbejdskraft, der ikke svigtede ham, selv om han den foregaaende Nat havde virket temmelig stærkt for de smaa Knækbeineres Fremgang i Danmark. Hans Fagstudium var Jura, men ved Siden deraf havde han kastet sig over Biografier og omgikkes allerede dengang med Planen til et

dansk, biografisk Lexikon, som det senere blev Brickas Opgave at løse paa en saa udmærket Maade. Ussing leverede allerede dengang Biografier til »Illustreret Tidende«, og da jeg en Dag spurgte ham, hvorledes han kunde have

Frederik Bøgh.

en Biografi færdig allerede faa Dage efter vedkommendes Død, viste han mig et med talrige Skuffer forsynet Skab og sagde leende: Bedste Sir, maa det være mig tilladt at gaa ud fra, at Døden er en sikker Gæst, som ikke engang skaaner Konferensraader. Her ser Du hele Ban-

den i alfabetisk Orden, uden at jeg dog kan sige, hvem der kommer først; men alle de gamle, dødelige ligger her fix og færdige til Trykken, med en pæn lille Ligtale og Dato in blanco. Delbanco besørger Korrekturen og Graveren Resten.

Havde Frederik Ussing saaledes Lunet, Livsglæden og det spillende Vid, fandt jeg i Frederik Bøgh en stille Lyriker, begejstret for Kunst og Poesi og med et roligt, vindende Væsen, der snart gjorde ham til en af mine bedste Venner. Hans Fader, som var Præst i Gamtofte i Nærheden af Assens, havde ønsket, at Sønnen studerede Jura, hvortil Frederik Bøgh dog ikke følte sig særlig oplagt, og hvortil han efter hele sin stilfærdige, ærlige Natur heller ikke egnede sig. Jeg raadede ham til hellere at tage Magisterkonferens i Æstetik for senere at blive Professor ved Universitetet; men enten det nu var hans Beskedenhed, der traadte hindrende i Vejen, eller han ikke vilde gøre Faderen imod, saa fortsatte han sit juridiske Studium under samme Manuduktør som Frederik Ussing.

Carl Drebolt og Carl Carstensen, som allerede dengang skrev journalistiske Artikler, studerede ogsaa Jura, og saaledes var dette Element stærkt fremtrædende uden dog at give sig noget

særlig Udslag i den Produktion, som Klubben udfoldede. Jeg selv svømmede som en underlig, forvildet Aal om mellem disse talrige Jurister, og Frederik Bøghs første Udtalelse om mig var den, at jeg vistnok var en underlig Fisk.

Ude ved Sct. Annæ Plads laa Garnisons Kirkes gamle Præstegaard, og her boede Frederik Bøgh hos sin Onkel, Pastor Blædel, i et Par smaa Værelser langt inde i Gaarden. Her drev han sine juridiske Studier ved Siden af at slaa Digterlyren, og til disse tvende meget heterogene Beskæftigelser kom endnu en tredje, at læse Lektier med sine temmelig talrige Nevøer. Det sidste fandt han overmaade kedsommeligt, og naar jeg kom, sagde han med et lunefuldt Smil: Nu lader vi Børnene gaa af Skole, og saa satte han sig nok saa fornøjet i den gammeldags Sofa, enten for at drøfte poetiske Emner eller for at forelæse et af sine stemningsfulde Digte.

Ikke fuldt saa glad var derimod Pastoren over mine talrige Besøg, thi dels forstyrrede jeg jo Læsningen, dels havde han fattet en vis Aversion mod mig som en Naturforsker, der mulig kunde fordærve hans kære Nevø ved antidogmatiske Læresætninger. Jeg kunde tydelig mærke, at han havde et formeligt Had til Naturvidenskaben, noget han delte med Søren Kierke-

gaard, der sammenlignede Brugen af Mikroskopet med at sætte Lorgnetten paa Næsen og glo Vorherre lige i Ansigtet. Uden at hilse forlod han strax Stuen, naar jeg traadte ind, hvilket var til betydelig Lettelse baade for Frederik Bøgh og mig, som da ofte vandrede ud paa den ensomme Langelinie for i Ro at drøfte de Emner, der beskæftigede os.

I denne Periode skrev jeg en Del af de Digte, som senere kom ud under Titlen »I Ny og Næ«, og at denne Digtsamling ikke blev større eller daarligere, skyldes væsentligt Frederik Bøgh, for hvis Dom jeg gerne bøjede mig, da hans Kritik altid var ærlig og oprigtig. Jeg mindes disse stille Timer i den gamle Præstegaard med Vemod, thi de var nogle af de bedste i mit Liv.

* * *

Blandt alle de mange Bizarrerier, der udmærkede Frederik Ussing, var ogsaa hans Lyst til at overvære Ildebrande, og han var i saa Henseende en sand Pyroman. Naar vi gik hjem fra de lystige Gilder sent om Natten, spejdede han stadig efter det røde Skær paa Himlen, og naar det ikke vilde vise sig, lovede han at ville ofre en Mark til Helliggeist Kirkes Fattigblok, og da

jeg irettesatte ham herfor, svarede han: Aa, det er s'gu lige meget, om vi lader en Mølle gaa, men hvis jeg kan faa en Svikmølle til at brænde af, skal Blokken faa to.

Denne Hentydning til Møllerne var ikke uden Grund, thi paa en meget mystisk Maade røg dengang den ene Mølle efter den anden, naar de blev for varme i Hætten, som Ussing udtrykte sig, og selv jeg kunde ikke nægte, at en saadan Møllebrand var et af de pragtfuldeste Fyrværkerier, man kunde tænke sig. Nu behersker Dampmøllerne Byen, spredte omkring i alle Kvarterer, men dengang svang de gamle hollandske Vejrmøller deres mægtige Vinger højt oppe paa Volden, og da de ikke kunde tage Konkurrencen op med deres nye Dampbrødre, var det ikke saa underligt, at de lidt efter lidt bukkede under for Ildaandens Magt. Naar da den ydre Belægning var falden, saa at hele det mægtige Tømmerværk stod i et glødende Baal, hvor de brændende Vinger øverst oppe hvirvledes rundt i Nattens Mørke, indtil de med et tordnende Brag styrtede til Jorden, var Ussing aldeles ude af sig selv af Henrykkelse, og det kostede stor Møje atter at faa ham tilbage til den hjemlige Rede.

Det var dog ikke Ussing alene, som havde

denne ejendommelige Mani for Ildebrande, den deltes af samtlige Kjøbenhavnere, som i Ildebrande saae en Slags Folkeforlystelse, hvortil enhver maatte være med, og som gav Stof til Samtale hele den næste Dag. I Skindergade, lige over for Klosterstræde, boede Byens velvise Brandmajor, og foran Porten gik en af de sorte Brandfolk med dragen Sabel, Chacot og en løjerlig Cylinder paa Bandoleret, maaske Symbolet paa en ganske lille Haandsprøjte. Oppe paa Byens Kirker holdt Taarnvægterne Vagt, og naar de saae en mistænkelig Røg stige op fra en eller anden Bygning, blev der strax gjort Signal til den nedenfor sovende Vægter, og naar man havde faaet ham trukket ud af Kælderhalsen eller den Droske, der tjente ham til Natteleje, satte han Vægterpiben for Munden, og i et Nu forplantede dens Triller sig ud over alle Gader, Stræder og Torve. Det var en Pibekoncert, hvorom man ikke gør sig nogen Forestilling, og til den føjede sig snart Kirkeklokkernes Klemten, Allarmtrommernes Hvirvlen, Sluffernes Rumlen og Braget af de store Brandkar, der blev rullede ud af alle Porte for at fyldes med Vand.

En god halv Time efter Brandens Begyndelse raslede de gammeldags Sprøjter gennem

Gaderne, snart trukne af Artillerister i hvide Lærreds Kitler, snart halede afsted af sorte Brandfolk, men altid fulgt af en jublende Skare, der voxede, jo længere Toget bevægede sig fremad. Overalt hørte man Vinduer blive smækkede op og forskrækkede Stemmer raabe: Hvor er Ilden, Vægter? og saa kunde det let hænde, at den ene svarede: i Larslejstræde, den anden Larsbjørnstræde, medens Branden til Slutning viste sig at være i Lavendelstræde eller Læderstræde. Naar man saa endelig havde fundet, hvor Ilden var, hørte man stadig Raabet paa Vand og mere Vand, og medens Pumperne arbejdede i alle Byens Gader, medens Slufferne rumlede og Majestæten i egen Person ankom til Hest, fulgt af et glimrende Følge, stod selve Bygningen i Flammer fra Kælder til Tag, og man maatte være saare glad, hvis man kunde »begrænse Ilden«, som det hedder i Brandraporterne.

En Aften, da Ussing og jeg kom fra et Klubmøde paa Vesterbro og passerede Teglgaardstræde, hørte vi højt oppe i en Bygning en løjerlig Lyd, som om man knækkede Nødder oppe paa Taget. Vi saae op mod et stort, skummelt Pakhus, Nøddeknækningen vedblev, og kort efter faldt en Tagsten ned paa Gaden. Ussing tog en Mark op, saae paa den og sagde: I Aften

snyder vi Helliggeist, kan Du se de smaa, nysselige Glimt oppe under Tagryggen.

Han havde fuldstændig Ret, der var virkelig Ild i Pakhuset, og i et Nu fik vi fat i den nærmest slumrende Vægter, hvem vi forklarede Farens Omfang. Et Øjeblik efter klang Piberne fra alle Ender og Kanter, og lidt efter skred en Del af Taget ned, saa at Luerne dansede for Vinden.

Det bliver en mageløs Omgang denne her, sagde Ussing. Naar vi sætter os paa Stentrappen der, sidder vi i første Parket uden at have taget Billet. Omgangen blev dog ikke saa morsom for os, som Ussing havde tænkt sig, thi da Sprøjterne kom rumlende, manglede der Mandskab til Pumperne, og efter Datidens Skik blev vi begge to uden videre pressede til Pumpning under den gamle Opsang, der lød saaledes:

> Vi pumper, min Salighed, alt hvad vi kan,
> vi mangler slet intet undtagen lidt Vand,

hvortil Ussing satte en græsselig Melodi af cimbriske Hyl. Efter saaledes at have slidt en god halv Times Tid, blev vi endelig dimitterede; men fra den Aften vogtede vi os vel for at komme Sprøjterne for nær.

Foruden at blive presset til Pumpningen,

kunde man ogsaa komme i anden Malør ved slige Ildebrande, navnlig naar de fandt Sted langt ud paa Natten i et eller andet af Kjøbenhavns Fattigkvarterer. En Aften henad Midnat lød Brandraabet atter, og paa mit Spørgsmaal til Vægteren, fik jeg Svaret: Kristiansborg. Fader var allerede gaaet til Ro, men jeg fik fat i Fabrikens Brandskilt, og uden at vække ham fór jeg afsted med al den Hurtighed, som en saadan Slotsbrand fremkaldte. Jeg var næppe kommen til Gammel Torv, før jeg saae det røde Brandskær staa over Slottet; med fordoblet Hast ilede jeg videre og løb i Buegangene lige paa Frederik Ussing, som gnavent sagde: Du kan spare Dig at glo paa Slottet, Ilden er paa Kristianshavn, det er den gamle Artillerikaserne, som ryger.

Nu travede vi da begge afsted og overværede Branden, som først endte langt ud paa Natten. Ussing foreslog da noget varmt for at modvirke al den Hede, hvorunder vi havde lidt, og saaledes kom vi op paa en Kafé over Kaarsbergs Vinkælder, netop i de samme Værelser, hvor Svenningsen i min Skoletid havde forsøgt paa at lære mig Mathematik.

Rummet var stuvende fuldt af Gæster, bestaaende af de mest forskellige Arter af Nat-

sværmere, og henne i en Krog sad tre solide Fyre og spillede Kort. Jeg gik ind i det inderste Værelse, som jeg kendte saa godt fra Svenningsens Tid, medens Ussing fór ud for at bestille Kaffe med en lille »sort« i. Et Øjeblik efter kom han farende ind igen og sagde: Træk Trøjen af, Bjerkebæk!

Hvorfor? spurgte jeg forbavset.

Jo, saa mærker Du ikke, naar den bliver banket. Ret nu faar vi et behageligt Besøg af tre Slagtersvende, som føler sig fornærmede over min Veltalenhed.

Er Du gal, Frederik! Hvad har Du nu gjort, spurgte jeg; men inden jeg fik Svar, kom Hagemeister, hos hvem jeg lærte at fægte, farende ind og sagde: Jeg maa bede dem øjeblikkelig at forlade Lokalet, jeg skal holde Døren saa længe.

Vi saae os om, men der var ingen andre Udgange end en Dør, som var lukket, og Vinduet til Gaden, men under dette gabede Kaarsbergs mørke Kælder, og den havde vi dog ikke Lyst til at falde ned i. Nu hørte vi en frygtelig Larm inde fra de andre Stuer, blandet med Raabet: Studenterne skal have Prygl, lad os smide dem ud af Vinduet, og Hagemeister, som satte Ryggen mod Døren, havde al Møje med at forhindre dem i at trænge ind.

I dette kritiske Øjeblik aabnedes Døren i Baggrunden af Værelset, og Værten hviskede: Kom herind, skynd dem, Lemmen er aaben.

Som to forskræmte Mus sprang vi ind i Værelset, hvorfra en Aabning i Gulvet førte ned til Kaarsbergs Vinkælder, og i en Fart lukkede Værten Lemmen over os. Et Øjeblik efter hørte vi et ugudeligt Spektakel over vore Hoveder, der blev trampet, raabt og skreget, men Fuglene var fløjne, uden at man kunde begribe, hvor de var blevne af.

Jeg sad i en dødelig Angst for, at man skulde opdage Lemmen i Gulvet, og kunde ikke lade være at tysse paa Frederik Ussing, som under hele denne kritiske Situation uafbrudt citerede Arvs Repliker i »Jean de France«, hvor han forklarer den falske Spiller, at det Mare ikke er Hans Frandsen, som han har i Sækken.

Endelig sagtnedes Tummelen over os, og lidt efter saae vi en Lysning, som viste sig at være Værtens Lygte. Med nogle formanende Ord lukkede han os ud i Gaarden, og herfra slap vi lykkeligt ud i Strandgade, som laa øde og tom. Da vi endelig var in salvo, spurgte jeg Ussing om Grunden til den hele Tumult, og leende svarede han: Der var s'gu slet ingen Grund, jeg spurgte bare de tre Slagtersvende,

hvad det var de sad og spillede, og da de sagde: »Sjavs«, rettede jeg det til Snavs og spurgte, om de ikke vilde tyre en lille »Basse«, Du véd nok saadan en, som en Fader kan spille med sine Børn. Jeg skulde have holdt min Mund, thi umælende Bæster forstaar ikke en Vismands Tale.

Men foruden de talrige Ildebrande, gav Kjøbenhavns Brandvæsen aarlig en Fest, som samlede hele Byens jublende Ungdom paa Kongens Nytorv. Midt paa Torvet var der rejst høje Stiger, hvor de sorte Brandfolk krøb om som Fluer, og hvorfra mægtige Vandstraaler sendtes op snart mod Charlottenborg, snart mod det kongelige Theater, medens »Hesten« samtidig dermed blev vandet. Under høje Kommandoraab foretoges saa forskellige Øvelser, og naar det under disse hændte sig, at en Sprøjteslange sprang og overdængede Mængden, var Jubelen uendelig.

De sorte Brandfolk var Kjøbenhavnernes Kæledægger, og da deres »kønne Uniform«, som havde holdt ud i Sorg og Glæde, i Regnvejr og i Storm, afskaffedes, fandt Peter Faber deri Stof til en af sine mest bekendte Viser. Men ved Siden af al denne Spøg og Lystighed svævede, med den daværende Ordning dog altid en betydelig

Fare over Byen, saa at man maatte være glad ved, at de store Katastrofer fra Fortiden ikke gentog sig i fornyet Omfang. Særlig gjaldt dette det kongelige Theater, om hvis Brandfarlighed man ikke gør sig noget Begreb. Alt det indre var Træværk, der fandtes intet Jerntæppe, Dørene til Logerne blev lukket i Laas, naar Forestillingen begyndte, og uden for Logerne løb krumme Korridorer, der var saa smalle, at næppe to Personer kunde komme forbi hinanden. Det hjalp kun lidet, at der stod Skildvagter i Forhallen med opplantet Bajonet, og at et Par Brandfolk var tilstede paa Scenen, thi en Ildebrand her vilde have kostet mindst tusinde Mennesker Livet.

Men brændte ikke det kongelige Theater, saa skulde der snart komme en Brand, som kostede Danmark et af dets skønneste Slotte, rigt paa historiske og kunstneriske Skatte, og det netop fordi man her som i Kjøbenhavn havde forsømt saa at sige alt, hvad der udfordredes til at bekæmpe Ildaandens Magt.

SYVENDE KAPITEL

Den kongelige Porcellænsfabrik under det nye Regimente. — Min Fader søger sin Afsked. — Nye Forhold. — Gaarden paa Nørregade. — Fabrikens senere Skæbne. — Frederiksborg Slotsbrand. — Stemningen i Kjøbenhavn. — Frederik den Syvende som Kronprins og Konge.

AARET 1859 bragte i mange Henseender en stor Forandring i mine Livsforhold. Den gamle Porcellænsfabrik, hvortil jeg var knyttet ved alle mine Barndomsminder, hvor jeg kendte hver Plet, hver Arbejder, og hvor jeg havde saa mange gode og kære Kammerater, skulde jeg pludselig miste og det paa en Maade, der krænkede min Fader saa dybt, at han to Aar efter tog Afsked med os alle.

Som man vil se af min tidligere Skildring, var den kongelige Porcellænsfabrik fra et privat Aktieselskab gaaet over i Kongens personlige Eje, idet den var købt af Kristian den Syvende, og modtog foreløbig Understøttelse fra Generalpostdirektoratet. Den var derved bleven en Fabrik særlig for Kongehuset, en Kunstanstalt, hvis

Frembringelser dels benyttedes ved Hoffet dels anvendtes som Gaver til fremmede Fyrster. Under disse Vilkaar var Fader bleven dens Administrator, Professor Hetsch dens kunstneriske og Etatsraad Garlieb, der tidligere havde haft Faders Stilling, dens tekniske Vejleder. Hver Torsdag vandrede Fader med disse to Mænd gennem Fabriken og kom altid tilbage i godt Humør, fordi der fandtes Enighed i deres Anskuelser om, efter hvilke Principper Driften burde ledes. Men da de nyere Tider brød frem med Grundlov, Rigsdag og skiftende Ministerier, blev Faders Stilling ved Fabriken overmaade vanskelig, thi den betragtedes fra Rigsdagens Side ikke længere som en Kunstanstalt, der krævede Statens Tilskud, men som en Fabrik, hvis Opgave det burde være at bringe Staten saa megen Indtægt som muligt.

Nu blev der forlangt Indskrænkning og Besparelse paa alle mulige Omraader, og Fader udbrød tidt ærgerlig: Ja, hvis det blot kom an paa at lave Natpotter og Suppeterriner, saa kunde vi maaske tjene et Par Skilling, men Fabriken er ikke Porcellænshandler, dens Vaser i Wien, Berlin og Paris viser bedst, hvad den bør være.

Til alle disse Forslag om Besparelse kom

tillige en idelig Indblanding fra Rigsdagens Side, og her var særlig Tscherning utrættelig. — Den samme Mand som tilbød at flytte Universitetsbiblioteket ved Hjælp af to flinke Underofficerer, og som mente, at Jernalderen kom før Bronzealderen, fordi dens Sværd altid var mere angrebne end hines.

Skønt han savnede al Sagkundskab paa Porcellænsfabrikationens Omraade, var han dog fuld af Ideer til Forbedring af Fabrikens Drift og foreslog blandt andet, at man skulde brænde ved Gas, hvortil Fader tørt svarede, at han skulde anvende dette Brændsel, saa snart man ønskede at sprænge Ovnen i Luften.

For at skaffe Penge blev Fabrikens store Beholdning af færdige Arbejder, det saakaldte Magasin, vurderet af Rawert for senere at sælges, og dette var jo for saavidt meget fornuftigt; men til Magasinet hørte to Glasskabe, som indeholdt en Samling af Fabrikens gamle Modeller, særlig Vaser, Buster og Figurer fra Sevres og Meisen. Det var min største Fornøjelse som Dreng at beundre disse Sager, der havde saa stor keramisk og historisk Værdi, at et enkelt af disse Stykker nu bliver betalt med Hundreder af Kroner. Ganske vist hørte de til Magasinet — dog ikke i den Forstand, at de var almin-

delig Handelsvare, men til Faders store Forbitrelse blev de vurderede sammen med det øvrige og for en ringe Sum solgt til en Antikvar Stern i Hamborg. Efter at de var bortflyttede, fandt min Broder det Venushoved, som jeg tidligere har ladet afbilde, og et Laokoonshoved, omtrent af samme Størrelse. Disse to, som hørte til Fabrikens ældste Frembringelser, gav min Fader ham Lov at beholde, og begge er nu i mit Eje.

Under de nye Forhold traadte tillige Garlieb og Hetsch fra, og i deres Sted kom den senere Borgmester Ehlers som teknisk Leder — en kunstnerisk behøvede man under de nuværende Forhold ikke mere. Ehlers var polyteknisk Kandidat, men paa Porcellænsfabrikationens Omraade vidste han ikke mere end polytekniske Kandidater i Almindelighed, og dog skulde han være den, der stod over en gennem mange Aar praktisk uddannet Administrator.

Hver Torsdag, naar jeg paa Trappen mødte en lille, arrig Hund uden for Magasinets Dør, vidste jeg, at Ehlers var derinde og at Fader vilde være i daarligt Humør, naar han satte sig til Middagsbordet. Selv talte han aldrig til mig om Fabrikens indre Anliggender, men baade Ehlers og det evige Vrøvl med Rigsdagen gjorde ham daglig mere og mere forstemt, især da en

af vore Arbejdere — en Drejersvend Grøndahl — havde faaet en Del af vore ældre Arbejdere til at tage Tjeneste ved den nylig oprettede Bingske Porcellænsfabrik. Grøndahl, som trods Faders Forbud vedblev at besøge Fabriken, blev en skønne Dag sat paa Porten af gamle Rasmus; men Vanskelighederne voxede, og en Dag kom Fader bleg og forstemt op og lukkede sig inde paa sit Værelse. Da han noget efter traadte ud, sagde han med bævende Stemme: Nu har jeg i fem og tyve Aar styret denne Fabrik, som jeg har viet alle mine Kræfter, og nu jager man mig paa Porten som en Hund.

Forbitret spurgte jeg ham, hvad der var hændet, og han svarede, at han havde haft en kæftig Ordstrid med Ehlers og tilsidst ytret Ønsket om at tage sin Afsked, hvis man ikke var tilfreds med ham. Hertil havde Ehlers svaret, at hvis Fader ikke tog den, vilde han sørge for, at den blev ham given, hvorfor Fader allerede næste Dag søgte sin Afsked. En lang og tro Tjeneste lønnedes dermed, at en Søn af Konferensraad Holm blev ansat som Fabrikens Administrator, og den kommende Oktober Flyttedag skulde vi alle forlade den gamle Fabrik.

Men Fader var en praktisk Mand og en meget virksom Natur. Hans største Frygt var

derfor at gaa ledig under de nye Forhold, og da han paa Grund af sin Alder ikke kunde vente at faa noget nyt Embede, købte han paa min Broders og Søsters Vegne Gaarden Nr. 20 paa Nørregade. Dette blev af alle betragtet som et meget dristigt Experiment; thi Gaarden, der havde tilhørt en falleret Smed, var yderlig forfalden og saa behæftet med Gæld, at den endog ejede den Sjældenhed at have en syvende Prioritet. Der krævedes altsaa en betydelig Sum til dens Istandsættelse, og da Faders Pension ikke kunde forslaa hertil, frygtede han saa meget for at komme i pekuniære Vanskeligheder, at vi flyttede ind paa en tredje Sal i Mellembygningen, hvor Pladsen var saa ringe, at min yngste Broder og jeg maatte tage til Takke med et Kvistkammer, medens jeg til Studereværelse fik et Rum ud til en Gaard saa smal og mørk, at Solen næppe kunde liste sig til mine Vinduer.

Hvor husker jeg godt de tunge og triste Oktoberdage, da vi flyttede ind i disse mørke Stuer, fra hvis Vinduer vi kun havde Udsigt til Brandmure, Værksteder og smaa Huse med Hjerter i Dørene. Hvor tung var ikke Overgangen fra Fabrikens lyse og rummelige Sale til disse Mellemgaardshuller, hvor Himlen kun tegnede sig som en graa Stribe over de sodede Skor-

stene, og hvor længtes jeg ikke efter Fabrikens store Gaarde, det gamle Lindetræ, de rislende Springvand, de idylliske Smaahaver og hele det brogede Liv, der tumlede sig indenfor disse gamle, ærværdige Mure.

Det var som havde jeg mistet ikke alene mit Barndomshjem, men ogsaa alle de kære Sysler, der knyttede sig dertil, og dog skulde jeg senere lide endnu større Skuffelser.

Da Fabriken heller ikke gav noget Overskud under den ny Administrator, og da Rigsdagen vedvarende krævede dens Ophævelse, blev den flere Aar efter solgt til et Konsortium, bestaaende af min Onkel Etatsraad Ole Suhr, Grøn og Holmblad, som levende interesserede sig for, at Fabriken skulde kunne arbejde videre efter de gamle Traditioner. Da disse Mænd ikke selv kunde paatage sig Fabrikens Styrelse, blev den af dem overdragen til den fra England hjemvendte Grosserer Falck paa den Betingelse, at Driften skulde fortsættes i det gamle Spor, og at den i det hele taget skulde bevares som en selvstændig Institution.

Da Falck havde frigjort sig for sine pekuniære Forpligtelser lige overfor de nævnte Mænd, fandt han det rigtigt at overdrage Fabriken til et Aktieselskab samtidig med, at han skaan-

selsløst nedrev hele den gamle Fabrik til Grunden for at omdanne den til Forretningslokaler for Handlende og Industridrivende. Der hvor nu Levisons bekendte Papirforretning taarner sine Pyramider af Protokoller og Skrivematerialier i Vejret, laa tidligere den gamle Fabriks Udsalg, og Porten ligger endnu omtrent paa samme Sted som tidligere; men ellers er alt det øvrige sporløst forsvunden, og skønt man ved Udgravningerne fandt tydelige Rester af det gamle »Sct. Claræ Kloster« og af de gamle Løngange, blev der ikke anstillet den allermindste Undersøgelse om Klosterets tidligere Beliggenhed.

Vor Tid er praktisk og kommerciel. Selv Borgmester Ehlers beviste dette, ved paa egen Haand at nedrive de Rester af Kjøbenhavns ældste Befæstning, som var saa uheldig at hindre Vognfærdselen paa Boulevarden, og i Aalborg maatte Kong Hans's Kongehjem give Plads for en Sparekasse. Man kan derfor ikke bebrejde Grosserer Falck, at han sprængte de gamle Munkesten og sløjfede den herlige Forbygning, som var en Pryd for Købmagergade; men tvivlsomt blev det dog i ethvert Tilfælde, om man kunde betegne dette ved »at vedlige-

holde Fabrikens Selvstændighed og dens gamle Traditioner«.

Da det omtalte Kvistkammer kun havde Udgang til en meget snæver Køkkentrappe, vilde man i Tilfælde af Ildsvaade ufejlbarlig indebrænde, og jeg anskaffede derfor et langt Redningstov, for at jeg med det kunde fire min yngste, døvstumme Broder og mig selv ned under paakommende Tilfælde. Da min Broder saae den store Rulle Tov under Sengen, blev han meget ængstelig ikke alene for Brand, men ogsaa for Tyve, da Køkkentrappen ikke var aflaaset ud til Gaarden, og dette gav Anledning til en komisk Scene, som viste, at han ikke manglede Mod.

En mørk Decembermorgen hørte jeg halvt i Søvne nogle underlige, kvalte Skrig, og da jeg vaagnede, saae jeg i Halvmørket en Skikkelse, som laa tværs over min Broders Seng, øjensynlig i Færd med at kvæles, thi min Broder havde slynget sin venstre Arm om dens Hals, medens han med den højre bearbejdede Skikkelsens Sideben paa det ubarmhjertigste.

Pludselig kom Skikkelsen saa meget løs fra det knugende Tag, at jeg kunde se dens Ansigt, og nu ogdagede jeg, at det var vor skikkelige Karl, som min Broder havde antaget for

en Tyv, da han var kommen listende ind for at tage vort Tøj til Børstning.

Det var tidlig paa Morgenen, og Karlen fortalte nu, at han oppe fra Volden havde set Luer langt ude mod Nord, og at man mente, det var Lyngby, som brændte. I en Fart kom jeg i Klæderne, ilede op paa Volden og fandt Karlens Udsagn ganske rigtigt. I den graa, disede Vintermorgen saae jeg langt ude mod Nord et mægtigt Flammeskær, som snart dukkede frem i Horisonten, snart atter forsvandt. Pludselig lyste det op med et stærkt Glimt, og saa laa Horisonten atter kold og vintergraa som før; men ingen vidste, hvorfra disse mægtige Luer skrev sig, og først opad Formiddagen fik jeg at vide, at Danmarks skønneste Slot, fuldt af de herligste, historiske Minder, Kristian den Fjerdes gamle Kongesæde, var brændt ned i Løbet af nogle faa Timer.

Bestyrtelsen i Kjøbenhavn deltes af Høje og Lave, ingen kunde ret fatte, hvorledes denne Ulykke var opstaaet, og da der senere er fremkommet adskillige falske Relationer om Branden, skal jeg meddele noget om denne Begivenhed, som fandt Sted den 17. December 1859.

Min afdøde Svigerfader, Kammerherre Peter Hersleb Classen-Smidth, var Orlogskaptajn og

og Adjutant hos Frederik den Syvende. Da det skyldes ham, at Branden opdagedes, skal jeg fortælle, hvad han derom har meddelt sine Nærmeste.

Frederiksborg Slot havde som alle vore ældre Slotte i Tidens Løb undergaaet forskellige Forandringer, uden at man ved disse havde taget det nødvendige Hensyn til den Brandfare, der altid truer store, gammeldags Bygninger, som mangler Nutidens brandfri Skillerum, og hvor Tømmeret i Løbet af Aarhundreder er bleven saa tørt, at det fænger som Svovlstikker. Til de mange Forandringer i Slottets Indre, da Frederik den Syvende tog Bopæl derude, hørte ogsaa Omdannelsen af et stort Gemak, bestemt til at optage Kongens bekendte Samling af nordiske Oldsager. Der var i dette Gemak anbragt to Kaminer, den ene, som var gammel, bar Frederik den Syvendes Navnetræk, og den nyopførte — Grevindens; men Bygningsinspektør Friis havde gjort opmærksom paa, at man maatte fyre varligt i den sidste, da den ikke var fuldstændig udtørret. Da Kongen imidlertid med sin sædvanlige Utaalmodighed ønskede at tage Gemakket i Brug, fik Livskytten, Jørgensen, Ordre til at fyre i begge Kaminer, for at Gemakket kunde blive tørt.

Aftenen før Branden, da Kongen og Grevinden havde trukket sig tilbage, sad min Svigerfader og talte med Frøknerne Ahrens og Dreyer, der var ansatte som Grevindens Hofdamer. Man havde allerede i nogen Tid mærket Lugt af Røg; men dette var ikke noget usædvanligt paa Slottet, især naar Stormen fejede hen over det. En Skovfoged, som boede i Nærheden, havde lagt Mærke til, at Allikerne, som ellers i talrige Skarer forsamlede sig paa Slottets Tag, kredsede omkring uden at tage Sæde, og en Lakaj, som var faldet paa Parketgulvet oppe i Gemakket, havde følt, at Gulvet var varmt, uden at han dog havde ytret sig til nogen derom. Den svedne Lugt førte imidlertid Talen hen paa Ildebrand, og Damerne drillede min Svigerfader med, at hvis Slottet brændte, vilde han næppe komme for at vække dem. Han bemærkede dertil, at han som Søofficer, var vant til at vaagne hver Nat ved Hundevagtstiden, og at han ganske sikkert nok skulde vække Damerne, hvis der skulde indtræffe noget. Kort efter skiltes det lille Selskab, og hver gik til sit.

Henad Morgenstunden vaagnede min Svigerfader og fandt Værelset fuldt af Røg, men antog, at den kom fra Kakkelovnen, hvor der hver

Morgen blev fyret Klokken syv. Til hans Forbavselse viste Uhret imidlertid tre, Kakkelovnen var iskold, og nu først gik det op for ham, at en stor Fare truede baade Kongen og Slottet. I største Hast fik han de nødvendigste Klædningsstykker paa; men da han kom ned i den Korridor, der førte forbi Billardsalen, blev Røgen saa tæt, at han kun kunde komme frem ved at krybe paa alle fire, og fra Billardsalen hørte han en buldrende Lyd, som om en Dampmaskine arbejdede der inde. Det lykkedes ham imidlertid at faa et Par Vinduer ud til Gaarden op og allarmere Vagterne, og nu ilede han op og vækkede Damerne, som atter lod Brandbudskabet gaa videre til Kongen og Grevinden.

Da min Svigerfader vilde vende tilbage for at klæde sig ordentlig paa, spærrede Røgen ham al Vej. Hans Tjener, som havde forsøgt at pakke hans Garderobe ned i en stor Fodpose, maatte lade denne i Stikken for at redde sit Liv, og kort efter styrtede Loftet med den brændende Kamin ned i Billardsalen, og Slottet var dødsdømt.

I Kongens Værelse traf min Svigerfader Kabinetssekretær, Etatsraad Trap og dennes Tjener i Færd med at redde Rigsseglet og de vigtigste Dokumenter. Kort efter traadte Kon-

gen ind og spurgte, om der var Fare paa Færde; men et Glimt paa Ruderne viste, at Luerne alt slog ud af Vinduerne, og snart efter gjaldt det om at redde Livet, thi Røgen blev med ét saa utaalelig, at man maatte se at komme ud i det fri.

Imidlertid havde Budskabet om Branden naaet Hillerød, hvor man øjeblikkelig gjorde alt for at komme Slottet til Hjælp; men den, der kender Brandredskaberne paa Landet og i vore Smaabyer, véd bedst, hvad en saadan Hjælp har at betyde. Sprøjterne var smaa og gamle, Slangerne altfor korte til at naa op til Slottets Tinder, og, endskønt Slottet ligger midt i en Sø, var Vandforsyningen yderst vanskelig, da alt var tillagt med Is og Vinternatten bidende kold. Vandet frøs i Sugeværket, sprængte den ene Slange efter den anden, og under denne haabløse Kamp bredte Luerne sig med rasende Voldsomhed videre og videre, saa at det nu kun gjaldt om at redde saa meget som muligt af Slottets historiske Møbler og Malerier.

En Sadelmagersvend, som arbejdede paa Slottet, kastede først Malerierne med deres Rammer ned i Gaarden, hvor Kongen opbragt raabte til ham, at han strax skulde komme ned. Den dristige Redningsmand blev imidlertid deroppe,

og da der snart kom kyndig Hjælp, blev Lærrederne skaarne ud af Rammerne, og det lykkedes saaledes at redde en Del af de værdifuldeste Malerier, men desværre gik største Parten til Grunde, da Ilden med stedse voxende Heftighed forplantede sig til alle Slottets Fløje. Nu stræbte enhver at redde, hvad han tilfældig kunde faa fat paa, og saaledes skete det, at min Svigerfader kom ind i et Gemak, hvor Kristian den Fjerdes »Skrivekontor« stod. Det var et kostbart Møbel, bestemt til at klappes sammen og med mange kunstige, mekaniske Indretninger. Skønt min Svigerfader ikke havde Idé om dets Konstruktion, lykkedes det ham dog ikke alene at faa det gamle Møbel lukket, men ogsaa reddet. Hvorledes han bar sig ad dermed, og hvorledes han fik det bragt helt ned i Gaarden, kunde han senere slet ikke forklare, men reddet blev det og har nu faaet sin Plads paa Rosenborg.

Oppe fra et af Taarnene hørte man pludselig en jamrende Tuden, det var Ridejunker Schøllers Hund — et prægtigt Dyr, som man havde glemt deroppe. Gehejmeraad Traps Tjener, Jensen — senere vel kendt fra Professor Gruts Klinik — banede sig trods Ild og Røg

Vej op til Taarnkammeret, reddede Hunden og et Par prægtige Stager, som hørte til Sølvkammeret.

Under alt dette stod Kongen i Slotsgaarden, i Begyndelsen rolig og fattet, senere rasende over den usle Tilstand, hvori alle Brandredskaberne fandtes. Hans Vrede vendte sig mod Brandvæsenets Øverstkommanderende; men Kongen burde ved denne Lejlighed have betænkt, at Slottets egne Brandredskaber var i højeste Grad mangelfulde, og at Kongen var den, som først og fremmest burde have sørget for, at disse var i god Stand.

Grevinden, som var ført over i Slotsforvalterens Bolig, jamrede og græd, idet hun stadig befalede, at man skulde redde hendes kostbare Flygel. Ikke et Øjeblik tænkte hun paa, hvilke uvurderlige historiske Skatte de graadige Luer nu fortærede; i hendes Tanker spillede dette moderne Instrument Hovedrollen, og man gik da ogsaa i Gang med at redde det. Til alt Uheld blev det siddende fast i en af Slottets Vindeltrapper og spærrede derved Adgangen for de Redningsmænd, som stadig i større Antal ilede til.

Endnu stod Kirken og Riddersalen urørt, og man var i fuld Gang med at fjerne alle de Kostbarheder, som denne mindeværdige Kirke inde-

holdt. Midt under disse Redningsforsøg styrtede Kamgavlen ned over Taget, knuste dette tilligemed Riddersalens Loft og faldt derfra som en glohed Masse ned over Kirkens Gulv. Herved blev to eller tre af Redningsmandskabet begravede under de hede Grusmasser, og man havde det forfærdelige Syn at se disse ulykkelige, halvt skoldede halvt stegte raabe om Hjælp, indtil Skrigene hendøde i en hæs Rallen, som forkyndte, at deres Lidelser var endte.

Henad Morgenstunden var Kristian den Fjerdes prægtige Kongeborg kun en sodet, rygende Ruin, og Kongen rejste opad Formiddagen med Grevinden og Hofpersonalet til Kristiansborg, hvor han indtil videre tog Sæde. I Kjøbenhavn var alt i den højeste Bevægelse, de vildeste Rygter gennemkrydsede Staden. Forbitrelsen mod Grevinden, hvem man strax tillagde Skylden for Branden, voxede Dag for Dag og gav sig endelig Udslag i en fortsat Række Gadeoptøjer, som til Slutning truede med at udarte til Revolter; men inden jeg skildrer disse Begivenheder, maa jeg med et Par Ord omtale de Hovedpersoner, mod hvem Folkestemningen i de Dage var rettet.

Allerede som Prins havde Frederik den Syvende tildraget sig den offentlige Opmærksomhed paa en saadan Maade, at man tvivlede om,

han var skikket til at blive Kristian den Ottendes Efterfølger, hvortil han heller ikke selv følte synderlig Lyst. Det vil for kommende Historieskrivere blive vanskeligt at skildre Frederik den Syvendes sande Karakter, thi den var saa lunefuld og vexlende, at han mange Gange syntes slet ikke at være en og samme Person. Forklaringen hertil maa vel især søges i den aandelige Arv, han havde modtaget fra sine Forældre, foruden at han var sidste Skud af en Kongestamme, hvori Degenerationens Lov mere og mere kom til Syne. Af sin Faders mange fortræffelige Egenskaber havde han egentlig kun arvet én — Lysten til at beskæftige sig med Danmarks Fortidshistore, forbunden med en betydelig Samlerlyst, som han tilfredsstillede ved talrige Udgravninger rundt om i Riget.

Det uvisse og spændende, som er forbunden med den Slags Efterforskninger, lokkede ham maaske mere end Studiet selv, ligesom han i høj Grad yndede det Friluftsliv, som Aabningen af disse Gravhøje og Jettestuer medførte. Derimod manglede han Kristian den Ottendes Sans for Videnskab og Kunst, hans Lærdom og Skønhedssans, og kun Kristian den Ottendes Vaklen og Mangel paa Mod under farefulde Omstændigheder havde han faaet i Eje.

Langt mere havde han derimod taget i Arv efter sin Moder, den bekendte Prinsesse Charlotte af Mecklenborg Schwerin, en ung Prinsesse, opdraget ved et lille, depraveret tysk Hof, smuk men fuld af excentriske Luner og erotiske Passioner. De sidste fik strax et Udslag i det Forhold, hvori hun kom til sin Sanglærer, Franskmanden Dupuy, den bekendte Komponist til »Ungdom og Galskab«, hvori Prinsessen jo ogsaa var en Mester. Dette Forhold antog lidt efter lidt en saa intim Karakter, at en Skilsmisse blev nødvendig. Hun forvistes fra Kjøbenhavn til Horsens, hvor hun levede i en Række af Aar, førende sin egen Hofstat paa en saadan Maade, at det blev forbudt hende at se sin Søn, som paa sin Side var meget forbitret over dette Forbud, saa meget mere som jo Frederik den Sjette ved sit Forhold til Grevinde Dannemann ikke syntes at burde være hans Lærer i Moral.

Efter et længere Ophold i Horsens, hvor Prinsessens Liv mere og mere antog en forargelig Karakter, rejste hun til Italien, hvor hun som saa mange af den Slags Kvinder blev greben af religiøse Sværmerier, som endelig førte hende i Armene paa Katolicismen.

Uagtet den unge Prins saaledes levede adskilt fra sin Moder, bevarede han dog stadig

en sønlig Kærlighed, som gør ham al Ære, men som tillige fyldte hans Sind med en vis Trods og Bitterhed, der atter gav sig Udslag i allehaande Udskejelser, saa at man troede det nødvendigt at fængsle ham ved Ægteskabets Baand. Kun atten Aar gammel blev han forlovet med Frederik den Sjettes yngste Datter, Vilhelmine, og for at faa mere Skik paa ham, besluttede man at lade ham rejse udenlands først til Genf, hvor han opholdt sig et Aars Tid for at »studere«, og senere til Italien. Efter Prins Kristians Ønske ledsagedes han paa denne Rejse af Grev Rantzau-Breitenburg, en kundskabrig Mand af ædel Tænkemaade, velskikket til at være Prinsens Ledsager og Læremester.

Imidlertid syntes hverken Forlovelse eller Ophold i fremmede Lande at lægge mindste Baand paa den unge Prins, som tværtimod ved mange Lejligheder opførte sig paa en saadan Maade, at Grev Rantzau i sine Erindringer betegner denne Rejse som sine Lidelsesaar, hvor han kun saae hen til ét Maal, at den snarlig maatte faa Ende.

Med Prinsens Studier gik det kun smaat, thi han manglede efter sin Læremesters Forsikringer al Sans for boglig Lærdom, var flygtig, ustadig, adspredt og gav sig ofte midt i Ti-

merne til at fortælle saa taabelige Historier, at man næsten maatte tvivle paa hans Forstand. I Genf synes han navnlig at have drevet Bueskydning og Kapsejlads, hvorom to Medaljer vidne, som endnu opbevares i den kongelige Mønt- og Medaillesamling. Han var ligeledes Elsker af Musik og vilde endog ved enkelte Lejligheder optræde som Sanger, hvilket Grev Rantzau dog til Prinsens store Misnøje vidste at forhindre.

Efter hans Hjemkomst fandt Formælingen Sted med stor Pragt paa Kristiansborg, ved hvilken Lejlighed »Elverhøj« blev opført for første Gang, uden dog at gøre synderligt Indtryk paa det tilstedeværende fornemme Publikum. Forhaabningerne om, at Prinsens Liv nu skulde tage en anden Retning, blev desværre skuffede, idet han allerede nu gjorde Bekendtskab med en af det kongelige Theaters Figurantinder, som foruden at figurere paa Theatret ogsaa var en stadig Gæst ved de natlige Orgier, der efter Forestillingens Slutning holdtes paa Gethuset hos General Rømeling. Grev Rantzau søgte forgæves at faa ham bort fra denne farlige Forbindelse, som i høj Grad harmede Frederik den Sjette, medens den støttedes af Prins Kristian, der endog paatog sig at besørge Prinsens Breve

til den omtalte Dame, skønt al Korrespondance med hende var bleven ham forbudt. Grev Rantzau fortæller, hvorledes Prins Kristian — senere Kristian den Ottende — spadserede op og ned i Gemakket, medens Sønnen forfattede Brevet og rolig stak det i Lommen, skønt Grev Rantzau mindede ham om Frederik den Sjettes bestemte Forbud.

Som et Exempel paa Prinsens Tankegang og Lyst til det eventyrlige anfører Grev Rantzau, at Prinsen under et Ophold paa Louisenlund forfærdede Prinsesserne ved at fortælle, at han havde omgivet Slottet med bevæbnede Mænd, som skulde trænge ind og dræbe dem alle, hvorefter han selv i Spidsen for denne Hærskare vilde drage til Kjøbenhavn og proklamere Republiken. Det syntes, som om allehaande Stumper af historisk Kundskab var løbet ham rundt i Hovedet ved denne Lejlighed, men han optraadte saa sikkert med sine Paastande, at man fandt det nødvendigt at meddele dem til Frederik den Sjette, som fra nu af besluttede at fjerne ham fra Kjøbenhavn.

Hertil var der saa meget mere Grund, som hele hans Forhold til Prinsesse Vilhelmine havde antaget en Karakter, der for hende gjorde ethvert videre Samliv umuligt. Paa et Bal hos den rus-

siske Gesandt opførte Prinsen sig paa en saadan Maade, at det blev nødvendigt at fjerne ham, og i Vognen insulterede han Prinsessen, som næste Morgen anmodede sin Fader om Skilsmisse, der blev ordnet paa den Maade, at Prinsen skulde have en rigelig Apanage, hvormed han var saa yderlig fornøjet, at han underskrev Skilsmisseakten uden at høre paa de efterfølgende Paragrafer. Han maatte derefter foretage en Rejse til Island, men heller ikke dette Lands kølige Luft kunde svale de Tilbøjeligheder, der gærede i Prinsens Sind, saaledes som de efterfølgende Begivenheder viste.

Efter sin Hjemkomst fra Island forsattes han først til Fredericia, og ved Kristian den Ottendes Tronbestigelse blev han udnævnt til General for Nørrejylland og Guvernør for Fyn, og tog som saadan Ophold paa Odense Slot. Da Prinsens Extravagancer ogsaa fortsattes her, besluttede man paany at indelukke ham i Ægteskabets Bur, og i 1841 aabnede Kristiansborgs Porte sig atter for et ungt Ægtepar, idet Prinsen førte sin Brud, Prinsesse Mariane af Mecklenburg-Strelitz til Brudeskammelen.

Skønt jeg dengang kun var sex Aar gammel, husker jeg dog endnu, hvorledes jeg tittede ud gennem Slottets Vinduer og beundrede det pragt-

fulde Optog, der paa rødt Klæde bevægede sig fra Holmens Bro til Slottets Kongeport, hvor det forsvandt, medens jeg for første Gang i mit Liv stiftede Bekendtskab med Champagne. Kjøbenhavnerne jublede ved denne Lejlighed som sædvanligt, Byen var illumineret, og Folket stod i tætte Klynger for at betragte Slottets oplyste Vinduer, hvorfra Musiken brusede ud over den gamle Slotsplads.

Man mente almindelig, at Prinsen nu for Alvor vilde falde til Ro, men ogsaa dette Haab blev sørgeligt skuffet. Prinsesse Mariane, der af sin Samtid skildres som en elskværdig og nobel Karakter, kunde ikke finde sig i sin Fjernelse fra Hjemmet og mindst af alt i de lunefulde Tilbøjeligheder, der endnu besjælede hendes Gemal. Tre Aar efter sit Ægteskab forlod hun Kjøbenhavn for at drage til sit Barndomshjem, hvor hun forblev, og i 1846 opløstes Frederik den Syvendes andet Ægteskab, der lige saa lidt som det første havde skaffet Landet en Tronarving.

Til sin Fader, Kristian den Ottende, kom Prinsen i disse Aar i et spændt Forhold, idet han misbilligede den altfor store Føjelighed, som Kongen viste lige overfor Slesvigholstenernes Fordringer, og da det aabne Brev om

Arvefølgen, som udstedtes paa Sorgenfri, vakte Uro i Hertugdømmerne, tilbød Prinsen at kue enhver oprørsk Bevægelse, naar man blot vilde sende ham derover i Spidsen for et Par Regimenter. Heldigvis blev Experimentet ikke foretaget, og først da Kristian den Ottende døde, fik Frederik den Syvende Lejlighed til at kue den oprørske Bevægelse, men rigtignok ikke i Spidsen for de Regimenter, som han overlod sine Generaler at føre.

Da Preusserne havde besejret Franskmændene ved Sedan, telegraferede Kejser Wilhelm de bekendte Ord: »Hvilken Vending ved Guds Førelse«, og de samme Ord kunde man passende anvende om de første Aar af Frederik den Syvendes Regering. Den unge, excentriske Prins begyndte sin Regering med at hæve alle de Pressesager, der var anlagte under Faderens Regimente, gav Folket den længe attraaede Frihed ved Juni-Grundloven og førte en treaarig Krig, ikke alene mod Oprørerne men ogsaa mod det samlede Tyskland, en Krig, der ganske vist ikke førte til noget positivt Resultat, men som dog var fuld af Hædersdage og lysende Minder baade for Hæren og den danske Nation. Intet Under at man derfor saae gennem Fingre med Kongens mindre heldige Sider og navnlig

med hans vedvarende Forhold til den Kvinde, han senere adlede under Navn af Grevinde Danner, for endelig at tage hende til sin Hustru trods Regeringens og Folkets bestemte Modstand og Uvilje.

Grevinde Danner var som bekendt en uægte Datter af Kjøbmand Køppen og en Jomfru Rasmussen og fødtes i Kjøbenhavn 1815, hvor hun i Daaben fik Navnet Louise Christine. Femten Aar gammel blev den unge Pige efter at have gennemgaaet det kongelige Theaters Danseskole, ansat ved Balletten.

Hun maa allerede dengang have haft fremtrædende Tendenser, og hendes egentlige Valgsprog: »Man er paa den Plads, hvor man selv sætter sig«, synes allerede at have ytret sig i en ung Alder; thi naar Korene skulde instrueres, vidste hun altid at tiltvinge sig Plads i første Række, hvor hun jævnlig af Bournonville blev opfordret til hellere at virke som Baggrundsfigur. Da hun en Dag irriteret spurgte, hvorfor hun ikke maatte komme i første Række, svarede Bournonville paa sin sædvanlige frimodige Maade: Det skal jeg sige Dem, Jomfru Rasmussen, det er fordi Deres Ansigt skader Ensemblet. Hun har næppe glemt Bournonville dette; men Ordene selv syntes at være udvi-

skede af hendes Erindring, da Naadens Sol og Prinsens Øjne faldt paa hende.

Mænds Passioner for Kvinder er lige saa ubegribelige som Kvinders for Mænd, og hvad der hos hende i saa mange Aar stadig fængslede denne ustadige Prins er ikke let at sige; thi fraregnet en yppig og smuk Figur var hun alt andet end skøn. Hendes Ansigt var stort og fladt, af en særegen plebejisk Type, og hvad hendes aandelige Fortrin angaar, var der intet, som hævede hende over det almindelige. Rømeling kaldte Theatrets Figurantinder for sine smaa Kanaljer og lod flere af dem male i Arbejdsdragt, hvilket var saare let for Maleren, da han derved slap fri for Toilettet. Til disse vingeløse Sylfider hørte dengang Jomfru Rasmussen, og det maa vel nærmest antages, at Forholdet er begyndt som et rent sanseligt, for senere at slaa over til Venskab og endelig til Ægteskab. I flere Aar virkede hun saaledes i Ballettens Tjeneste, indtil hun i 1842 ved et kongeligt Reskript afskediges fra Theatret, hvis Direktør var den senere Overhofmarschal Levetzau. Hun glemte vistnok heller ikke ham, thi da hun en Snes Aar efter som Kongens Gemalinde kørte over Kongens Nytorv og mødte Levetzau, lod hun Vognen holde, vinkede ad ham og rakte

ham Haanden til Kys. Det maa have været haardt for Levetzow, der kendte hende saa godt fra — bag Kulisserne.

Efter sin Fjernelse fra Theatret indgik hun Forbindelse med Bogtrykker Berling, med hvem hun havde en Søn Frederik Carl Christian Louis Berling, født 5. Juni 1841 i Flakkebjerg og døbt d. 22. s. M. i Flakkebjerg Kirke. Senere etablerede hun ved Berlings Hjælp den bekendte Modebutik i Vimmelskaftet, hvor Folk stimlede sammen om en Drejedukke, der dengang var noget ganske nyt for de gode Kjøbenhavnere.

I denne Periode fornyede hun Bekendtskabet med sin kongelige Velynder, og Berling blev ikke det allermindste jaloux, da Kongen førte sin Ungdoms Elskede til Frederiksborg. Her kundgjorde han i 1849 Ministeriet, at det var hans Vilje at ægte hende under Navnet Lehnsgrevinde af Danner, men Ministeriet vægrede sig paa det bestemteste og henviste til de Vanskeligheder, der vilde opstaa for Arvefølgen, da Kongen ved at indgaa et saadant Ægteskab afskar enhver Forhaabning om at skaffe Landet en Tronarving.

Dengang faldt Frederik den Syvende til Føje, men den 7. August 1850 gik han bag om Ministeriets Ryg, og paa denne Dag viede Sjællands

Biskop Kongen og Grevinde Danner i den samme Frederiksborg Kirke, som ni Aar efter var en rygende Ruin. Det var en Sorgens Dag for alle, der virkelig elskede Frederik den Syvende, og flere af Kongens Følge blændedes af Taarer under Vielsen. Men Grevinden gav om Aftenen en Fest for Slottets underordnede Personale, der i den Anledning bar et af hende skænket Mindetegn, som bestod i en ensidet Sølvmedaille, hvor man under en lysende Sol saae to Skjolde. Til venstre det danske Vaaben med Kongekronen, til højre Grevindens — en sølverne Lilje paa blaat Felt, og begge Vaabnene omkransedes af to forneden sammenslyngede Laurbærgrene.

Dette Mindetegn blev oprindelig bestilt i Kjøbenhavn, men da ingen Gravør kunde paatage sig Arbejdet, blev det udført i Berlin og kom derved til at mangle Grevindens Valgsprog: »Ma fidélité est ma gloire«. Jeg har tidt lagt Mærke til, at baade Konger, Paver og Kejsere har anlagt et Valgsprog, der i Regelen betegner netop de Egenskaber, de mangler; men at træffe det saa nøje som her, var det Grevinde Danner forbeholdt.

Det Liv, der nu udfoldede sig paa Kristian den Fjerdes Borg, var af en saa ejendommelig Natur, at man ikke kan fortænke adskillige af

Kongens Omgivelser i, at de optegnede de mærkeligste Begivenheder enten som Notitser eller i Form af Dagbog. Min afdøde Svigerfader efterlod en saadan, men da den kom mig i Hænde, havde han, som i alle Henseender var en Gentleman, inden sin Død i Karlsbad bortskaaret og brændt alt, hvad der hørte til Kongens og Grevindens Person. Ogsaa en anden af Kongens Adjutanter, Kammerherre Fritz Blücher, havde ført en Dagbog, men da jeg paa min Tantes, Fru Mathilde Bechs Opfordring tog til Taarnborg for at hjælpe hende med at ordne Blüchers Papirer, havde hun allerede brændt denne Dagbog, og kun hans Jagtprotokoller fortalte om, hvor mange Ræve han i Tidens Løb havde fældet. Naar jeg alligevel i det følgende kan fortælle adskillige karakteristiske Træk om Livet der ude, skyldes dette ikke min Svigerfader, som jeg aldrig har kendt, men Meddelelser fra adskillige af de Mænd, som dengang færdedes omkring Kongens Person, og med hvem jeg senere i mit Liv havde den Glæde at gøre Bekendtskab.

Som man kan tænke sig, førtes der ikke paa Frederiksborg noget egentligt Hof som under Kristian den Ottende, men snarere et Slags Herregaardsliv med Udflugter til Vogns og til Hest,

med Fisketure, Billardspil og muntre Aftengilder, som ikke sjældent antog en temmelig overstadig Karakter, især naar Kongen havde indbudt visse af Frederiksborgs Borgere, der var bekendte for at kunne tage en ordentlig Tørn i Kampen mod Bacchus.

Til disse Fornøjelser sluttede sig saa mere alvorlige Sysler i Form af Udgravninger, saaledes ved Asserbo og Søborg Slots Ruiner. Kongen viste stor Interesse ved disse Arbejder, men havde tillige den Tro, at han selv var en betydelig Arkæolog, og dette førte ham af og til i Kontroverser med Worsaae, som næsten altid ledsagede ham ved slige Lejligheder. Da man saaledes en Dag havde udgravet en Kæmpehøj, ytrede Kongen, at de deri fundne Sager maatte være fra Stenalderen, medens Worsaae hævdede, at de tilhørte den yngre Jernalder. Da Worsaae ikke vilde forandre sin Mening trods Kongens Protester, vilde Frederik den Syvende vise, at han dog havde Ret og lod den næste Morgen tidlig i al Hemmelighed nedgrave et Par Stenkiler i Gravhøjen. Da man nu stødte paa disse, udbrød Kongen triumferende: Saa fik jeg dog Ret; men Worsaae tog Stenredskaberne, saae paa dem og sagde: Disse Kiler hører slet ikke til denne Høj. Hvoraf véd Du det?

spurgte Kongen. Jo—o, for de er ganske tørre, og hvis de havde ligget længe i Jorden, vilde Fugtigheden have gjort dem slibrige; de maa derfor være nedgravede senere. Kongen svarede intet, men ved Frokosten lod han Worsaae tage Plads ved Siden af sig og hældte af og til, naar Worsaae ikke saae det, Cognak i hans Øl. Min Svigerfader, som sad ved Siden af Worsaae, bemærkede dette, byttede Glas med ham og hældte Blandingen paa Jorden; men da Kongen ikke kunde faa Bugt med Worsaae, sagde han pludselig: Lad os drikke et Glas sammen paa Kilernes Sundhed, eller Sandhed, svarede Worsaae smilende. Kongen saae vist paa ham, fyldte saa hans Ølglas med Cognak og sagde: Drik ud. Worsaae tømte Glasset uden at sige et Ord og steg muligvis derved i Kongens Agtelse.

En anden Gang, da Kongen besejlede Søerne oppe ved Skanderborg, paastod Worsaae, at der maatte findes Oldsager paa de smaa flade Holme, man kom forbi, og da Kongen spurgte hvorfor, svarede Worsaae, at man jævnlig fandt Stensager paa slige i vore Ferskvandssøer opdukkende Holme.

Saa kan Du jo se at finde nogen, sagde Kongen, og derpaa satte han Worsaae i Land

og sejlede videre. Da Kongen henad Eftermiddagen kom tilbage, rakte Worsaae ham to smukke Pilespidser tillige med nogle Flintflækker, og Kongen udbrød: Ja Worsaae vil jo altid have Ret, men det ærgerligste er, at han faar det.

Ogsaa vore gamle Kirker undersøgte Frederik den Syvende af og til, og især gav Kongegravenes Aabning i Ringsted værdifulde historiske Resultater. I den Anledning skrev Molt Wengel en Vise, der begyndte saaledes:

> Og Kongen drager til Ringsted
> hen for at grave,
> og med ham følger hans lærde Mænd
> for at gabe.
> Og Bønderfolk til Hest med Fakler
> gjorde hele Vejen Spektakler —
> ja hele Vejen Spektakler.
>
> Og først saa grov de Knud Lavard op,
> der var inte
> mindste Spor af Radens Krop
> til at finde.
> De var nok gaaet forkert i Byen,
> for han skal ligge et Steds i Fyen,
> ja der ovre i Fyen.

Visen vedblev nu paa den kaadeste Maade at harcelere med de forskellige Gravaabninger,

men da den var morsom, gik den ind i Folket og blev sunget allevegne. En Dag fik Mantzius en Tilsigelse om at møde paa Frederiksborg og blev modtaget af Kongen med de Ord: Der er nok skrevet en Vise om os.

Mantzius blev noget befippet, men kunde ikke nægte Faktum.

Ja, har Du hørt den, saa kan Du vel ogsaa synge den, sagde Kongen. Lad mig høre den.

Mantzius gjorde forskellige Undskyldninger, men da Kongen blev ved sit Forlangende, tog han Mod til sig og sang Visen med al Bravour, saa Kongen rystende af Latter sagde: Den har han fortjent et Ridderkors for, men det fik han dog ikke.

Frederik den Syvende var trods sine Fejl i Regelen særdeles godhjertet, nobel og gavmild, aldeles det modsatte af Grevinden. Den, der én Gang havde vundet hans Tillid og Agtelse, kunde være vis paa at beholde den, og kom han paa en eller anden Maade i Forlegenhed, var Kongen den første til at hjælpe ham ud af den. Min Svigerfader var Adjutant hos Frederik den Syvende, medens han endnu var Prins, og førte som Søofficer hans Kutter, med kvilken Prinsen af og til gjorde længere Lystfarter. Tilsøs var Kongen ingen Helt, og naar Vejret blev

uroligt, forlangte han altid, at man enten skulde søge Havn eller komme i Læ, og naar dette ikke lod sig gøre, gik han tilkøjs for ikke at være Vidne til Elementernes Kamp. Det gør derfor næsten et komisk Indtryk, naar Kaalund i et Digt til Frederik den Syvende skildrer ham som en anden Kristian den Fjerde, kommanderende paa Skibets Dæk blændet af Havets salte Sprøjt; thi for dette gik Kongen altid af Vejen.

Ved en saadan Lejlighed maatte min Svigerfader i al Hast stikke Ankeret fra sig og kunde ikke senere finde det. Da han ikke vilde melde Prinsen dette, anskaffede han paa egen Bekostning et Anker; men i et Brev, jeg har liggende om den Sag, ser jeg, at Prinsen alligevel fik det at vide og skriver: Hvorfor Pokker købte Du det Anker til Kutteren, tror Du ikke, jeg har Raad til at betale det.

En Dag bad Kongen min Svigerfader om at vise ham et Par Udfald i Hugning og stillede sig selv foran ham for at parere. Ved det første Udfald røg Klingen ud af Fæstet, fór over Kongens Hoved og borede sig ned i Gulvet. Min Svigerfader blev ligbleg, men Kongen sagde blot: Din Sabel duer jo ikke, der har Du min i Stedet for.

Lige saa heldigt gik det ved en anden Lejlighed. Kongen, som yndede gamle Vaaben, havde faaet en Armbrøst fra Middelalderen med tilhørende Dunkraft. Da man viste ham, hvorledes den skulde anvendes, lagde Kongen en Jernbolt i Løbet og sigtede mod Døren. Uagtet denne var af massivt Træ, fløj Bolten igennem den som en Geværkugle og hvinede gennem Forgemakket, hvor de to Gardister holdt Vagt. Armbrystbolten var gaaet forbi begges Hoveder uden at berøre dem; men fra den Dag skød Frederik den Syvende ikke mere mod Dørene i Slottet.

Men fik Kongen ofte Gaver, saa yndede han ogsaa at give igen, dog gjorde han tidt dette paa en saa snurrig Maade, at det vakte almindelig Opmærksomhed. Da der saaledes fra Ægypten var kommen en Slags Gesandt i Form af en Pascha, spurgte Kongen sine Omgivelser, hvorledes dette Sendebud saae ud, og da man fortalte ham, at Ægypteren var korpulent, spurgte Kongen: Er han da tykkere end jeg?

Ja—a, meget tykkere.

Saa skal han, min Salighed, ogsaa have Elefantordenen, sagde Kongen.

Frederik den Syvende bundede ikke dybt i historisk Kundskab, og han blev derfor meget

forbavset over at høre, at Pius den Niende i sin første Ungdom under Navn af Mastai-Ferretti havde aspireret til Kavaleriofficer. Da vedkommende fastholdt sin Paastand, sagde Kongen: Saa er det bedst, han faar et af Livgardens Kyrasser til Erindring. Da saa Baron Iver Rosenkrantz kom til Rom med Kyrasset og fik Audiens hos den ærværdige Pius den Niende, overrakte han Kongens Gave, som blev modtaget tilsyneladende venligt; men derefter holdt Paven paa Fransk en lille Tale, som var af den Natur, at Baronen ved sin Hjemkomst ytrede, at han aldrig havde været saa rød i Hovedet, som da han gik ud af Bramantes Gaard, og det vil sige ikke saa lidt; thi det var ikke for intet, at han til daglig hed den røde Baron.

Med sit Ydre var Kongen, naar han ikke var i Uniform, temmelig forsømmelig, navnlig hvad Renlighed angik; thi han havde en saadan Antipati for at vaske sig, at hans Kammertjener, Kammerassessor Løitved, næppe kunde faa ham dertil. Naar Kongen kom hjem fra Jagt- eller Rideture, skiftede han ikke Dragt, gjorde ikke Toilette, men satte sig tilbords lige saa snavset, som han var. Dette var til stor Gene for Hoffets Kavalerer, som jo gerne vilde gøre Toilette og derfor maatte skynde sig over Hals og Ho-

ved; thi naar Kongen var sulten, holdt han ikke af at vente.

Da min Svigerfader alligevel en Dag kom forsent til Taflet, fik han en Reprimande derfor, og da han bemærkede, at han dog maatte møde anstændig til Taffels, svarede Kongen: Naar jeg ikke gør det, behøver Du det heller ikke.

Ved disse Tafler gik det undertiden meget muntert til, især naar Grevinden ikke var tilstede, men var hun det, og havde hun været i Uenighed med Kongen, vidste denne altid at hævne sig paa en eller anden Maade. Han kneb hende da gerne haardt i Armen og sagde: Lad gaa videre, og nu fortsattes Knibningen Bordet rundt, indtil den naaede Kongen, som naturligvis blev knebet meget lempeligt. En Dag, da min Svigerfader tilfældigvis havde faaet Plads ved Siden af Grevinden, fik Kongen i Sinde at sætte ham i Forlegenhed og kneb derfor sin Sidemand til venstre med de Ord: Lad gaa videre. Dette skete, og alle var i spændt Forventning om, hvorledes det vilde gaa min Svigerfader, som jo vilde blive nødt til at knibe Grevinden. Han sad ganske rolig, indtil Raden kom til ham, saa rejste han sig op og raabte med Kommandostemme: Klar til at vende! og dermed gav han sin Sidemand til højre Knebet

tilbage, som saa atter naaede Kongen, der morede sig meget over denne Afgørelse.

De talrige Fisketure paa Frederiksborg Sø interesserede Kongen i høj Grad, men var til liden Glæde for hans Omgivelser, som maatte ligge mange Timer i aaben Baad i stegende Solhede, uden anden Beskæftigelse end at spidde Orme for at hale en Skalle eller i det højeste en stakkels Aborre op. Kongen var derimod i allerhøjeste Grad passioneret for dette Dagdriveri og kunde ikke forstaa, at man kedede sig derved. Paa saadan en rigtig varm Sommerdag var de andre nær ved at falde i Søvn, og dette hændte virkelig for Livlæge Lund, der sad forude i Baaden. Da Kongen bemærkede dette, drog han med sin Snøre Lunds til sig, vinkede ad Livskytten og bandt derefter noget, som denne rakte ham, paa Lunds Snøre. Et Øjeblik efter slog han Livlægen paa Skulderen med det Udbrud: Pas paa, der er Bid! Lund fór op i Søvne, halede til af alle Kræfter, og til alles Forbavselse kom en mægtig Hummer op over Vandfladen. Livlægen gned sine Øjne og stirrede forbavset paa den, men Kongen raabte: Ja, Lund har, min Salighed, altid Held med sig, ikke alene kan han fange Hummer i

Frederiksborg Sø, men han faar dem oven i Købet kogte.

Naar Kongen derimod ikke fangede noget, blev han gnaven, og da Grevinden ved en saadan Lejlighed drillede ham ved at prale med, hvor mange Aborrer hun havde fanget, kastede Kongen en Skalle til hende med de Ord: Den skal Du have, fordi Du har forspildt mig mit Folks Kærlighed.

Denne Folkets Kærlighed var i Frederik den Syvendes første Regeringsaar sand og virkelig, men tabte sig ikke saa lidt ved Kongens Ægteskab og endnu mere, da man saae, at Grevinden efterhaanden fik Magt over ham. Ved de første Grundlovsfester, som ofte holdtes paa Eremitagen, var det bleven Skik om Aftenen at samles paa Kristiansborg Slots Ridebane for at bringe Kongen en folkelig Hyldest. Naar saa Hurraraabene lød, traadte Frederik den Syvende frem paa Altanen over Kolonaden, og naar Leveraabene hendøde, svarede han gerne med høj og kraftig Stemme: Tak, tak —! Gaa nu hjem og hils Eders Koner og Børn fra mig, og naar han saa slog ud med den hvide Rytterhandske, saae han virkelig kongelig imponerende ud, og der var Malm i den Stemme, der hilste et jublende Folk.

Men trods det, at Kongen og Folket saaledes tilsyneladende stod tæt sammen, kom Enevoldstankerne af og til frem hos ham paa en fuldstændig barok Maade, og han kunde da sige Ting, som maatte tages for Spøg, hvis man da overhovedet vilde tage det for noget.

Da Folket saaledes en Aften havde hilst paa Kongen, samledes der senere lidt efter lidt nye Flokke paa Ridebanen, og da disse ikke vidste, at Kongen allerede havde vist sig, vedblev de at raabe og skrige Hurra for at faa ham at se. Kongen havde imidlertid sat sig til Spillebordet, og da de stærke Raab endelig trængte ind i Gemakkerne, spurgte han ærgerlig om, hvad det Spektakel havde at betyde. Da det nu blev meldt ham, at hele Pladsen stod fuld af Folk, som paany vilde have ham ud, blev han utaalmodig og sagde til den jourhavende Adjutant: Gaa ned til Vagten og sig til Chefen, at han splitter mig det Pak med Bajonetterne.

Ja, men det er Folket, der vil bringe Deres Majestæt sin ærbødige Hyldest, svarede Adjutanten.

Naa, er det det, sagde Kongen, ja, saa kan Du bede ham om blot at bruge Kolberne.

Kongen, som var temmelig lavbenet og dertil meget korpolent, tog sig bedst ud til Hest,

Frederik den Syvende som Islænder.

og saaledes som Bissen har gengivet ham i sin Rytterstatue paa Kristiansborg Slotsplads, faar man et udmærket Billede af hans Person. Naar han var i Kjøbenhavn, gik hans Ridetur i Reglen over de nu forsvundne Volde, og naar man i det blanke Solskin saae ham sprænge frem med sin forgyldte, løvekronede Hjælm, fulgt af Hestgardere i deres funklende Kyrasser, var det et kongeligt Syn, som man ikke saa let glemte.

Da man for Færdselens Skyld havde nedrevet den ærværdige, gamle Nørreport, var der kommen et Gab i Voldlinien, som tvang Kongen til at ride ned ad den ene Voldbanke og op ad den anden. Han foreslog derfor, at Volden atter skulde sættes i sin gamle Stand, og da man søgte at overbevise ham om, at dette var ganske umuligt, fór han op og udbrød: Gabet skal lukkes, om det saa bliver med Hovederne af afgaaede Ministre. Heldigvis løste man Opgaven med at lægge en Jernbro over Gabet, og det liberal-nationale Ministerium tabte ikke Hovederne derfor.

Ude paa Frederiksborg kunde Kongen tumle sig friere, og her mødte han ofte ved sine Rideture og ved andre Lejligheder op i Dragter, som snart mindede om Kristian den Fjerde, i hvem han ligefrem havde forelsket sig, snart om

hans Islandsfærd. For at vise sig som Helten i denne, havde han anskaffet sig en lille, islandsk Hest, og naar Kongen med sin svære Skikkelse indhyllet i Kappe og med Kabuds paa Hovedet travede afsted paa sin Lilleput af en Ganger, stod mangen Bondemand stille, stirrede efter ham og kunde ikke ret faa i sit Hoved, at Kongen af Danmark kunde se saaledes ud.

OTTENDE KAPITEL

Grevinde Danner og hendes Omgivelser. — Hofhusholdningen. — Hertuginden af Wagrien. — Voxende Misstemning. — »Grevinden og hendes Søskendebarn.« — Nytaarsoptøjerne i Kjøbenhavn og deres Følger. — Ende paa Grevindens Historie.

NAAR man kender det danske Hofs Historie under Kristian den Syvende, kan man ikke lade være at finde visse Lighedspunkter mellem de Personer, der dengang bevægede sig paa Hirschholm og dem, der nu færdedes paa Kristian den Fjerdes gamle Slot.

Sans comparaison forresten mindede Berling, der nu var bleven Kongens Yndling og altformaaende Kabinetssekretær om Struensee, navnlig naar man tog hans Forhold til Grevinden i Betragtning, og Kongen havde med sine excentriske Ideer, sin Lunefuldhed, sin Mangel paa Viljekraft, sin Ulyst til alvorligt Arbejde ikke saa faa Lighedspunkter med Kristian den Syvende; men den onde Aand og den usynlige Haand, der trak i de skjulte Traade, var dog

først og fremmest Berling, der gennem Grevinden kunde sætte alt igennem hos Kongen, hvad han ønskede.

I de første Aar holdt Grevinden sig noget tilbage, det var ligesom hun maatte have Tid til at sunde sig paa al den Herlighed, hvori hun saa uforvarende, men ikke uforskyldt var kommen. Lidt efter lidt tog Lysten til at spille en Rolle dog Overhaand, og denne Lyst blev efterhaanden til en Lidenskab, som voldte baade hende og Kongen utallige Skuffelser og Ærgrelser, fordi hun skød langt over Maalet. Hvis hun som Kongens morganatiske Hustru havde hygget om ham med kvindelig Kærlighed og i tilbagetrukken Beskedenhed, vilde man endda have kunnet finde sig i det skete, men denne Stilling forstod hun slet ikke at indtage. Tværtimod søgte hun ved enhver Lejlighed at træde officielt frem for Folket sammen med Kongen, og gjorde det med en saadan Prætention, som var hun regerende Dronning. Hun viste sig saaledes ved hans Side paa Køreture, i Theatret, og naar Kongen modtog Besøg af fremmede Diplomater eller andre højtstaaende Personer, fik disse gerne af Kongen en Anmodning om at hilse paa Grevinden. I Reglen søgte vedkommende at trække sig ud af denne ubeha-

gelige Situation ved et eller andet Paaskud, som Kongen da tog meget unaadigt op, men dem som modtoges, forbavsede hun ved sit Konversationstalent og ved sine tilsyneladende mangesidige Kundskaber.

Hun havde i Tidens Løb, tildels ved sine Rejser uddannet sig i Sprog, talte Tysk og Fransk ikke saa daarligt, og hvad Kundskaberne angik, da havde hun tilegnet sig, hvad der ligger lige paa Overfladen, og naar hun alligevel kunde forbløffe ved sit Kendskab til rene Specialspørgsmaal, skyldtes dette mere hendes Snuhed end hendes Forstand. Da hun forud kendte de Personer, som skulde modtages, og tillige de særlige Fag, hvori de var bevandrede, lærte hun Dagen i Forvejen ved Hjælp af Konversationslexikon Detaillerne og vidste saa ved Audiensen altid at dreje Samtalen hen paa det indstuderede, som om det var noget ganske tilfældigt. Kongen, som ikke anede Kilden til hendes mangesidige Viden, beundrede højlig hendes Lærdom, og ikke stort bedre gik det mangfoldige af dem, som mere eller mindre blev tvungne ind i hendes Audiensgemak. Dog kunde det undertiden hænde, at Kundskabskilden stoppede, men med en stor og naadig Haandbevægelse afbrød hun da Foredraget med den Undskyldning, at Kon-

gen ønskede hendes Nærværelse og at hun derfor maatte fjerne sig.

Efterhaanden som hendes Lyst til at spille

Lehnsgrevinde Louise Christine af Danner.

en fremtrædende Rolle voxede, tiltog ogsaa Misfornøjelsen med disse Bestræbelser og fik naturligvis sit kraftigste Udslag i Hovedstaden, hvor baade Moralen og Intelligensen følte sig oprørte ved den officielle Stilling, hun lidt efter lidt

søgte at tiltvinge sig. Snu, som hun var, mærkede hun snart den Kulde, der efterhaanden lagde sit stivnende Isdække omkring hende, og da hun med Rette mente, at Temperaturen vilde tiltage i samme Forhold, som hun fjernede sig fra Hovedstaden, formaaede hun Kongen til at ledsage sig paa et Hyldingstog gennem de danske Provinser, for at hun saa senere kunde overrumple Hovedstaden med de Sejrskranse, hun havde vundet derude.

Det første Hyldingstog gik i Sommeren 1851 til Bornholm, hvor hun fik en varm Modtagelse, der især kulminerede ved en Fest i Almindingen, hvor Skovrider Rosen havde beredt hende en særegen og smagfuld Overraskelse. Paa en sammenvoxet Ege- og Bøgestamme, en Allegori paa Styrke og Skønhed, havde han ladet fæste Kongens og Grevindens kronede Monogram, en Allusion, der i høj Grad fik ham til at stige i Grevindens Yndest. Mindre heldig var dog Rosen Aaret efter, da de danske Polyteknikere besøgte Øen i videnskabeligt Øjemed. Da var der ogsaa Fest i Almindingen, men Morgenen efter denne laa det berømte Monogram henslængt i en Vandpyt, og til Rosens Forbitrelse var det ikke muligt at opdage, hvem der havde udøvet denne Skændselsdaad.

Aaret efter gik Toget til Jylland, som ikke holdt stort bedre Stand end Bornholm, og især udmærkede de jydske Præster sig ved at vise en Hyldest, som paa flere Steder slog over i det komiske.

Bekendt er saaledes Historien om den ærværdige Præstemand, der i Regnvejr, Slud og Taage stod foran Sognets samlede Befolkning for paa Landevejen at bringe Toget sin ærbødige Hyldest, naar det kom kørende forbi. Tilfældigvis var Kongen alene, men ved hans Side sad den gamle Geheimearkivar Wegener, indhyllet i en Kappe, som foroven dækkede hans Hoved med en Hætte. Efter at Præsten først havde hilst Kongen Velkommen og udtalt sig om hans folkelige Sindelag, vendte han sig mod Wegener med de Ore: Og Du, ædle Dannerkvinde, som her ved Din Gemals Side modig trodser Jyllands barske Storme og drivende Regn, Dig hilser jeg Velkommen og beder Dig modtage —

Nej, hør nu op, min gode Pastor, udbrød Kongen. Wegener er, min Salighed, ikke min Kone, og dermed var Præsentationen til Ende.

Man kan nu sige om Jyderne, hvad man vil, men ét er vist, at de jydske Embedsmænd ved denne Rejse, hvor Grevinden overalt blev præsenteret af Kongen selv, kom i en dødelig For-

legenhed, thi ikke at hylde Grevinden, var ensbetydende med Kongens Unaade, medens det modsatte gerne lønnedes med et Ridderkors, som man saa senere skumlede over. Paa Grund af deres fremskudte Stilling var de paa en vis Maade nødte til at bringe en Hyldest, som de misbilligede i deres Hjerte, og jeg kan forstaa, hvor ubehageligt det maa have været for den brave og ærlige Hostrup, da han i Silkeborg blev nødt til som næstøverste Embedsmand at udbringe Grevindens Skaal.

Kongen inviterede ham den næste Dag til en Fisketur, og under denne slog han ham paa Skulderen og spurgte, om han ikke havde Lyst til at være Præst ved Frederiksborg Slotskirke, og da Hostrup indvendte, at dette Kald alt var besat, svarede Kongen: Det gør ikke noget, saa giver vi ham et andet, kom Du kun til Frederiksborg.

Det næste Tog gjaldt Hertugdømmerne og foretoges i 1854, hvor Rejsen gik lige til Lübeck. I denne By undgik Grevinden kun ved et rent Tilfælde at blive insulteret, og i Holsten var Stemningen overordentlig kølig. Det højere Bourgeoisie og det holstenske Ridderskab trak sig fuldstændig ud af Legen, og der efterlodes hos de sidste en bitter og harmfuld

Stemning, som ikke bidrog saa lidet til det Had mod den danske Regering, hvorpaa vi fik de sidste Prøver ved Krigen 1864.

I Sønderjylland, som følte sig taknemmelig mod Frederik den Syvende paa Grund af hans danske Sindelag, var Stemningen langt bedre, og i Flensborg hyldedes Grevinden næsten enstemmigt af Høje og Lave. Hun beholdt derfor denne By i taknemmelig Erindring og tog oftere derned for at trøste sig over de Genvordigheder, der senere i saa rigeligt Maal mødte hende i Kjøbenhavn.

Snart steg nemlig Uviljen mod hele dette Uvæsen med hver Rejse, Kongen foretog sig, og Spørgsmaalet om Grevindens Stilling blev derfor drøftet i en hel Række Pjecer, som, skønt de var anonyme, dog havde velkendte og ansete Mænd til Forfattere. Men ved Siden af denne Literatur, der med moralsk Indignation behandlede Spørgsmaalet alvorligt, dukkede en Række Smædeskrifter frem, der optog Spørgsmaalet paa en aldeles hensynsløs, ofte raa Maade. Det var særlig en tredje Rangs Digter, den bekendte Schaldemose eller »Vaasemose«, som Grevindens Parti kaldte ham, der paa Vers og Prosa hudflettede Grevinden og hele Forholdet til Kongen paa det ubarmhjertigste. Først udkom Helte-

digtet »Rasmussigne« og senere Ugebladet »Prikkeltorne«, som bragte Kongen i et sandt Raseri og vistnok mere end én Gang fik ham til at bande den Paragraf i Grundloven, som siger, at Censuren for bestandig er afskaffet i Danmark og ikke kan genindføres, end ikke ved Lov.

Havde nu Grevinden virkelig ejet den Klogskabens Aand, som hendes Parti stadig tildelte hende, saa havde hun taget Sejlene ind i Tide, men dette var langtfra Tilfældet. Beruset af de jydske og slesvigske Minder og haabende paa nye Sejre gik Vejen 1857 paany til disse Provinser, med mulig endnu større Resultat end forhen; men samtidig dermed steg ogsaa Uviljen i Kjøbenhavn i en højst betænkelig Grad ved adskillige Fakta, som syntes at tyde paa, at Dronningekronen var det endelige Maal, hvorefter hun tragtede.

I Udlandet havde man med en vis Forundring set paa alle de her berørte Forhold, men Forbavselsen steg til det højeste, da Kongen gennem Udenrigsministeriet lod udfærdige en Note til alle de europæiske Magter, hvori han kundgjorde dem, at han havde ægtet Grevinde Louise Danner og udtalte, at han haabede, de fremmede Magters Gesandter i Kjøbenhavn vilde vise hende al den Honnør, som der tilkom hende

ifølge hendes Stilling som Kongens Hustru. Paa dette Cirkulære kom der intet Svar, men da en af de napoleonske Prinser besøgte Kjøbenhavn, fik han en Anmodning om at aflægge Visit hos Grevinden, naar han havde haft Audiens hos Hs. Majestæt. Da Prinsen svarede, at han ikke kunde opfylde denne Anmodning paa Grund af sin Stilling til det franske Hof, blev Kongen rasende og nægtede ham Audiens med den Ytring til sine Omgivelser, at han som sidste Skud af en firehundredaarig Kongestamme ikke kunde modtage en corsicansk Parvenue, hvorpaa Prinsen med uforrettet Sag rejste tilbage til Frankrig.

At dette Land maatte føle sig i høj Grad ilde berørt ved en saadan Optræden er en Selvfølge, og ikke bedre var Stemningen i de andre Lande, særlig i Rusland og England, som følte sig saarede ved Anmodningen om, at deres Gesandter skulde vente i Grevindens Forgemak.

Hvis Grevinden havde været af uplettet Rygte, hvis hun havde ejet Aandens Adel, Legemsskønhed og den ejendommelige, kvindelige Ynde, som tager selv de stærkeste fangen, kunde man forstaa, at Frederik den Syvende kunde have sat Dronningekronen paa hendes Hoved, saa-

ledes som Frederik den Fjerde i sin Tid gjorde ved Anna Sofie Reventlow; men hun savnede alle disse Betingelser, og hvad der var værre, hun ejede andre, som i høj Grad nedsatte hende ikke alene i hendes Omgivelsers, men ogsaa i Folkets Øjne. Vilde man sammenfatte disse Egenskaber i faa Ord, kunde man sige, at hun var en plebejisk Natur, hos hvem Egoisme og Forfængelighed spillede Hovedrollen, men foruden disse to Egenskaber havde hun en tredje, mulig den værste af alle — Pengegriskhedens og den smaalige Nærigheds Aand — Egenskaber der kunde tilgives en Spækhøkermadam men ikke en Dronning in spe. Disse Egenskaber kom ofte frem paa en højst saarende Maade, og medens virkelige Dronninger har udmærket sig ved Rundhaandethed mod deres Omgivelser, var en smaalig Egoisme Særkendet for hele hendes Opførsel ved Hoffet i Frederiksborg.

Gennem sit Tjenerskab havde hun tillige arrangeret en fuldstændig Spionage, der gik ned lige til Lakajerne, og naar en af disse efter Taflet havde skænket sig et Glas Vin af Karafferne i Stedet for at nøjes med de tilladte Sjatter, der stod tilbage i Glassene, kunde han være vis paa om Aftenen at blive kaldt op til Grevinden for at faa en drøj Reprimande. Ved Taflet iagt-

tog hun sine Omgivelser paa det skarpeste, og hvis nogen spildte paa Dugen, skar hun Grimasser eller tilkastede vedkommende et Par ubehagelige Bemærkninger. Hun var ikke langtfra at tælle Bollerne i Suppen, og naar endelig Desserten kom paa Bordet, passede hun nøje paa, at den ikke vandrede urette Veje. Det havde altid været Skik, at Kavalererne fik den Dessert, som de efterlod paa deres Tallerkener, bragt op paa deres Værelse i et lille Kræmmerhus, for at de senere dermed kunde glæde deres Hustruer og Børn. Dette vakte Grevindens højeste Mishag, og en Dag lod hun en af Kavalererne vide, at man ikke tog Levninger med sig. Dette havde til Følge, at Desserten i lang Tid gik urørt fra Haand til Haand, og da Kongen spurgte om Grunden, fik han den ogsaa at vide. Hvad han har sagt til Grevinden, véd jeg ikke, men derefter indtraadte atter det tilvante Forhold.

Naar Julen kom, og Hoffets Kavallerer længtes efter de Kære i Hjemmet, maatte de tage til Takke med Grevindens Juletræ og tilbringe en Aften, som i Regelen var lidet lystelig. Medens hun selv modtog kostbare Foræringer af Kongen, som ogsaa havde ydet hende et rundeligt Bidrag til Festaftenen, var de Gaver, som

hun havde ladet indkøbe til Kongens Omgivelser, af en saadan Natur, at man næsten rødmede over at modtage dem og helst havde ladet dem blive tilbage hos deres Giverinde. Uægte — undertiden brugte Sager — blev overrakte med naadige Ord, og medens Juleaften skulde have skabt en Feststemning, vakte den kun Foragt for en Nærighed, som man ellers ikke var vant til at træffe i Kongesalene.

Naar Kongen paa en eller anden Maade viste sin Rundhaandethed, blev hun vred og lod ham høre, at han ruttede med sin Apanage. Saa længe denne blev ham udbetalt af Berling, fik hun sin rundelige Andel af de maanedlige Indbetalinger; men da Trap blev Kabinetssekretær, lagde han snart Mærke til, at Grevinden stadig var tilstede, naar han kom med Kongens Apanage. Naar Fredriksdorerne da klingrede i Skrivebordsskuffen, stak Grevinden Haanden ned i den, og med Ordene: Lad mig faa en Haandfuld, tog hun en saadan, og den var i Regelen ikke lille.

Da dette gentog sig flere Gange, fandt Trap, at der gik for meget med og passede paa at udbetale Apanagen paa en Tid, hvor han vidste at Grevinden ikke var i Kongens Nærhed. Det gik godt et Par Gange, men Grevinden lod

sig dog ikke saaledes overrumple, og en Dag, da Guldstykkerne klingrede i Skuffen, havde hun skjult sig bag en Portière og traadte frem i det rette Øjeblik for at faa sin sædvanlige Andel.

Forholdet mellem Kongen og Grevinden var, som man kan tænke sig, op og ned; men i Regelen forstod hun ved en eller anden ofte grovkornet Spøg at faa ham i godt Humør og atter tiltvinge sig Magten. Men til andre Tider maatte hun taale en Behandling, som kunde være meget ydmygende, da den endog blev vist hende i Vidners Overværelse, og naar Kongen blev alvorlig vred, satte han alle Hensyn til Side.

Da man saaledes paa en Køretur havde fjernet sig temmelig langt fra Frederiksborg, blev Kongen og Grevinden, som kørte i den forreste Vogn, uenige om en ren Ubetydelighed; men det ene Ord tog det andet i en saadan Grad, at Kongen lod Vognen holde og befalede Grevinden at stige ud. Hun maatte adlyde og blev staaende paa Vejen, indtil Livlæge Lunds Vogn, som var den sidste i Cortegen, naaede hende; men næppe havde Lund faaet hende op i Vognen, før Kongen med Tordenstemme raabte: Lad hende gaa, Lund! og saa stod Grevinden paa Vejen igen. Hun var imidlertid ikke raadvild og heller ikke forknyt over den ublide Be-

handling, men spadserede op til den nærmeste Bondegaard, bestilte her en Vogn og naaede ad en Genvej Slottet længe før de andre. Da Kongens Vogn saa svingede ind i Slotsgaarden, tog hun smilende imod ham med de Ord: Jeg kom dog først, Frederik.

Efterhaanden som hendes Magt over Kongen voxede, tiltog ogsaa Frygten for, hvad den mulig kunde føre ham til, og i Slutningen af 1859 vidste man fra flere Sider, at Kongen nærede den Tanke at ophøje hende til Hertuginde af Wagrien for derefter at gøre hende til Dronning af Danmark.

Det hele klinger nu næsten utroligt, men Sagen var den, at Grevinden lidt efter lidt havde faaet et ikke saa ganske ringe Parti af Redaktører og hensynsløse Politikere, hvis Hensigt var at styrte det national-liberale Parti, for saa ved Grevindens Hjælp selv at komme til Roret. I forskellige Blade blev der slaaet paa, at Dronningeværdigheden ikke laa for højt for »En Kvinde af Folket«, og Redaktør Rugaard demaskerede Anslaget med de bekendte Ord: »Den, der ikke kan indse, at den, som er gift med Danmarks Drot ogsaa er Drotning, er et Fjols.«

Stemningen mod det hele Uvæsen havde hid-

til givet sig Luft i Bladartikler og Brochurer, men saa greb man til det vægtigste Vaaben, kendt fra Beaumarchais' Tid — et Vaaben, som Kjøbenhavnerne til alle Tider har forstaaet at goutere — Theatret. Man havde ikke glemt, at Grevinden selv stammede derfra, og at hun var optraadt i »Kalkeballen« i Kannikestræde for ti Rigsdaler pr. Aften.

I 1837 havde den franske Forfatter Théaulon skrevet et Stykke, »La comtesse du tonneau«, hvori han havde skildret Ludvig den Femtendes bekendte Maitresse, Grevinde Dubarry i aaben Kamp med en fransk Adelsmand, som for at ydmyge hende benytter hendes Søskendebarn, en ung Pige, der tilfældig er i Besiddelse af en Del for Grevinde Dubarry compromitterende Breve.

Dette Stykke havde Erik Bøgh bearbejdet under Titlen »Grevinden og hendes Søskendebarn«, men af forskellige Grunde var det ikke kommet til Opførelse. I Slutningen af November 1859 blev det taget under Indstudering, og da Skuespillerne som bekendt ikke hører til de tætteste Tønder, rygtedes det snart i hele Kjøbenhavn, at man paa Kasino vilde spille et Stykke, som, skønt fransk i Indhold, dog stærkt alluderede til Grevinde Danner og hendes For-

tid. Rygtet naaede ogsaa ud til Frederiksborg, og ad forskellige Veje blev der hos Kasinos Direktion gjort Forsøg paa at faa Stykket henlagt; men da disse Forsøg blev uden Resultat, og da Stykket ikke kunde forbydes i den Form, det forelaa, voxede Grevindens Angst og Harme med hver Dag der gik. Det var bestemt, at Stykket skulde opføres den 8. December, og Klokken to skulde nogle af Stykkets Mobilier efterses, men ved et rent Tilfælde blev det i sidste Øjeblik forandret til Klokken tolv.

Theatret havde staaet tomt hele Formiddagen, men da man indfandt sig paa Scenen, sporedes Brandlugt, og snart efter slog Røg og Luer ud over Rampen, hvorhen Ilden havde banet sig Vej fra Maskinrummet. Hvis man var mødt efter den første Aftale, vilde Theatret have været i fuld Brand og Stykkets Opførelse derved forhindret. Hvorledes Ilden var udbrudt, kunde ikke opdages, den kunde jo være opstaaet ved et Tilfælde; men dette Tilfælde ser ud som en Tanke, bemærker Erik Bøgh i sine Erindringer, og Tanken gik i Folkemunde uvilkaarlig tilbage til Grevinden og bevirkede, at Spændingen voxede saa stærkt, at Kasinos store Sal, der havde været Vidne til de bevægede Martsmøder, var fyldt til sidste Plads af et uro-

ligt Publikum, der utaalmodigt ventede det Øjeblik, da Tæppet skulde gaa op; thi Rygtet havde fortalt, at Grevindens Parti vilde udpibe Stykket, og man ventede derfor foruden dette en spændende Meningskamp.

Der var dødsstille i den store Sal, da Tæppet gik op, og denne Stilhed var under de første Introduktionsscener saa stor, at det næsten virkede ængsteligt som Stilheden før Uvejrets Komme. Saa lød den første Udfordring, den Sang, hvori den unge, franske Adelsmand skildrer Folkets Foragt for Ludvig den Femtendes bekendte Maitresse i Ordene:

Jeg hader den, som steg fra Dybet
Bedækket med et Lands Foragt —
Som nu behersker hele Krybet
Ved stjaalet Guld og ranet Magt.
Som fræk fortrænger, hvad vi ejer
Af hædret Navn og ædelt Blod,
Og med sin Skare lydige Lakajer
En Skanse slaar om Tronens Fod.

Jeg hader den, hvis Skændsels Rygte
Ej mer kan rummes i vort Land,
Som bringer Kvinden til at flygte,
Som møder Haan hos hver en Mand,
Som sneg sig ind i Kongesalen,
Fik Sceptret fat og er paa Vej
At sætte Kronen — Kronen — paa Skandalen.
Se hende, hende hader jeg.

Det var Regissør Rasmussen, som udførte Vicomtens Rolle, og han havde ventet, at disse to Vers vilde give Signalet til almindelig Udpibning over hele Linien, ja mulig til personlig Kamp mellem de stærkt ophidsede Partier. Ja han havde endog frygtet for sin egen Person, og man kan derfor forstaa hans Overraskelse, da hele Salen genlød af en bragende Bifaldsstorm, som gentoges, da Sangen maatte gives da capo. Grevindens Parti havde i Ordets egentligste Forstand stukket Piben ind, og dette var saare klogt; thi dels havde en Udpibning kun forøget Stykkets Succes, dels var næppe nogen Piber sluppen helskindet bort fra et Publikum, hvis Lidenskab var lige saa stort som dets Enighed. I Grevindens Blade — særlig dem paa Landet — omtaltes Stykket som et elendigt Makværk, der ikke havde gjort ringeste Lykke, og dog gik det Aften efter Aften to og fyrretyve Gange for stadig udsolgt Hus.

Den 2. December var Folkethingets Formand, Carl Edv. Rotwitt bleven Konseilspræsident for et bondevenligt Ministerium, og man tilskrev dette Ministeriums Dannelse væsentligst Grevindens stadig voxende Indflydelse i politiske Sager. Den 8. December opførtes for første Gang »Grevinden og hendes Søskendebarn«, og

ni Dage efter stod Frederiksborg Slot i Luer. Med Branden i Kasino for Øje tilskrev Rygtet ogsaa Grevinden Skylden for denne Brand, som skulde være foraarsaget for at skjule, at hun havde ladet en Del af Slottets Kostbarheder føre til sine Godser i Sverig. Ved slige Lejligheder overdriver Rygtet, og der er næppe nogen Grund til at fæste Lid til det i dette Tilfælde; men det gjorde et uheldigt Indtryk, da Kongen befalede, at de paabegyndte Brandforhør skulde indstilles, thi den almindelige Mening var dog, at der ikke gaar Røg af en Brand, uden at der er Ild i den.

Ved et underligt Spil af Tilfældet udbrød der kort efter Ild i en Bunke Trækul, som henlaa i Kælderen paa Kristiansborg, hvor Kongen nu havde taget Ophold, og kort efter var der ogsaa Ild paa Rosenborg. Ildens Dæmon syntes at forfølge Kongen, thi da han i Foraaret 1860 var flyttet ud til Skodsborg. gik der ogsaa her Ild ved Overfyring i en Kamin, og ved denne Lejlighed udbrød Kongen i heftig Vrede: Nu tror jeg, min Salighed, at jeg skal forgaa ved Ild og ved Brand.

Stemningen i Kjøbenhavn var stærkt ophidset ved Ministeriet »Rotwitts« Dannelse og blev det endnu mere ved Slotsbranden, som paa det

smerteligste berørte alle dem, der havde elsket denne skønne Borg og dens gamle, nationale Skatte. Den gav sig Luft paa Kaféer og i Foreninger, paa Gader og Stræder, og naar man om Aftenen vandrede hjem fra Kasino hørte man Kjøbenhavns Ungdom synge til Akkompagnement af de bekendte danske Kastagnetter:

Tvende Veje skal der være
Til vort Hof, har Rygtet sagt,
En, som man kan gaa med Ære,
Men ved den er der sat Vagt.
Kun de braveste, de bedste
Slipper ind, de andre ej,
:|: Derfor gaar de allerfleste
Grumme nødig denne Vej. :|:

Ad en anden Trappe naar man
Meget før til Maalet frem,
Op ad Køkkenvejen gaar man,
Den er smudsig, men bekvem,
Dog Bagage kan man ikke
Føre med ad denne Vej,
:|: Man maa la' sin Ære ligge
Nedenfor hos en Lakaj. :|:

Gennem denne Bagdør lister
Folk af alle Slags sig frem,
Marschal, General, Minister,
Alt maa bøje sig for dem.
Ja, man siger, de har gjort en
Farlig Støj og Hurlumhej
:|: For at kaste dem paa Porten,
Der kom op den anden Vej. :|:

Særlig varmt gik det til i Studenterforeningen; men ogsaa i »Klubben af 8. Maj« tog man alvorlig Del i Begivenhederne, og en Aften kom Frederik Bøgh til mig med et Digt, som han bad mig skaffe sig optaget i Dagbladet. I smukke, klangfulde Vers skildrede det Slottets Brand, Nationens Sorg og Frygten for, at denne Begivenhed kunde tydes som et Varsel paa Danmarks nære Undergang. Den næste Dag gav jeg Digtet til Bille, som ytrede, at det var et smukt og stemningsfuldt, lyrisk Udbrud, men at han ikke vilde optage det, fordi det manglede den Appel til Folket, som den nuværende Stemning udkrævede: Kan De ikke brodde det lidt? spurgte han efter en ny Gennemlæsning. Om Formiddagen opsøgte jeg Frederik Bøgh, meddelte ham Billes Svar og bad ham gøre de nødvendige Forandringer samt tilføje ét eller to Slutningsvers, som manede Folket til Kamp mod Indflydelser, man ikke burde taale. Da Bøgh undslog sig med den Bemærkning, at han ikke ifølge sin Stilling ved »Berlingske« kunde indlade sig paa en Forandring i den tilsigtede Retning, spurgte jeg ham, om jeg da maatte gøre det, og fik hertil hans Tilladelse.

Om Aftenen omarbejdede jeg Digtets Slutning, men da jeg den næste Formiddag læste

det for ham i den forandrede Form, udbrød han: Nu er det jo ikke længere mit, og jeg vil ikke have noget med det at gøre. Hvis Bille vil optage det, maa det ske under dit Mærke, og jeg ønsker i det hele ikke, at mit Navn nu bliver indblandet i Sagen. Grunden hertil var naturligvis den, at Frederik Bøgh som Medarbejder ved Berlingske Tidende vilde have faaet sin Afsked i højeste Unaade, hvis han havde sat sit Navn under Digtet i den forandrede Form.

Da jeg paany viste Bille Digtet, fandt han det svarende til sit Øjemed, og da det under Mærket V. B. optoges i Dagbladet, vakte det almindelig Sensation, fordi det kom som et fuldt og sandt Udtryk for, hvad der i de Dage satte Kjøbenhavn i Bevægelse, og da jeg i al Hemmelighed betroede min Fader, at jeg havde skrevet Slutningen, udbrød han ængstelig: Hvad har Du dog gjort? Véd Du, at Du kan blive tiltalt for at ægge til Revolution.

Heraf blev der dog intet, thi Grevinden og hendes politiske Fæller tog det kloge Parti at vige for Folkestemningen i Stedet for at udfordre den; men kom der ingen Revolution, saa kom der dog en Revolte, som har præget sig dybt i min Erindring, fordi jeg ganske imod min Vilje kom til at være aktiv Deltager i den.

»Klubben af 8. Maj« fejrede ikke Nytaarsaften in pleno, men det var dog bleven Skik, at adskillige af dens Medlemmer samledes et eller andet Sted, naar man havde forladt Familiens Kreds, for at tømme et Bæger for det gamle og adskillige andre for det nye Aar.

Samlingsstedet var den Aften »Rydbergs Kælder« lige over for Svaneapotheket, et dengang meget besøgt Restaurationslokale, hvor man kunde komme ind efter Klokken tolv, naar man kendte »Slaget« og havde givet gode Drikkepenge til Opvarterne. Vi sad her forsamlede i en fortrolig Klynge og Frederik Ussing var uovertræffelig i sine Vitterheder over Aarets Begivenheder, da hans Talestrøm pludselig blev afbrudt ved et tordenlignende Bulder oppe fra Gaden. Lidt efter hørte vi Hurraraab, Brøl af mangfoldige Stemmer, hvoriblandt: Ned med Grevinden, var det hyppigste Refrain.

Ussing standsede midt i Talen, snappede sin Studenterhue, styrtede op af Kælderen, og jeg fulgte efter ham for at se, hvad der var paa Færde. Næppe var vi kommen op paa Gaden, før vi saae os omringede af en hujende, skrigende Mængde, som hilste os med Raabet: Hurra! Der har vi Studenterne, de skal føre os an, og

i samme Øjeblik blev vi tagne under Armen af et Par haandfaste Karle, som med en særegen Betoning spurgte, om vi vilde føre an til Kristiansborg.

Tonen, hvori dette Spørgsmaal blev rettet, forbød enhver videre Indsigelse, og i Haabet om at kunne slippe bort under Vejs blev vi stillede i Spidsen for Toget, som under stadig Tilstrømning af Mennesker bevægede sig op imod Højbro Plads. Her stødte nye Skarer til, og snart var Pladsen opfyldt af en ophidset, hujende og skraalende Menneskemasse, som med os i Spidsen bevægede sig op mod Højbro. Denne var imidlertid spærret af en Skare Politibetjente, som opfordrede Mængden til at spredes. Da dette ikke skete, gjorde Politiet et lille Udfald, men blev hurtig kastet tilbage og besatte nu paany Broen.

Der, hvor Absalon nu rider sin vælige Ganger, stod dengang en lille Velgørenhedsanstalt for Trængende, opført af røde Mursten, og inden man vidste et Ord deraf, sprængtes den fra hinanden af den rasende Mængde. Efter »Bastillens« Erobring, der var fuldført i en Haandevending, fløj dens Mursten i Hovedet paa de ulykkelige Betjente, som nu skyndsomst retirerede over Broen og trak sig tilbage mod Slottet. Under

jublende Hurraraab samlede Masserne sig paany og rykkede frem mod den forsvarsløse Bro; men her skete noget, som er ret betegnende for den Ængstelighed, der altid præger en Folkehob uden virkelige Førere. Skaren standsede lige ved Overgangen til Slottet; det var som følte den, at her laa den Rubicon, som skulde afgøre Aftenens Udfald, og der var et Øjeblik, hvor jeg troede, man vilde opgive det hele. Da istemmede en kraftig Røst mærkelig nok »Den tapre Landsoldat«, Mængden stemmede i med, og under voldsomme Hurraraab gik det med Stormskridt over Broen og ind paa Slotspladsen, som dengang ikke var beplantet. Da hændte noget, som i høj Grad forøgede Tumultuanternes Tillid, idet de to Vagtposter ved Kongeporten pludselig blev inddragne, og da der ikke viste sig Tegn til nogen videre Modstand, rykkede Skaren under høje Hurraraab gennem Zahlkammerporten ind i Prins Jørgens Gaard og derfra videre ind paa Ridebanen, hvor den tog Stilling tæt foran Kolonaden.

Nu slap mine to Drabanter mig, og det var ret heldigt; thi næppe var jeg naaet noget ud paa Pladsen, før en vældig Skare Politibetjente styrtede frem fra Kolonadens Piller, hvor de havde været skjulte. Her havde de staaet i Re-

serve den hele Aften, og da man tillige havde trakteret dem rigeligt med Punsch, var de i et vældigt Krigshumør, som end yderligere var bleven stimuleret ved Beretningen om det Nederlag, deres Fæller havde lidt ved Højbro. Under Eder og Forbandelser styrtede de med opløftede Stokke løs paa Mængden, og nu begyndte en Kamp, som jeg iagttog henne fra Springvandet, hvor jeg havde skjult mig.

Aldrig i mit Liv har jeg troet, at en Folkemasse kunde blive saadan gennembanket som ved denne Lejlighed, Slagene faldt som Plejlene ved Høsttid i Bondens Lo, og til Gengæld saae jeg en Matros tage en af Betjentene ved Buxelinningen, løfte ham i Vejret og sætte ham paa Hovedet i Stenbroen. Masserne hvinede af Forbitrelse og styrtede atter løs mod Slottet; men nu lød et Kommandoraab, Garden rykkede frem i en lang Linie med fældede Bajonetter, og Pokker tog ved Mængden, som i vildt Løb satte ud over Marmorbroen, stadig forfulgt af Politiet, hvis Stokkeslag klang over hele Pladsen, som om man bankede Tæpper.

Lidt efter lidt blev alt roligt, og da Nattestilheden atter hvilede over Pladsen, krøb jeg frem af mit Skjul uden at ane, at alle Udgange var besatte af Militær og Politi. Næppe var

jeg kommen lidt ud paa Pladsen, før to elskværdige Betjente kom farende mod mig under Raabet: Hvor Satan kommer Du fra, hvad er Du for en, hvor skal Du hen?

Hjem, svarede jeg, naar jeg blot maa komme ud.

Hjem! Ja paa Kamret mener Du vel, raabte den ene, idet han tog mig under Armen og med den anden som Eskorte blev jeg ført hen imod Marmorbroen, som var besat af Livgarden.

Til alt Held for mig stod her en ung Løjtnant, og da jeg grumme nødig vilde paa Kamret, forklarede jeg ham i al Hast hvem jeg var og hvorledes jeg meget mod min Vilje var bleven presset til at følge med, hvorfor jeg haabede, jeg maatte slippe fri for at blive Kammerassessor.

Jeg glemmer ikke det ironiske Smil, der krusede den unge Løjtnants Læber, da han svarede: Jeg haaber, at De ikke tiere vil gøre Hoffet Ulejlighed, og da Betjenten syntes at staa under hans Kommando, slap jeg for videre Tiltale og var snart efter ude ved Frederiksholms Kanal. Men Skæbnen syntes ikke træt af at forfølge mig, thi inden jeg vidste et Ord deraf, kom Mængden, som havde samlet sig efter Nederlaget, trækkende baade fra Raadhusstræde og Nybrogade, øjensynlig i den Hensigt

paany at storme Marmorbroen. Da jeg ikke ønskede at gøre Hoffet min Opvartning anden Gang, flygtede jeg op ad Stormgade, naaede den gamle, fredsommelige Vold og vandrede hjem ad denne i dybe Tanker over Spanskrørstokkenes Fortræffelighed og det danske Folks Godmodighed, og den var i Sandhed større, end jeg havde troet; thi hvad der foregik den Nytaarsnat af Raahed og Brutalitet fra Politiets Side trodser enhver Beskrivelse.

At Mængden blev jaget bort fra Slottet, var i sin Orden, men Krigshumøret hos Politibetjentene forplantede sig ud over hele Byen til Vægterne og rasede især paa »Strøget«, hvor ganske uskyldige Folk, som vendte hjem fra en glad Nytaarsaften, blev mørbankede uden allermindste Grund. I Vimmelskaftet havde en forskrækket Husfader skjult sig i en Gadedør med Hustru og Børn, men da han var saa uforsigtig at titte ud for at se, om der var Landefred, blev han opdaget af et Par Betjente, og hele Familien fik den Behandling, som Chr. Richard senere har skæmtet med i sit kjøbenhavnske Aftenbesøg, hvor det hedder:

Avisen er jo gennemjamret
Af Folk, som først blev gennemhamret
Og siden efter kom paa Kamret,
Endskønt de ingenting forbrød.

Pressen tog nu alvorlig fat, hvorved der kom en Historie frem, som under Navnet »Den norske Dame« spadserede Byen rundt til almindelig Forargelse. Der blev nemlig berettet, hvorledes en bekendt tilrejsende norsk Dame var bleven overfaldet af Politiet, gennempryglet og tilsidst bragt paa Kamret, hvor hun havde tilbragt Natten under meget uhyggelige Omgivelser. Og der tilføjedes, at den norsk-svenske Regering i den Anledning havde henvendt sig til Udenrigsministeriet for at fordre Oprejsning. Overalt spekuleredes der stærkt paa, hvem denne bekendte norske Dame kunde være, indtil endelig Professor Thyge Becker kom med den overraskende Erklæring, at hele Historien var en af ham lavet Mystifikation for at vise, hvilke Ubehageligheder Politiets brutale Optræden kunde have forvoldt Regeringen.

I gamle Dage kaldte man sligt en »Røverhistorie«, under Krimkrigen en »Tartar«, men nu blev »Den norske Dame« ensbetydende med, hvad vi nu kalder en »And« — en Fugl, der som bekendt har formeret sig ganske betydeligt i vore Dage.

Hos den lavere Del af Kjøbenhavns Befolkning, der især havde faaet sine Rygstykker varmede den Aften, voxede Hadet mod Politi-

magten i en betænkelig Grad, og da det tillige rygtedes, at man paa Slottet havde trakteret Politibetjentene, blev Hadet mod Grevinden endnu stærkere, og man besluttede at tage Kampen op endnu en Gang. Den næste Lørdag Aften var Masserne atter i Bevægelse, men denne Gang lod man sig ikke overrumple. Militæret holdtes i Beredskab og Husarerne red gennem Gaderne. Det hele var højst uhyggeligt; men da jeg gerne vilde besøge Frederik Bøgh, var jeg saa forsigtig at tage en Blikbakke under min tykke Vinterfrakke, og saaledes udrustet vandrede jeg afsted til Bredgade.

Paa Kongens Nytorv var der samlet store Skarer af Mennesker, som forsøgte at trænge ind i Østergade, og i al denne Trængsel og Hurlumhej fik jeg et vældigt Slag, der klang mod min Ryg som slog man mod Skjolde. Betjenten styrtede rasende imod mig, men da en Husar i det samme traverserede sin Hest, var denne saa venlig at træde Betjenten paa Tæerne. Men til Bøgh kom jeg ikke, Bredgade var spærret, og jeg maatte være glad ved at naa mit fredelige Hjem ad Gothersgade.

Saaledes endte den anden puniske Krig.

Medens den national-liberale Presse tordnede mod Stokkeregimentet, fremkom Grevindens med

Beskyldninger, som gik ud paa, at de omtalte Opløb blev ledede af højtstaaende Mænd, — dels af det nationale Parti, dels henhørende til Kongehuset. Disse Beskyldninger var aldeles taabelige, thi det karakteristiske ved disse Dages Begivenheder var netop den fuldstændige Mangel paa Ledere, der gjorde Opløbene omtrent lige saa ufarlige som de, der senere blev rettede mod Storkespringvandet. Som bekendt er Nytaarsaften altid helliget til Sjov i Gaderne, og naar man denne Gang vendte sig mod Slottet, havde det sin naturlige Grund i de forudgaaede Begivenheder.

Masserne selv følte denne Mangel paa Ledere, og hvor de troede at kunne finde en, som kunde tage Anførerpladsen, blev han greben med Begærlighed, saaledes som en lille Historie fra hine Dage bevidner.

I Studenterforeningen havde man som sædvanlig fejret Nytaarsaften ved et Sold, der trak ud til langt over Midnat, og da Stemningen var kommen paa Højdepunktet, foreslog et muntert Hoved, at man skulde bringe Kultusministeren en Ovation i Form af en Potte paa hans Port. Nede hos Værten fik man fat i en vældig Jydepotte, som blev fyldt med det Køkkenaffald, Skarnfjerdingen rummede, og da man i For-

eningen ikke vidste noget af, hvad der var foregaaet rundt om i Byen, blev man enige om at bære Potten i Procession til store Fiolstræde, hvor Borgen, forhenværende Rektor ved Metropolitanskolen, boede. Da man imidlertid gerne vilde give Optoget et festligt Præg, fik Knud Valløe fat i en vældig trekantet Hat, som havde været brugt ved en af Fastelavnskomedierne, og med denne guldgalonerede Hovedprydelse skred han stolt fremad i Spidsen foran Toget, som bevægede sig over Højbro Plads, hvor Betjentene uhindret lod det passere, da de i den »trekantede Person« saae en fornem Politiembedsmand, som rimeligvis førte en Bande Oprørere til Kamret. Under stor Munterhed naaede man Fiolstræde, hvor Potten med et saa vældigt Brag blev slynget mod Porten, at Borgen, som havde hørt om Optøjerne, forlagde sit Sovegemak fra Forhuset til Sidebygningen i den Tro, at man var i Færd med at sprænge Porten. Værre blev det for Valløe, da han skulde hjem, thi ogsaa han løb i Armene paa nogle Urostiftere, som under høje Raab forlangte, at han skulde føre dem an mod Politiet. Heldigvis slap han fra dem, og da han kastede den »Trekantede« ind i en Port, slap han for videre Tiltale baade fra Politiets og Mængdens Side.

I den følgende Uge dukkede forskellige Rygter op, og disse samlede sig endelig derhen, at man den 17. Januar — Dagen for Struensees Fald — vilde foretage en almindelig Rejsning og med Magt tvinge Grevinden til at forlade Byen. Disse Rygter antog lidt efter lidt en saadan Grad af Paalidelighed, at jeg den nævnte Aften atter vovede mig ud for at se den endelige Afgørelse af Kampen; men til min store Overraskelse herskede der overalt den dybeste Stilhed. Ikke et Menneske var at se, og heri ligger det bedste Bevis for, at Optøjerne var uden Ledere; thi den store Mængde kender meget godt til en Nytaarsaftens Udskejelser, men om Struensee og hans Fald har den intet Begreb.

Richard bemærker i den tidligere anførte Sang, at Prygl er alle Tider kedeligt, men de kan dog ogsaa have deres gode Sider, og i dette Tilfælde havde de den, at man i Erkendelse af Politiets Brutalitet og det nedværdigende ved Stokkeregimentet, tog fat paa den Omordning, som blev fuldført nogle Aar efter.

Men tillige havde disse Afteners Begivenheder givet Grevinden en alvorlig Paamindelse om ikke at vove sig videre ud paa Kongedybet, end at hun kunde ro tilbage. Under de bevæ-

gede Dage havde der hersket stor Uro paa Slottet. Kongen var i allerhøjeste Grad opbragt over, at hun berøvede ham hans Valgsprog og hans Popularitet, og hvad Grevinden angik, var hun i den Grad forskrækket, at hun havde ladet sine Sager pakke ind og upaatvivlelig var taget over til sit Gods i Sverig, hvis Optøjerne havde gentaget sig den 17de. Da dette ikke skete, faldt Hoffet og Byen lidt efter lidt til Ro, og da Rotwitt endelig den 8. Februar styrtede død om paa Hotel d'Angleterres Trapper med det Udraab: »Hvilket forfærdeligt Ryk!« var Grevindens Ministerium sprængt og hendes Dage talte. Fra nu af trak hun sig tilbage fra Politikens Omraade, ligesom ogsaa Rejserne til Provinserne blev opgivne, dog med Undtagelse af Sønderjylland, hvorhen hun som bekendt førte Kongen i 1863.

Denne synes lidt efter lidt at være bleven køligere stemt baade mod hendes Intriger og hende selv; thi da han paa Glücksborg Slot laa paa sit Dødsleje, vilde han ikke se den, der havde bragt ham og Landet saa megen Ulykke og Fortræd.

Efter hans Død anraabte Grevinden Kristian den Niende om hans personlige Beskyttelse, hvilket ogsaa blev hende lovet, skønt den viste

sig aldeles overflødig; thi i samme Øjeblik som Frederik den Syvende havde forladt sit Jordeliv, var hun kun den Skygge, der havde fulgt Kongen, og hendes Liv, Rygte og Meriter for-

Frederik den Syvende.

svandt som Dug for Solen i den skæbnesvangre anden slesvigske Krig. Selv tog hun nu Ophold i Udlandet og døde i Nizza. Hun efterlod sig en Formue af 7 Millioner Kroner.

Af denne Sum, som viste, hvor gavmildt Frederik den Syvende havde behandlet hende, fik hendes til Udlandet sendte Søn ingen Andel, da hun havde afkøbt ham hans Arvepart i levende Live. Det smukke Jægerspris, som vor nuværende Konge havde ønsket at generhverve, blev omdannet til en Opdragelsesanstalt for Tjenestepiger, og medens Frederik den Syvende slumrer i sin simple Egetræs Kiste, som i al Hast blev sammentømret paa Glücksborg Slot, hviler Grevinden i en prægtig Marmorsarkofag, opstillet i en mægtig Gravhøj. Thi, som Pastor L. Schmidt saa smukt bemærkede i sin Gravtale: »Guddommelig set tilhørte hendes Liv Gud, Naadens og Barmhjertighedens Gud, der førte hende ad de forunderlige Veje, han havde optænkt for hende. Og dette Liv, saa fuldt af Omskiftelse, saa rigt paa Lykke, dette Liv, der begyndte i Folket og endte ved Tronens Side, maatte forekomme en kold Tid — ak ja, maatte jo ofte forekomme hende selv som et Digt, en Fortælling om det oplevede, saa skøn og farverig, — men Han, der førte hende, Han, der fortalte hende det, hvad var hans Tanke med hende — idel Fred og Naade.«

Naar man hertil føjer, at Taleren roser hende, »Folkets Datter«, for hendes beskedne Nøjsom-

hed, hendes Kundskaber og hendes Trofasthed i hendes ægteskabelige Forhold til Kongen, bliver man noget vammel ved denne kuttebrune Munkesirup, indtil man ved at tage et ironisk Sigte paa den betalte Smiger brister ud i en hjertelig Latter.

NIENDE KAPITEL

Fortsatte Studier. — Musæumsforhold. — Naturstudier. — Vaagnende Digtertrang. — Ingemann og Grundtvig. — Det Monradske Hus. — Carl Nissen og Adam Hauch. — H. C. Andersen, Chr. Winther og Ludvig Bødtcher. — Naturforsker eller Digter? — Kampen for »præcipua«. — Magisterkonferencen. — Guleroden og Bøgegrenen.

PAA et af Fritz Jørgensens morsomme Billeder ser man en vranten Lærer, som advarende hæver Fingeren mod en forlegen Dreng med de Ord: Mathematik! Hvorfor smiler Du Dreng? Jeg kan forsikre Dig om, at der ikke er det allermindste forlystende ved Mathematik.

Hvis man her i Stedet for Mathematik vilde sætte Ordet Magisterkonferens, udtrykker det paa en Prik de Kvaler, som denne Examen lidt efter lidt bragte over mig; thi lige saa befriende og løftende som det fri Naturstudium er, lige saa trykkende og kvælende er det aarevis at skulle stage sig igennem Systemernes slangebugtede Kanaler, hvor det vrimler med Tusinder af Navne, Formler og andet unyttigt Gods, som

man snarest mulig kaster overbord og senere aldeles glemmer. Med Lyst og Glæde havde jeg begyndt disse Studier, men snart opdagede jeg, at Magisterkonferencen slet ikke var andet end enhver anden Examen, kun mulig vanskeligere, fordi den manglede lovbestemt Maal og Grænse, saa at man egentlig kunde forlange af den ulykkelige Examinand, hvad man fandt for godt.

Mulig tog jeg for højtideligt paa det hele eller rettere for videnskabeligt, thi hver Gang jeg fik fat paa en ny Dyregruppe, fordybede jeg mig i den Grad i dens Systematik, Anatomi og geografiske Udbredelse, at van der Hoevens voluminøse Haandbog svulmede op til et Utal af Excerpter, hvori jeg til Slutning næppe selv kunde hitte Rede. Hver Gang jeg talte med Steenstrup om Examen, prøvede han paa at anvise mig nye Felter; men jeg var nu bleven saa ked af det hele, at jeg lod staa til for snart at faa Ende paa et Studium, der efter min Mening var alt andet end videnskabeligt.

Til de strenge Examensfordringer kom desuden et andet Forhold, som ikke alene var ubehageligt men i Længden ligefrem sundhedsfarligt, og det var den Tilstand, hvori vore Musæer dengang befandt sig. Eschrichts fysiologiske

Samling, eller »Eschrichts Kælder«, som den sædvanlig kaldtes, var i Vintermaanederne kold og mørk, fyldt med Uddunstninger af de mange Præparater og Skeletter, som fandtes i Rummet. Universitetets zoologiske Musæum, som dengang laa paa første Sal ud mod Nørregade, var ligeledes ved Vintertid iskoldt, og til Studereværelse tjente et ganske lille Rum, hvor man altid blev halvstegt af en overfyret Kakkelovn. I sin daværende Tilstand var dets Indhold heller ikke tilstrækkeligt til videregaaende Studier, og jeg maatte da ty til Musæet i Stormgade, hvor Schiødte, Krøyer og Reinhardt havde deres Residens som Inspektører. Ogsaa her regerede Vinteren i al sin Strenghed, jeg bundfrøs i Palæets store, uopvarmede Sale og maatte i de strenge Vinterdage løbe Filosofgangen et Par Gange op og ned for atter at faa Varme i Kroppen.

Men foruden til Zoologi og Botanik gjordes der endnu store Fordringer til Kundskab i Kemi, Mineralogi, Krystallografi, Geognosi og det, som Tyskerne kalder »Petrefakten-Kunde«, d. v. s. Læren om alle de Skabninger, der nu sover Dødens evige Søvn efter deres Liv i tidligere Jordperioder. Jeg var stærkt paa Veje til at blive halvt Polytekniker, halvt Mediciner og slet ikke Naturforsker; thi lidt efter lidt gik det klart op

for mig, at denne Studiemaade var aldeles gold, og at de Professorer, som havde faaet Examen indrettet paa denne Vis, tilhørte en ældre Tid, hvor alt var Hukommelsesværk, og hvor den stod sig bedst, der lettest kunde lære alt paa Remse, thi om praktiske Øvelser i Anatomi og Mikroskopi, om Selvsyn i Naturens store, uendelige Rige var der slet ikke Tale undtagen under Schiødtes Ægide.

Saa løjerlig det klinger, kunde Steenstrup hverken tegne eller mikroskopere, da det sidste, som han en Dag sagde til mig, angreb hans Fordøjelsesorganer. Forchhammer gik endnu videre, thi da jeg en Dag var paa det mineralogiske Musæum, viste han mig et Stykke Lerskifer med de Ord: Her er noget for Dem, Bergsøe. Hvad er det for en Forstening, som sidder der?

Det synes at være en Trilobit, svarede jeg, men maa jeg laane en Loupe, jeg har glemt min egen hjemme. Da saae Forchhammer forundret paa mig og udbrød: Jeg har ingen Loupe, for hvad jeg ikke kan se med mine egne Øjne, det bryder jeg mig ikke om.

Imidlertid havde disse Examensstudier dog ogsaa deres gode Sider, idet de bragte mig i Berøring med en Mængde jævnaldrende Stude-

rende, af hvilke Meinert og Peter Heiberg blev mine fortrolige Venner, med hvem jeg gjorde talrige Excursioner dels paa Entomologiens, dels paa Botanikens Vegne. Desuden foretog jeg hver Sommer Undersøgelsesrejser rundt om i Landet, hvor jeg i Guds fri Natur fandt en kvægende Lindring for al det Musæumsstøv, Vinteren havde bragt mig, og hvor jeg lærte Danmark og den danske Natur at kende paa en Maade, der senere i høj Grad kom mig til gode ogsaa i æstetisk Henseende. Snart turede jeg om i Nordsjællands vidtløftige Skovstrækninger, snart besøgte jeg Bornholms Klipper og Møens Klinter, Greisdalens skovbegroede Slugter, Skarritsøs stille Vande, Rørvigs Sandmarker og Tidsvildes Naaleskove; ja selv det flade Lolland-Falster var mig lige saa velkendt som Midtsjællands kornrige Marker og bakkede Højder med de vide Udsigter over det fjerne, blaanende Hav. Overalt gjorde jeg rigt Udbytte. og naar jeg ved Efteraarstide vendte tilbage til Byen, havde jeg et stort Materiale til Præparation og systematisk Analyse; men som Examensstof betragtet duede det rigtignok ikke.

Naar saa Vinteren begyndte, og jeg i de lange mørke Aftener stablede mine Systemer op ved den ensomme Studerelampe, kom der

undertiden en uendelig Lede over mig, en Lyst til at kaste det hele overbord for at rejse bort til Brasiliens solvarme Skove; men saa stod min Faders bekymrede Ansigt for mig, og jeg gled atter ind i Systematikens tørre Ørken, arbejdende paa Jordlivets store Auktionskatalog, som Hauch engang udtrykte sig. Jeg skulde jo leve, blive til noget, og maatte altsaa holde ud; men i det Sahara, hvori jeg daglig vandrede, maatte der dog være en eller anden venlig Oase, og jeg fandt den i den danske Digtekunst, som dengang just var paa Veje til at afslutte sin Guldalder.

Mine Indkøb af naturhistoriske Værker hørte op, og mine Reoler fyldtes med Heibergs Skrifter, Paludan-Müllers og Chr. Winthers Digte, Hostrups og Hertzs Dramaer, Oehlenschläger og Baggesen ikke at forglemme. Den eneste Digter jeg ikke ret kunne faa fat paa, var Grundtvig, han forekom mig grov og grel i sine Udtryk, platfodet og udtraadt i sine Vers og aldeles uforstaaelig i sin Sammenligning mellem græsk og nordisk Mythologi. Hans ultra Danskhed og selvlavede Bindestregsord gjorde tidt en komisk Virkning paa mig; men da jeg en Dag ytrede dette for Ingemann, der jævnlig kom i vort Hus, blev han yderlig forbitret, mest dog fordi jeg havde taget til Orde for Heiberg i hans Strid

med Grundtvig. Saa hidsig blev den gamle elskværdige Digter, at han satte Piben fra sig med de Ord: Heiberg! Hvor kan Du tale om Heiberg paa samme Tid som Du nævner Grundtvig? Heiberg er en ren Gadedreng mod ham.

Nu blev det mig lidt for broget, men jeg svarede dog roligt: Heiberg har Form og Følelse og tilmed Ironiens Finhed. Grundtvig slaar med Skidt paa Drengene i den bare Vest, medens Heiberg bruger Satirens Pile. Mulig har han været for kaad imod Grundtvig i sin ABC, men medens han er det klare, alt gennemtrængende Hoved, skriver Grundtvig ofte noget, man slet ikke kan forstaa.

Hvad behager! udbrød Ingemann. Hvor har Grundtvig skrevet noget, man ikke kan forstaa?

Mange Steder, svarede jeg, men her er et, hvori der slet ingen Mening er, og med disse Ord viste jeg Ingemann Grundtvigs Digt »Øresund«.

Ingemann læste det første Vers igennem, faldt i dybe Tanker og dampede stærkt af sin Pibe.

Naa, sagde jeg lidt drillende, forstaar De det?

Nej, svarede Ingemann, men der maa jo dog være Mening i det. Jeg skal dog spørge Grundtvig om, hvad han har ment dermed.

Da Ingemann atter kom til os, spurgte jeg,

om han havde talt med Grundtvig, og han svarede Jo—o. Jeg viste ham Verset og spurgte ham, hvad han havde ment, og saa sagde han: Det er dog underligt, dengang jeg skrev det Vers, forstod jeg det saa godt, men nu maa jeg give Dig Ret, der er ingen rigtig Mening i det.

Ogsaa i det Monradske Hus fandt mine æstetiske Studier en vis Næring, thi Monrad selv havde megen Sans for dansk Literatur, hans elskværdige Hustru endnu mere for dansk Poesi, og mangen Aften blev anvendt til Drøftelse af æstetiske Spørgsmaal. Monrad havde taget sig meget af en ung Student, Carl Nissen, et elskværdigt og meget godt begavet Menneske, og ved ham blev jeg bekendt med Adam Hauch, hvem jeg mere end nogen anden skylder Paavirkning i æstetisk Retning.

Peter Heiberg, Adam Hauch og Carl Nissen var et Trekløver, hvortil jeg sluttede mig som det fjerde Blad, og naar vi kom sammen enten paa Borchs Kollegium eller paa Frederiksberg Slot, løb Tiden altid løbsk for os, og Dagen gryede tidt i Øst, inden jeg naaede mit Hjem. Carl Nissen skulde studere Jura, Hauch Filologi og Peter Heiberg Botanik, men trods disse forskellige Retninger, samledes vi dog alle i et Centrum, Poesien, hvad enten den nu

udstrømmede fra de trykte Bøger eller foldede sine Drømmeskyer ud fra den danske Skueplads, som dengang vistnok var i Dalen, men dog endnu besad en Mængde udmærkede Kunstnere.

I denne Omgangskreds blev jeg dog stærkest tiltrukket af Adam Hauch, hvis varme Hjerte, ildfulde Væsen og store Skønhedssans kom frem paa en saa særegen Maade, at han ligesom elektriserede mig. Han var opkaldt efter Adam Oehlenschläger, og det forekom mig, at han ogsaa i sit Ydre havde en vis Lighed med denne Digter; thi kernesund, varmhjertet, glødende var Adam Hauch. Hvor mangen en Aften har jeg ikke vandret med ham gennem den lange Frederiksberg Allé, og naar vi saa sad i fortrolig Samtale paa det gamle Slot, hvor Maanen lyste ud over Havens hvidpudrede Træer, forekom det mig, at jeg var som i en fortryllet Verden, vidt forskellig fra Systemernes golde Sandhav. Herude sprang Livets Kilder, derinde laa Videnskabens tørre Ørk, den jeg som Israeliterne skulde gennemvandre for at naa det forjættede Land. Snart var jeg en hyppig Gæst i den Hauchske Familie, prægtige Mennesker, lutter Fyr og Flamme, glødende Begejstring for alt, hvad der var ædelt og skønt, og saa i Besiddelse af en Fart og et Fut, saa at vore Dis-

kussioner, skønt de førtes i al Fredelighed, for en Uforstaaende maatte lyde som et højrøstet Klammeri.

Under alt dette sad den gamle Digter tavs, alvorlig og ligesom hensunken i sig selv. Han tog ringe Del i de Unges Samtale, men naar der kom en Paastand, ungdommelig, dristig, moderne, kunde han hæve Hovedet og se paa os med et Blik, som talte mere end de vægtigste Ord.

Jeg havde altid elsket Hauch som Digter, elsket dette dybe, drømmerige Væld af sand Følelse, nu kom jeg til at elske ham som Menneske, thi han havde lidt meget og led maaske endnu dels under en ofte ubillig Kritik, men maaske endnu mere derved, at hans Nærmeste ikke ret syntes at forstaa hans digteriske Betydning.

Det gamle Ord, at ingen Profet er agtet i sit Fædreland, gælder Digteren mere end nogen anden. Han er en Sangfugl, hvis Røst man skal høre, men hvis Næb og Fjer man ikke skal se, allermindst i Bur, og tidt har jeg maattet erkende Sandheden i det gamle Vers:

Tung og tornefuld er den Vej,
Som Digteren har at vandre.
Verden, ak Verden forstaar ham ej,
Og hans Hustru mindst af alle de andre.

Paa Fru Hauch vil jeg dog ikke anvende disse Ord, thi med hende har jeg aldrig talt om Hauch som Digter; derimod ytrede Adam engang, at han ikke ret kunde værdsætte Faderens Poesi paa den Maade som jeg, og det gjorde mig ondt.

Vort Firkløverblad skulde imidlertid snart lide et Tab, der kom lige saa uventet som det var sørgeligt. En Aften, da vi var sammen paa Borchs Kollegium, sad Carl Nissen under Samtalen underlig urolig, og da vi spurgte ham, hvad der var i Vejen, erklærede han ganske alvorligt, at han ikke kunde holde ud, at hans Støvler bestandig blev mindre og mindre. Vi lo ad hans paradoksale Paastand, men pludselig fór han op med det Udbrud: Jeg har Orm i Benene, det er ikke til at holde ud. Vi lagde ham paa en Sofa, og nu saae vi til vor Forbavselse, at begge hans Ben var saa ophovnede, at vi maatte skære Støvlerne af ham. Kort efter fik han voldsom Næseblødning, blev kørt hjem og samme Aften indlagt paa Hospitalet.

Da jeg et Par Dage efter mødte Hauch, fortalte han mig, at han havde været ude for at se til Carl Nissen. Vor unge, begavede Kammerat var død, og han, for hvem Pynt altid havde været en Skræk, laa nu derude i ud-

hugget Ligdragt og med hvide Handsker — en Dragt, som Gangkonen havde anset for passende at iføre ham. Rædsomt at se, ytrede Hauch. Jeg glemmer det aldrig, han var saa forandret.

Da vi samledes i Helliggeists Kirke for at følge ham til hans sidste Hvilested, holdt Pastor Kolthoff Ligtalen og udbredte sig i denne om Nissens store Flid og den Overanstrengelse, der havde forvoldt hans Død. Monrad sad og rokkede frem og tilbage, af og til kastede han et misbilligende Blik til Kolthoff, thi vi vidste jo alle saa godt, at Nissen havde passet alt andet end netop sit Studium, og at han var død som Følge af en pludselig Gigtfeber. Men da vi saa kom ud paa Kirkegaarden, og Jordpaakastelsen var forrettet, kiltrede Monrad sin Præstekjole op om sig, vadede over den opblødte Jord hen til Graven og udbrød: Derinde under Kirkens kolde Buer var det, som mit Hjerte snøredes sammen ved de Ord, der blev talt, men her under Guds lyse Himmel skal Ordet lyde over Carl Nissen, og jeg skal sige Eder, hvad der boede i det Støv, vi nu lægger til Hvile.

Aldrig har jeg hørt sandere og mere gribende Ord end dem, som her blev udtalt. Her

var intet dulgt, intet skjult. Ærligt og rent tolkede han det brave, livsglade, men tillige flygtige Menneske, som Carl Nissen havde været. Vi stod alle dybt grebne, kun Kolthoff syntes uberørt, men han havde jo heller ikke kendt ham.

I det Collinske Hus kom jeg jævnlig sammen med H. C. Andersen og i det Monradske med Chr. Winther, men Andersen fortalte mest om sig selv, og Chr. Winther indlod sig sjældent paa æstetiske Materier. Han var en Sangfugl i Skoven, der ikke brød sig om de Noder, hvorefter man skulde synge. Ved ham blev jeg derimod bekendt med en anden, stille og tilbagetrukken Lyriker, paa hvem jeg sætter høj Pris, skønt hans Sange nu er overdøvede af Tidens mange, larmende Røster.

Oppe i Sværtegade 171 havde Ludvig Bødtcher et Par smaa, gammeldags Værelser, hvor den nu forglemte Guitar hang i sit blaa Baand paa Reolen. Her var ingen Pynt eller Pral, men forunderlig hyggeligt, som hos en gammel Student, der forlængst har sagt Verden Farvel. Bødtcher var ligesom hans Digte følsom og fin, med en vis Sky for at overlade baade sig selv og dem til Verden; men naar man var ene med ham, foldede han sig ud og tegnede sig i fine,

klare Farver som den romerske Anemone ved Vaartid. Han skrev kun lidt og hans fleste Digte er viede den Tid, da han vandrede i Rom med Thorvaldsen, Küchler, Marstrand og de mange andre, der nu er gaaet bort; men over hele hans Produktion hviler der en forunderlig Duft af Romerlivets Poesi. Man kan læse hans Digte atter og atter, men man maa være Romafarer for ret at forstaa dem.

Chr. Winther fortalte mig engang, at han havde spurgt Bødtcher, om han ikke havde noget liggende færdig til en Digtsamling, som han agtede at udgive. Bødtcher svarede nej; men da Chr. Winther vedblev at trænge paa, aabnede han en Skuffe og tog nogle gulnede Papirer, omvundne med et falmet Silkebaand. Han aabnede Pakken, fremtog et Par Digte og begyndte at læse. Chr. Winther sad tavs, men da det sidste Digt var læst, udbrød han: Men Bødtcher, her har De jo en sand Skat! Hvem har begejstret Dem til disse Digte?

En ung Pige, som jeg elskede da jeg selv var ung, svarede Bødtcher, idet han bandt Pakken sammen.

Men dem maa De udgive, raabte Chr. Winther, det er jo Synd og Skam at lade dem ligge her.

Bødtcher rystede sørgmodig paa Hovedet, nærmede sig Kakkelovnen, og inden Chr. Winther vidste et Ord deraf, slog lyse, klare Flammer op om den gamle Pakke, og Bødtchers Kærlighedsdigte blev til Støv og Aske.

Hvor mangen Digter vilde gøre ham det efter.

* * *

Lidt efter lidt tog mine æstetiske Studier saaledes Magten over mig, at jeg omtrent lagde Examensstudiet til Side; thi der kom noget andet op, hvorom jeg ikke havde drømt. Bedst som jeg kunde sidde, studerende paa Frøer og Salamandriner, dukkede et eller andet hjemligt Billede op i mit Sind, bemægtigede sig min Tanke, og inden jeg vidste et Ord af det, havde jeg Blyanten i Haanden og begyndte at forme det til Vers. Jeg kunde ikke læse, jeg havde ingen Ro før Digtet var færdigt, og naar jeg endelig havde faaet det saa formfuldendt, som det var mig muligt, syntes jeg, at jeg slet ikke havde formaaet at udtrykke det jeg følte, og Digtet vandrede ned i min Skuffe. Men Ulykken var, at denne Skuffe fik flere og flere Gæster, og endskønt jeg mindst af alt tænkte paa

at fremtræde som Digter, tog Digtertrangen dog stadig til, og Lysten til Examensstudiet forsvandt i samme Maal. Det var en Kamp mellem den realistiske Viden og den romantiske Given sig hen i Øjeblikkets Stemninger. som lidt efter lidt virkede saa forstyrrende paa mig, at jeg ikke ret vidste, om jeg var skabt til Naturforsker eller til Lyriker.

Nedenstaaende Vers, som jeg sendte til min Ven Valentin Lunding »Med en Flagermus« (fra Kronborg Kasematter), vil bedst give en Idé om de Stemninger, som dengang gennemstrømmede mig:

Alt er saa stille, kun Tonerne klinge
Fjernt af Aftenklokken over Land, over Hav.
Ud jeg i Natten nu spreder min Vinge,
Flygter fra min kolde, min dagskumle Grav.
Venlige Nat med din Stilhed og Ro,
Med dine Stjerner, jeg hilser dig atter!
Dorsk er mit Dagliv og dunkel min Bo,
Øde de dybe Kasmatter.

Mærker Du ikke, hvor Kløveren dufter?
Se, hvor Maanen skinner saa klar og saa fuld!
Brisen fra Sundet forfriskende lufter,
Kruser Vandets Vove til pureste Guld.
Hører Du ikke? Fra Teglstrup Revier
Klinger et Valdhorns melodiske Klage;
Tonerne ramme de gotiske Spir,
Ræddes og flygte tilbage.

Herlig er Nattens bestjernede Himmel,
Men den lyse Dag er vist lige saa skøn;
Følge med Fuglenes jublende Vrimmel,
Det er mit Ønske, min højeste Bøn.
Dog, de foragte det fattige Dyr.
Jeg er ej Selskab for jublende Fugle,
Derfor jeg flygter, naar Morgenen gryr,
Ned i min gravmørke Hule.

Han, som mig sender, det samme just tænker,
Ønsker tidt at sværme i Sangernes Lag,
Ønsker at sprænge de trykkende Lænker
Og at flyve højt i den solklare Dag.
Ak, men han føler sig ensom, forladt,
Tonernes Fugle med Vingerne hænge,
Modløs og famlende slaar han kun mat
Lyrens guldsnoede Strenge.

Fredsæle Nat! Naar med lysende Kloder
Venligt du har smykket din hvælvede Bo,
Naar som en ung, som en lykkelig Moder
Jordens travle Børn Du har lullet i Ro.
Dybt i mit Indre, Du Gnisten har tændt,
Stærk er min Vinge, jeg véd, den ej svigter,
Og i et lykkeligt, enkelt Moment
Kan jeg mig føle som Digter.

Men det blev ved Følelsen alene, jeg havde altfor megen Selvkritik til at jeg skulde anse disse lyriske Udbrud for Noget, der var mere end hvad mangen ung, begavet Student kunde brygge sammen, naar han som jeg havde gjort et grundigt Studium af vore første Digtere, og

desuden huskede jeg altfor vel de Ord af Horats, som Hammerich havde indprentet mig og som fordrede, at en Digter skulde lade sin Produktion hvile i 9 Aar, før han med Sikkerhed turde lade den træde frem for Lyset; men efterhaanden blev Tilstanden mig aldeles utaalelig, og en Aften gik jeg hen til Steenstrup og spurgte ham, om jeg nu kunde gaa op til Examen.

Til min store Forundring svarede han: Dertil har De jo længe været kvalificeret, men det forekommer mig, at De med Deres Fremtidsplaner ikke bør tage Examen som de fleste andre. Gaar De op nu, antager jeg, De vil faa »admissus cum laude«; men hvis De vil fortsætte Deres Studier endnu et Aar og tage endnu et Speciale i Zoologi og et andet i Botanik, tør jeg love Dem »admissus cum laude præsipua«, og Adgangen til Universitetet vil herved blive Dem betydelig lettet.

Da jeg om Aftenen meddelte Schiødte dette, trak han paa Skuldrene og sagde: Her i Danmark har Ingen sin egen Karakter, eller rettere, ingen sætter Pris paa den; men den Karakter, man faar af Skolen og Universitetet, eller den, som Regeringen hænger paa En i Form af Ordener eller Titler, den forstaar Folk desbedre, har De derfor Lyst til at løbe om med en »Præ-

sipua-Medaille« i Knaphullet, kan De jo gerne gøre det. For mig staar Tilbudet som en Fælde, og Resultatet som et tabt Aar af Deres Liv.

Paa Hjemvejen overvejede jeg, hvad jeg skulde gøre, men da jeg talte med min Fader om Sagen, raadede han mig saa ubetinget til at erhverve første Karakter med Udmærkelse, at jeg lagde baade Digteriet og »Klubben af 8. Maj« paa Hylden, og med fortvivlet Flid kastede mig over Jordklodens Salamandre og Naaletræer, som jeg valgte til de fordrede Specialer. I det første var Steenstrup særlig inde, og over de sidste holdt Professor Ørsted en Række Forelæsninger, som nu kom mig vel tilpas.

Saa gik atter et langt, trælsomt Aar inden jeg igen mødte op i Steenstrups Studereværelse for at melde mig færdig til den længe ønskede Konferens. Han tog meget venligt imod mig, men da jeg meddelte ham, at jeg agtede at holde de lovbefalede tre Forelæsninger i Stedet for at lade mig examinere, formørkedes hans Ansigt, og til min store Forbavselse svarede han: Jeg kan jo ikke forhindre Dem i at holde Forelæsninger, men jeg vil ikke dølge for Dem, at jeg finder denne Examensform meget uheldig. De to første Forelæsninger vil De jo let komme over, men den tredje, som skal holdes uden

Forberedelse, turde let berede Dem uovervindelige Vanskeligheder. Der kan let her komme en Opgave, hvorpaa De ikke er forberedt.

Jeg forstod altfor vel Meningen af disse Ord; det var ingen Konferens, det var en Skoleexamen med Stilprøver, Examinatorer, Censorer og hele det sædvanlige Apparat af Karakteroptællinger og deslige. Men hvad jeg havde ventet, en fri, videnskabelig Prøve, det var det ikke, og jeg maatte finde mig i at blive behandlet som Skoledreng. Jeg indgav altsaa min Ansøgning til Universitetet, og efter lang Venten fik jeg som Svar min store Opgave, der lød: Hvad forstaas ved Metamorphose, og hvorledes ytrer denne sig hos Arachniderne, Myriapoderne og Crustaceerne?

Det var en mærkelig Opgave, og da jeg viste Schiødte den, udbrød han: De Dyr har jo slet ingen Metamorphose! I Stedet for at besvare Opgavens anden Del vilde jeg simpelthen erklære den for umulig, da der ikke er Tale om Forvandling, men kun Omforandring ved Væxt. Dette Raad vilde jeg dog ikke følge, thi at kritisere en Opgave i Stedet for at besvare den, er en meget farlig Sag, og da Johan Ludvig Lund et Par Aar efter forsøgte dette Experiment, blev han rejiceret, og dertil havde jeg dog ingen Lyst.

Aldrig i mit Liv har jeg arbejdet saa stærkt som i de sex Uger, jeg anvendte paa Besvarelsen af den iøvrigt ingenlunde lette Opgave. Fra den tidlige Morgenstund til sent ud paa Natten sad jeg ved mit Skrivebord, omringet af Excerpter og Bøger, hvis Antal tiltog saaledes, at jeg til Slutning næsten ikke kunde laane flere paa Bibliotheket; men endelig var Opgaven færdig, og fuld af Glæde vandrede jeg afsted for paa den fastsatte Dag at overlevere den til Professor Steenstrup. Som sædvanlig blev jeg meget venlig modtaget, men da jeg overleverede ham Manuskriptet, vejede han det i Haanden og udbrød: Hvad er dette? Det er jo ingen Besvarelse, det er jo et Opus, og idet han bladede noget i Manuskriptet, fortsatte han gnavent: Og saa skriver De saadan en fin Skrift, hvorledes skal jeg dog faa alt dette læst igennem.

Da jeg fortalte Schiødte dette, lo han himmelhøjt og sagde: Stakkels Lütken, nu faar han noget at bestille. Hvor tror De Steenstrup har Tid til at læse alt det, De har malet op. Og Schiødte havde vistnok Ret, thi Aaret efter indeholdt Lütkens naturhistoriske Tidsskrift en Afhandling netop om det samme Emne, ganske vist forskellig i Form, men det store Materiale

havde han laant fra min Afhandling, der altsaa maa være kommen ham i Hænde.

Den anden skriftlige Opgave skulde besvares i tre Timer og paa Universitetet. Skønt den kaldtes den lille, var den dog langt mere frygtet end den store, thi alle mine Forgængere med Undtagelse af Lütken var strandede paa den. Da jeg vandrede til Universitetet, mindedes jeg Steenstrups Ord: Der kan let her komme en Opgave, hvorpaa De ikke er forberedt, og hvis dette blev Tilfældet, var den ventede Udmærkelse forspildt.

Da jeg traadte ind i det halvmørke Auditorium, saae jeg ikke andet end en sørgeklædt Herre paa Kathedret og et lille Bord, hvorpaa der stod en forseglet Blikkasse. Den sørgeklædte Herre steg ned fra sin Trone og overrakte mig gravitetisk et forseglet Brev. Jeg brød det og læste: Af medfølgende Hvirvler bestemmes det paagældende Dyr til Slægt.

Med febrilsk Hast aabnede jeg Blikkassen og stirrede paa dens Indhold. Der laa et halvt Dusin smukt præparerede Hvirvler, og af disse skulde jeg bestemme Dyr til Slægt. — I Sandhed, det var en Opgave, som man uden Rødmen kunde have budt Cuvier, og saa var Alt saa dejlig lakonisk, baade Brevet og Kassen.

Jeg ordnede Hvirvelrækken paa et Ark Papir, saae at Dyrets Krop maatte være omtrent et Kvarter, og jeg saae tillige strax, at Knoglerne tilhørte et Krybdyr, et eller andet Firben; men da der af disse findes mangfoldige Slægter, der alle staar hinanden nær, forekom Opgaven mig aldeles umulig, og jeg tænkte allerede paa at give blank op, da den sørgeklædte Herre nærmede sig. Med et trist Blik stirrede han paa Hvirvelrækken og spurgte: Hvad er det for noget?

Jeg saae op og smilede. Ja, det er netop det, jeg ikke véd.

Det forekommer mig, fortsatte han, at det ser ud som Rygraden af en Kat.

Galgenhumoren skød op i mig, og jeg svarede alvorligt: De siger noget, men jeg maa gøre Dem opmærksom paa, at det er forbudt at hjælpe Examinanden.

Den triste Herre saae yderlig forskrækket ud og svarede: Jeg haaber, at De ikke meddeler dette til Nogen.

Nu kunde jeg ikke mere, jeg brast i Latter, og meget fornærmet trak han sig tilbage til Kathedret, hvor han tilbragte Resten af Tiden med at gennemgaa sine Negle, som virkelig ogsaa trængte til den Afpudsning, han gav dem.

Med Hænderne i Lommen vedblev jeg at stirre paa den usalige Hvirvelrække, indtil den næsten dansede for mine Øjne; men da skete der pludselig noget meget mærkværdigt. Jeg mærkede en svag Duft af Spiritus, og ved at føre en af Knoglerne til Næsen opdagede jeg, at alle disse Hvirvler havde henligget i denne Vædske. Nu faldt det som Skæl fra mine Øjne. Jeg havde ikke at gøre med et udvoxent Dyr, men med en af Ægget udkrøben Unge, hvis Skelet endnu var saa blødt, at det maatte opbevares paa den angivne Maade. Jeg kunde altsaa aldeles ikke tage noget Hensyn til Størrelsen, og med fordoblet Iver gav jeg mig til at undersøge hver enkelt Hvirvel, i Haab om at opdage et Kendetegn, der kunde føre mig paa Sporet. Da jeg kom til Bækkenhvirvlerne, glimtede to smaa Leddeflader mig imøde, og nu var Opgaven løst. Det var ikke noget lille Firben, jeg havde for mig, det var Ungen af en Krokodille, ikke den fra Nilens mudrede Vande, men en, hvis Moder havde tumlet sig i Amazonflodens Strømme.

En halv Time efter var Opgaven færdig, afleveret, og jeg ilede op paa Universitetets zoologiske Musæum, nærmede mig Krybdyrskabet, og

ganske rigtig, her stod et Glas tomt. Det var det, som havde indeholdt min Opgave.

Da jeg gik tilbage, mødte jeg Steenstrup paa Trappen. Han saae paa mig med et tvivlende Blik og spurgte: Hvad, er De allerede færdig?

Ja, svarede jeg, jeg har netop været inde for at se til Kaimanen fra Amazonfloden.

Aldrig glemmer jeg den Overraskelse, der malede sig i hans Ansigt; men jeg gik jublende hjem, nu var jeg sikker paa mit »præsipua«.

Saa kom da endelig Examensdagen. Det var en kold Majdag, og da jeg nærmede mig Universitetet, blev jeg overfalden af en Hagelbyge, hvis Perler endnu sad i mit hvide Halstørklæde, da jeg traadte ind i Auditoriet. Her sad Steenstrup, Forchhammer og Ørsted færdige til at tage imod mig.

Steenstrup begyndte Examinationen. Den var overordentlig facil, men mine to Specialer blev aldeles ikke berørte, det var, som om de slet ikke existerede. Saa examinerede Forchhammer paa sin sædvanlige brede, godmodige Maade, og da jeg til Slutning havde løst en meget vanskelig Tvillingkrystal, rejste han sig op og gjorde mig en Kompliment. Nu var kun Ørsted tilbage, men af ham havde jeg intet at

frygte, thi min Forberedelse i Botanik havde været ganske særlig omfattende, og saa havde jeg jo oven i Købet opgivet et stort botanisk Speciale. Jeg var altsaa fuldstændig tryg og saae smilende paa Ørsted, som med stor Højtidelighed fremlagde en Række tørrede Bladformer, som han lod mig gennemgaa en for en.

Allerede Steenstrups og Forchhammers Examination havde forundret mig, thi den var ikke skarpere end den, der stilledes til medicinske og polytekniske Studerende, men hvad Ørsted her bød mig var absolut det samme som det, jeg hundrede Gange havde examineret mine Elever i. Selv de smaa Rottefælder, hvori man fanger unge Stympere, blev ikke forsmaaede.

Da vi var færdige med Bladformerne, aabnede Ørsted en stor Botaniserkasse og rakte mig en Genstand, der omhyggelig var indsvøbt i Silkepapir.

Jeg aabnede Pakken og saae til min Forbavselse en tvegrenet Gulerod.

Hvad er det? spurgte Ørsted.

En Pælerod.

Rigtig. Men hvad er det mere?

Jeg saae paa ham og svarede leende — en Gulerod.

Meget rigtig. Men hvad er det mere?

Jeg stirrede forbavset paa ham og sagde: Ja, saa er det ikke mere.

Jo, det er Plantens underjordiske Del, og nu erindrede jeg, at hans Forelæsninger begyndte saaledes: Plantens overjordiske Del kaldes Stængel, dens underjordiske Rod, og jeg svarede: Ja, det følger jo af sig selv.

Men saa skulde De have sagt det, vrissede han i en belærende Tone, idet han fremtog en Kniv og flækkede Guleroden paalangs. Han begyndte nu at examinere mig i dens anatomiske Bygning, og her viste sig et ganske lille Forhold, som jeg ikke kunde magte.

Har De ikke læst min Afhandling over Marvstraalernes Bygning?

Nej, svarede jeg, i saadanne Detailler er jeg ikke gaaet, Botaniken er jo ikke mit Fagstudium.

Han stirrede gnavent paa mig og tog af Botaniserkassen en halv udsprungen Bøgegren, hvis Knopper var svedne af Frosten.

Hvad er det? spurgte han.

En secundær Axe.

Rigtig. Men hvad er det mere?

En Gren eller maaske snarere en Kvist.

Meget rigtig. Men hvad er det mere?

Jeg saae forundret paa ham uden at svare,

og med stor Alvor fortsatte han: Det er en Bøgegren.

Ja, det véd jeg s'gu nok, fór det ud af mig.

Saa burde De have sagt det. Man kan ikke vide, hvad De véd, naar De ikke siger det, vrissede han paany. Vil De gennemgaa dens Struktur.

Da jeg havde gjort dette, rakte han mig en hvid Anemone og spurgte: Hvad hedder den?

Anemone nemoralis.

Og den? Han rakte mig en Primula.

Jeg nævnede Artsnavnet; men da han nu tog en tredje Plante og gjorde mig det samme Spørgsmaal, tabte jeg Taalmodigheden.

Med et Ryk rev jeg Botaniserkassen til mig, og idet jeg kastede den ene Plante efter den anden hen foran Ørsted, nævnede jeg de systematiske Navne med en Hurtighed, som gik det paa Remse.

Da jeg var færdig, sagde jeg: Det Hele er de mest fremtrædende Planter af Danmarks Foraarsflora, hentede fra Forsthaven i Charlottenlund.

Ørsted stirrede arrigt paa mig og spurgte: Hvoraf véd De det?

Fordi nogle af disse Arter endnu ikke har blomstret i Botanisk Have.

Ørsted rejste sig op og bukkede.

Jeg stirrede forbavset paa Steenstrup og Forchhammer. Den første smilede ironisk, den anden saae ganske altereret ud.

Ønsker De ikke at examinere mig i mit Speciale, henvendte jeg mig til Ørsted. Hvad De her har forelagt mig er jo rene Bagateller, som ikke kan vise, hvad jeg véd.

De har dog vist, hvad De ikke véd, sagde Ørsted koldt. En Examination i Deres Speciale er derfor overflødig.

Vil De vente udenfor indtil Censuren er falden, sagde Steenstrup med en let Haandbevægelse hen imod Døren.

Jeg gik ud i den lange Korridor, aldeles fortumlet over Ørsteds sidste truende Ord. Skulde han virkelig være saa taabelig at tro, at jeg hverken kendte en Gulerod eller en Bøgekvist. Eller lagde han overdreven Vægt paa, at jeg ikke havde læst hans Afhandling?

Censuren varede meget længe. Jeg kunde høre Stemmerne indenfor, og endelig traadte Steenstrup ud med et Papir i Haanden og sagde: Jeg har den Fornøjelse at meddele Dem, at De har bestaaet Magisterkonferensen med admissus cum laude.

Stum stirrede jeg paa ham, det kom som et Lyn fra en klar Himmel.

Er De ikke tilfreds? spurgte han med et Smil.

Nej, svarede jeg, drejede rundt paa Hælen og ilede hjem med en Følelse, jeg ikke kan beskrive.

I Døren stod min Fader og ventede. Mit forstyrrede Ansigt smittede ham, og han spurgte ængstelig: Hvordan er det gaaet?

Falden! svarede jeg.

Hvad siger Du? Falden!

Ja. — Først over en Gulerod, saa over en Bøgegren, og til Slutning over Ørsted. Det sidste var det værste, thi det kostede mig mit præcipua.

Faders Ansigt opklaredes, og han sagde venligt: Herre Gud, ikke andet. Men hos mig laa den bitre Følelse af at være bleven forurettet, og det varede længe inden den helt tabte sig.

Om Aftenen gik jeg til min Trøster i Nøden, Professor Schiødte. Da jeg traadte ind, sad han som sædvanlig ved Mikroskopet, skønt Tusmørket allerede begyndte at falde. Han vendte ikke Øjnene fra den Tegning, der laa foran ham, men spurgte blot: Naa, fik De saa Medaillen?

Nej, svarede jeg, og nu gav jeg ham en detailleret Skildring af Formiddagens Begivenheder.

Da jeg var færdig, rejste han sig op, saae

paa mig og sagde: Nu gaar De naturligvis og ærgrer Dem? Det kommer der ud af Deres elskværdige Godtroenhed, for dum er De jo ikke.

Det var en mærkelig Modtagelse, og lidt arrig spurgte jeg: Hvad mener De med det?

Jeg mener, at De er i Besiddelse af en Naivitet, som ofte har forundret mig. Hvor kunde De dog tro, at man vilde give Dem præcipua?

Hvorfor ikke? Steenstrup havde jo lovet mig det.

Schiødte trak paa Skuldrene med en ubeskrivelig Grimace og vedblev: Tror De da virkelig, at han vilde give en af mine Elever den samme Udmærkelse, som han har forbeholdt en af sine egne, og tror De, at han har glemt Deres Anmeldelser af Lütkens naturhistoriske Tidsskrift i Dagbladet? Véd De, hvad man egentlig har villet?

Nej.

Han tog en Mappe frem, rodede lidt mellem dens Papirer og rakte mig en Haandtegning af Marstrand, med hvem han havde levet sammen i Rom.

Den forestillede et lille forkrøblet Æsel, som aandeløs trak afsted med en fuldt belæsset neapolitansk Karre, hvor Kusken tronene ovenpaa en uhyre Bunke af Urter og Grønt. I Haan-

den holdt han paa en lang Stang en Høvisk foran Æslets Mule, medens han grinede over hele Ansigtet.

Ser De, sagde han, det lille Æsel, som løber efter Høvisken, er Dem, og Kusken deroppe er Steenstrup. Arbejd nu flittig videre, saa kan Rollerne maaske blive byttede om.

Schiødte var den Aften i et ganske usædvanlig godt Humør, og da vi efter Aftensbordet atter gik op paa hans lille hyggelige Kvistværelse, spurgte han mig om, hvad jeg nu havde i Sinde.

Jeg talte om min paatænkte Rejse til Brasilien og alt det Udbytte, den vilde give.

Nej, sagde han alvorligt, det duer ikke at blive videnskabelig Probenreuter for et Par af vore europæiske Musæer. En saadan Rejse er højst risikabel. Deres Samlinger kan blive ødelagt paa Hjemvejen, og i Brasilien kan De risikere at blive bidt af en Giftslange eller faa en Kugle gennem Halsen ligesom Reinhardt. Gør som jeg: Rejs til Italien, fortsæt Deres Studier dér, og husk fremfor alt paa Goethes Ord, at ingen faar sin Opdragelse fuldendt, uden at han har været i Rom.

Og med en Livlighed, som forundrede mig, begyndte han nu at tale om sin egen italienske

Rejse, om sine Ture paa Campagnen, sit Samliv med Marstrand, sit Ophold paa Sicilien, og om de æventyrlige Vandringer, han senere havde gjort i Adelsbergergrotten, hvor han havde opdaget en hel ny Insektfauna.

Jeg lyttede med Begejstring til hans Ord, og for første Gang dukkede en mægtig Længsel efter at se det underskønne Italien op i mit Sind.

Det var langt over Midnat, da vi skiltes, og da jeg i den kolde, stjerneklare Foraarsnat vandrede hjemad, stod Italiens solrige Lande straalende for mit Syn, og jeg jublede med Hostrup:

Mine Trængsels-Aar er endte,
nu skal min Lykke jeg hente.

Ak, — jeg anede ikke, at nu skulde de først ret begynde.

Thieles Bogtrykkeri. K.